

Putnī dabā

90 (2022/1)

**Ziemojošo putnu
atlanta jaunā sezona
ir klāt**

**Jaunas putnu
sugas Latvijā**

**Cik daudz zinām
par pļavu liju?**

ISSN 0132-2834

9 770132 283008

90 >

Putni dabā

90 (2022/1) LOB žurnāls

Galvenā redaktore / Editor-in-chief

Elīna Gulbe
E-pasts:
elina.gulbe@lob.lv

Redakcija / Editorial board

Kitija Balcare
Agnis Bušs
Inga Freiberga
Oskars Keišs
Mareks Kilups
Viesturs Ķerus
Jānis Ķuze
Ruslans Matrozis
Ieva Mārdega

Literārā redaktore / Literary editor

Elmira Cacure

Datorsalikums / Design

Ilze Bojāre

Vāka foto / Cover picture

Edgars Smislovs

Izdevējs / Publisher

Latvijas Ornitoloģijas biedrība
Skolas ielā 3,
Rīgā, LV-1010
Tālrunis: 67221580
E-pasts: putni@lob.lv
www.lob.lv

Žurnāla "Putni dabā"
reģistrācijas apliecības numurs: 1716
Tirāža: 1000 eks.

ISSN 0132-2834
© 2022 Latvijas Ornitoloģijas biedrība

Zīmējumu un fotogrāfiju
autortiesības saglabā to autori

Žurnālu elektroniski meklē:
www.putnidaba.lv

Biedrības misija ir saglabāt daudzveidīgu un dzīvotspējīgu Latvijas savvaļas putnu faunu.

Latvijas Ornitoloģijas biedrība dibināta 1985. gadā un ir lielākā sabiedriskā dabas aizsardzības organizācija Latvijā, kas apvieno ap 600 biedru. LOB kopš 1994. gada Latvijā pārstāv starptautisko putnu aizsardzības organizāciju savienību *BirdLife International*.

Par LOB biedru var kļūt jebkurš interesents, aizpildot anketu un samaksājot biedru naudu.

The LOB mission is to conserve diverse and viable wild bird fauna in Latvia.

The Latvian Ornithological Society (LOB) was founded in 1985 and anyone interested in birds and nature conservation can join.

Prezidente / President:

Antra Stīpniece

Pārstāvju padome / Council:

Ainārs Auniņš, Mareks Kilups, Edgars Lediņš, Ruslans

Matrozis, Ieva Mārdega, Otars

Opermanis, Ilze Priedniece,

Jānis Priednieks

Goda biedri /

Honorary members:

Pēteris Blūms, Zigrīda Jansone, Aivars Mednis,

Māris Strazds

Valde / Board:

Viesturs Ķerus,

Dace Andžāne

Rekvizīti / Details:

Latvijas Ornitoloģijas biedrība,

reģ. nr. 40008002230, AS Swedbank, HABALV22

IBAN konta nr.

LV34HABA000140J035491

MOTACILLA

SIA "Motacilla"

Tas ir LOB un E. Lediņa veidots uzņēmums, kurš specializējas dabas ekskursiju organizēšanā un pārdod putniem noderīgas lietas – putnu būrītšus, barotavas, noteicējus u. c. www.motacilla.lv

Motacilla, Ltd.

LOB and E. Ledins joint venture created to organise nature tours and sell bird related items – birdhouses, bird feeders, bird guides, etc. Visit www.motacilla.lv.

Motacilla offers:

Bird watching. We create and develop routes for bird watching tours both in Latvia and abroad.

Shop for bird related items.

We offer merchandise, which will help you to discover the world of birds and draw you nearer to them. Also it will help you to get to know and enjoy nature better.

"Motacilla" piedāvā:

Putnu vērošana. Mēs jaunradām un izstrādājam putnu vērošanas ekskursiju maršrutus gan Latvijā, gan ārpus tās.

Ar putniem un dabu saistītu preču

tirdzniecība. Mūsu piedāvājumā ir preces, kas palīdzēs atklāt un tuvinās jums putnu pasauli, kā arī palīdzēs iepazīt dabu un būt tajā.

Putnu iepazīšanas semināru un

konferenču veidošana. Mūsu lektori iepazīstinās jūs ar Latvijas savvaļas putnu daudzveidību, mācot tos pazīt pēc izskata un balsis.

Bird seminars and conferences.

Our lecturers will introduce you to the wild birds of Latvia, and you will learn, how to identify them by sight and sound.

Foto: Edgars Smislovs

Uz pirmā vāka:
Svīre *Apus apus*

Latvijas
vides
aizsardzības
fonds

Žurnāla vāki drukāti uz
Arctic Volume White 200g papīra un
žurnāla iekšlapas uz G-print 115g.

Žurnāls tapis ar Latvijas vides aizsardzības fonda,
SIA "Jāņa sēta", Arctic Paper un privāto ziedotāju atbalstu.

Saturs

- 2 Latvijas ziemojošo putnu atlants. Katram zvirbulim ir nozīme!** /Dace Miezīte, Andris Dekants/

Foto: Zane Gradinārova

- 7 Ziemejošo ūdensputnu uzskaite 2023** /Antra Stīpniece/

- 8 Ziemejošo ūdensstrazdu monitorings** /Aigars Kalvāns/

Foto: Ainārs Mankus / ainars.net

- 10 Divas Latvijas faunai jaunas putnu sugas – ziņojumi portālā Dabasdati.lv** /Edgars Smislovs/

- 12 Mana pļavu liju vasara jeb cik daudz zinām par pļavu liju?** /Andrejs Jesko/

Foto: Andrejs Jesko

- 20 Lauku piekūns pēc izpostīta pirmā perējuma sekmīgi ligzdo apdzīvotā baltā stārķa ligzdā** /Edgars Ledīņš, Aigars Kalvāns/

- 22 Vērojot un zīmējot putnus Kanāriju salās** /Valters Videnieks/

- 24 Par gulbju ligzdošanu Latvijas teritorijā 18.–19. gadsimtā: avotu analīze un interpretācija** /Ruslans Matrozis/

- 30 Kas gada putnam vārdā** /Viesturs Ķerus/

Lauras Vasiļevskas zīmējums

- 33 Parasto putnu skaita pārmaiņas 2005–2021: ietekmē ne tikai globālie faktori** /Ainārs Auniņš/

Foto: Andrejs Jesko

- 40 Kā klājas tiem, kas barības ķēdes augšgalā? Atbildes, ko sniedz plēsīgo putnu monitorings** /Jānis Reihmanis, Andris Avotiņš/

- 44 Pārskats par naktspuķu monitoringu Latvijas lauku ainavā 2021. gadā** /Oskars Keišs/

Foto: Edgars Smislovs

- 50 Latvijas putnu nosaukumi** /Agnis Bušs/

- 55 Iepazīsties! LOB biedri un viņu putnustāsti** /Kitija Balcare/

Kļūt par LOB biedru ir pavisam vienkārši – aizpildi šo anketu (vai to meklē www.lob.lv) un samaksā biedru naudu.

LOB biedri saņem žurnālu "Putni dabā" bez maksas, dažādas publikācijas par putniem, kā arī atlaides, iegādājoties LOB un SIA "Motacilla" preces, t.sk. grāmatas, T-krekus u. c., kā arī piedaloties dažādos pasākumos un putnu vērošanas ekskursijās.

Samaksāt biedru naudu var ar pārskaitījumu. Rekvizīti pārskaitījumiem: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, reģ. nr. 40008002230, AS Swedbank, HABALV22 konta nr. LV34HABA000140J035491 Mērķis: LOB biedru nauda par ... gadu

Biedru nauda par 2023. gadu
Pieaugušajiem: 15,00 EUR gadā.
Jauniešiem līdz 21 gada vecumam un pensionāriem: 5,00 EUR gadā.
Biedriem ar pasta adresi ārzemēs: 30,00 EUR gadā.

Ģimenes biedri – šai biedru grupai ir kopēja pasta adrese visiem sūtījumiem vienā eksemplārā, bet katram ir pilntiesīga LOB biedra statuss. Šie biedri maksā vienu pilnu biedru naudu (15,00 EUR) un 1,00 EUR par katru nākamo ģimenes biedru.

Skolu grupa – vadītājs maksā 9,00 EUR gadā. Skolotājs var maksāt samazināto biedru naudu, ja iesaista skolēnus (skolēniem nav jābūt LOB biedriem) LOB skolu programmā "Putni un mēs" un sniedz LOB pārskatus par paveikto.

Mūža biedri – par tādu var kļūt, samaksājot biedru naudu par turpmākajiem 25 gadiem.

LOB biedra pieteikuma anketa
Jā, es vēlos iestāties LOB!

Par sevi sniedz šādas ziņas:

Vārds, uzvārds
Personas kods
Nodarbošanās
Darba (mācību) vieta
e-pasts
Tālrunis
Pasta adrese
LV–

Latvijas ziemojošo putnu atlants. Katram zvirbulim ir nozīme!

Teksts: DACE MIEZĪTE

Tabulas, kartes un komentāri: ANDRIS DEKANTS, atlants@lob.lv

Mazais dzenis *Dryobates minor*.

pēc 20 gadiem. Ligzdojošie putni Latvijā ir kartēti 1980.–1984., 2000.–2004. un tagad – 2020.–2024. gadā (kā arī divu Eiropas ligzdojošo putnu atlantu laikā). Taču ziemojošo putnu atlants šādā apjomā top pirmo reizi. Informācijas ievākšanai par Latvijas ligzdojošajiem putniem vairāk vai mazāk ir finansējums, turpretim ziemojošo putnu izplatības kartēšana lielākoties balstās uz putnu vērotāju entuziasmu, ieinteresētību un lielo atbildības izjūtu par putniem. Viens no šiem cilvēkiem ir Andris Dekants – pašreizējo Latvijas ligzdojošo un ziemojošo putnu atlantu koordinators. Viņš koordinē un uzlabo novērojumu vākšanu, apkopo datus, brauc ekspedīcijās, apmāca un motivē jaunos putnu vērotājus un dara vēl simts citu darbu. Andrim ir mērķis veikt pilnīgu Latvijas putnu “inventarizāciju”, izmantojot visas mūsdienu tehnoloģiju sniegtās iespējas, piemēram, analizējot arī putnu balsu ierakstus un fotogrāfijas. Pirms trim gadiem, uzsākot projektu, Andra entuziasms bija neizmērojams – ne tikai vasarā, bet arī ziemā.

Foto: Iveta Pērkone

Ziema klāt, gājputni lielākoties jau prom. Varētu domāt, ka putnu vērotāji, kas visu sezonu vākuši informāciju par ligzdojošajiem putniem, nu novilks zābakus un tiksmi izstiepsies mājās pie kamīna, lai pārļautu kluso sezonu. – Lika pagaidīt! Īstam putnu pētniekam miera nav arī ziemā. Jāreģistrē putni, kas Latvijā ziemo.

Novērojumu vākšana Latvijas ziemojošo putnu atlantam sāka 2019. gada decembrī, bet ar 2020. gadu sāka datu vākšana trešajam Latvijas ligzdojošo putnu atlantam. Vasarā putni ligzdo, ziemā – cenšas izdzīvot. Dažiem sanāk, citiem – ne. Vārdu sakot, nepietiek ar vasaras datiem vien, lai varētu droši spriest par to, kā Latvijā klājas tai vai citai putnu sugai. Vajag zināt arī to, kas, kur un cik daudz Latvijā sastopams ziemā.

Dati ligzdojošo putnu atlantiem tiek vākti piecas sezonas pēc kārtas, ik

Jautāts par pašreizējām izjūtām, Andris, nedaudz samulsis, atbild, ka realitāte ir pieveikusi arī viņu. Ziemā viņam neiet gluži tā, kā gribētos. “Ziemā putnus nav iespējams uzskaitīt tā, kā ierasts gada gaišajā laikā,” saka Andris. “Es nevaru aizbraukt vairāku dienu ekspedīcijā, kur dažas stundas skaitu putnus, bet daudzās tumsas stundas pārļautu mašīnā vai starp kokiem iekārtā guļamtiķlā. Tumsa un aukstums dara savu. Turklāt arī piesnigušos mežos ar vieglo mašīnu tik viegli nepabrukt un jābūt prātīgam, lai putnošana neizvērsas par putnotāja glābšanas operāciju.”

Izgriez un atsūti!

Par LOB biedru var kļūt ikviens, aizpildot biedra anketu un samaksājot biedru naudu.

Atzīmējiet savu biedra kategoriju

pieaugušais 15,00 €

pensionārs 5,00 €

jauniešs līdz 21 gada vecumam 5,00 €

Saskaņā ar LOB statūtiem personām līdz 16 gadu vecumam, lai iestātos biedrībā, nepieciešama vecāku vai aizbildņa atļauja. Šo aili lūdzam aizpildīt jauniešu vecākiem vai aizbildņiem.

Paraksts / atšifrējums

Ģimenes biedri

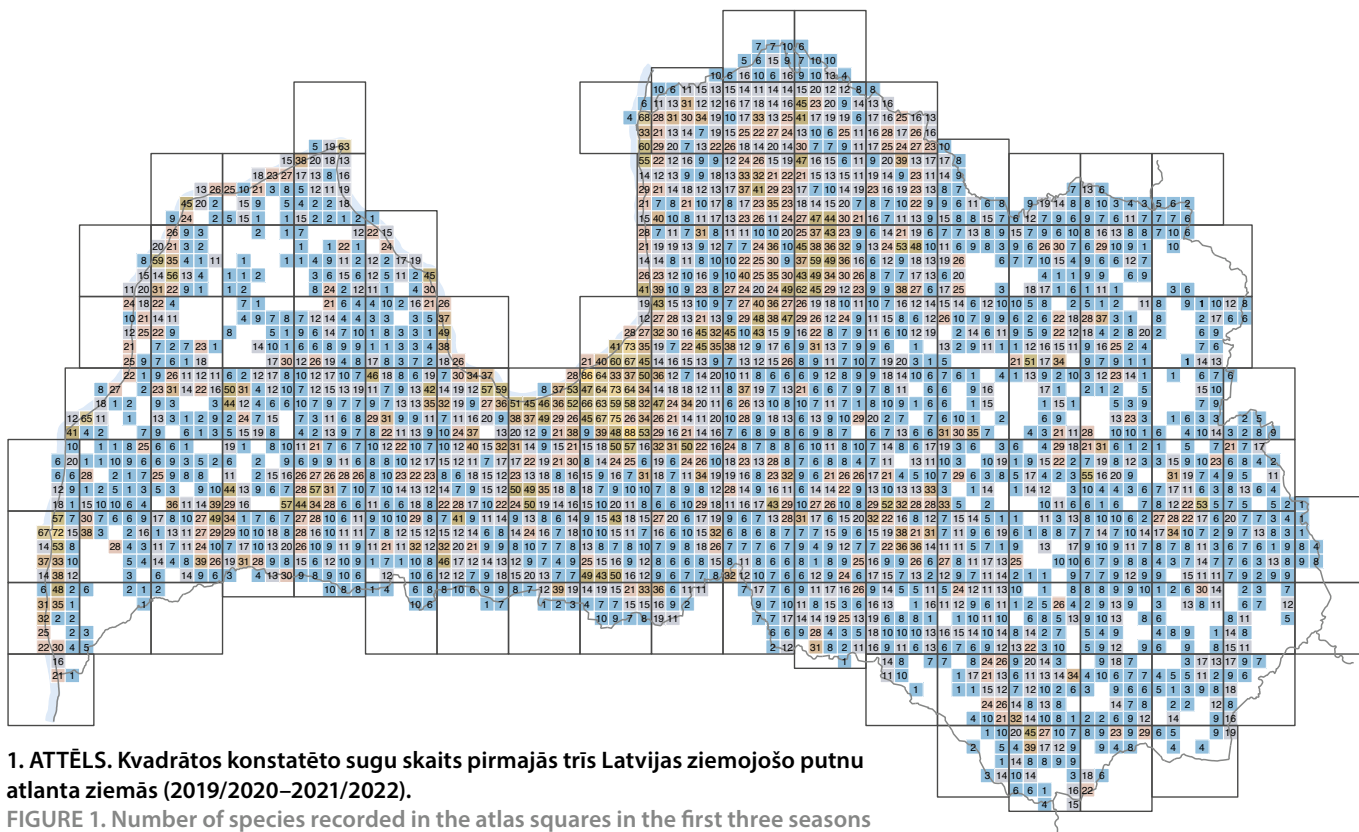
ģimenes galva 15,00 €

katrs nākamais ģimenes loceklis 1,00 €

Paraksts

Datums

Lūdzu, aizpildiet šo anketu www.lob.lv un nosūtiet Latvijas Ornitoloģijas biedrībai, Skolas ielā 3, Rīgā, LV-1010 vai uz e-pastu putni@lob.lv

1. ATTĒLS. Kvadrātos konstatēto sugu skaits pirmajās trīs Latvijas ziemojošo putnu atlanta ziemās (2019/2020–2021/2022).

FIGURE 1. Number of species recorded in the atlas squares in the first three seasons (2019/2020–2021/2022), the First Latvian Wintering Bird Atlas.

Kivuli *Spinus spinus*.

1. TABULA. Kvadrātu apsekotība pēc pirmajām trim ziemām.

TABLE 1. Number of species recorded per square after the first three seasons.

Sugu skaits Number of species	Kvadrātu skaits Number of squares
1–5	378
6–10	873
11–15	437
16–20	232
21–25	143
26–30	121
31–35	66
36–40	46
41–45	30
46–50	27
51–55	11
56–60	13
61–65	7
66–70	5
71–75	4
86–90	2

Foto: Zane Gradinārova

Taču, apkopojot putnu novērojumus, kas iesniegti LOB, Andris atplaukst. Patīkams pārsteigums! Lūk, karte, kurā atzīmēts Latvijā ziemā konstatēto sugu skaits. 2020. gada februārī vēl pustukšā karte šogad, kad beigusies trešā sezona, ir tapusi krāsaina! Kaut nedaudz datu ziņoti jau par 2393 no teju 2800 5×5 km kvadrātiem, kuros sadalīta Latvijas teritorija. “Es ziemā

esmu sēdējis Rīgā, koordinējis darbu attālināti, bet citi tikmēr aktīvi ievākuši datus!” priecājas Andris.

Lielāko daļu datu ir iesūtījuši putnu pazinēji, kuriem putnošana ir neatņemama dzīves daļa, taču atlantam izmantots tiek jebkurš ziņojums, kas ziemas laikā reģistrēts dabas novērojumu portālā Dabasdati.lv. Šobrīd par ziemojošajiem putniem ir ziņojuši 880 Latvijas iedzīvotāji. Īpašu atzinību pelnījuši Gaidis Grandāns, kas iesniedzis 8 % no visiem novērojumiem, Andris Klepers un Sandis Laime (pa 5 %), kā arī Ieva Mārdega un Normunds Kukārs (pa 4 %). Bet visčaklākais putnu ziņotājs ziemojošo putnu atlantam ir Aigars Kalvāns. Viņš viens pats ir iesniedzis 17 % no visiem novērojumiem! Mazliet matemātikas: ja atlantu šobrīd veido 33 273 novērojumi, cik no tiem ir iesūtījis Aigars? Jā, ļoti daudz! Kā?!

Aigars ir profesionāls putnu eksperts. Visu vasaru ar putniem, pavasara un rudens migrāciju laikā – ar putniem... “Jā, man gribas visu gadu

ar putniem piepildīt,” saka Aigars. “Ziemā manā darbā ir klusā sezona – prieks, ka arī tad tomēr varu paveikt ko putniem nozīmīgu.” Aigara ikdiena ir saistīta ar braucieniem pa Latviju, apmeklējot dažādus dabas objektus, un tad jau pie reizes, esot vērīgam, var papildināt arī ziemojošo putnu datus. Jā, ziemā ceļš daudz rūpīgāk jāplāno. Bet putni ir tā vērts! “Kad esmu kādā no tukšajiem kvadrātiem, mans mērķis ir konstatēt vismaz sešas putnu sugas. Kāpēc tieši sešas? Tāpēc, ka tas paceļ kvadrātu statistiku “nākamajā līmenī” un kartē kvadrātam nomainās krāsa. Ziemā šīs sešas sugas mēdz būt diezgan liels izaicinājums!”

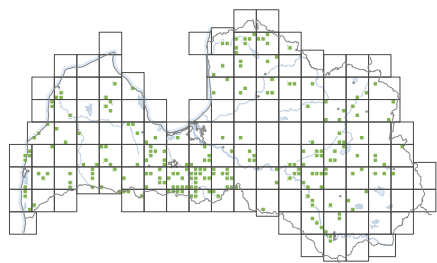
Ziemojošo putnu atlanta specifika ir, ka jebkura, pat visparastākā suga ir svarīga. Noderēs ziņojums par vārnu, lauku zvirbuli, sili, lielo zilīti... Vēl pāris sugu, un minimums būs rokā!

Ko Aigars iesaka citiem putnotājiem ziemā?

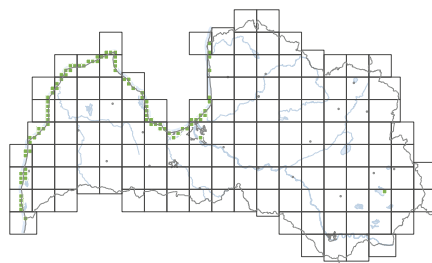
- Apvieno ikvienu izbraucienu ar putnu vērošanu! Ja grāsies braukt

ciemos pie radiem, ieplāno arī putnus apciemot! Pirms tam paskaties laika prognozi, lai brauciens iznāktu piemērotā laikā.

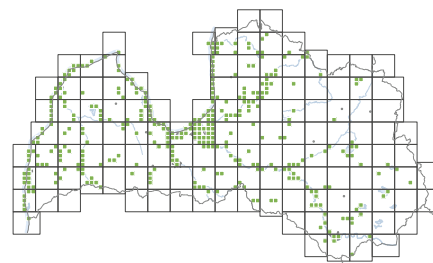
- Braucot darbos uz citu pilsētu, pirms tam atver karti portālā Dabasdati.lv – <https://dabasdati.lv/lv/putnuatlants/statistikawinter/> – un paskaties, kur pa ceļam ir kāds tukšs vai maz apsekots kvadrāts, un ieplāno tur putnošanas pieturu!
- Meklējot ceļu, izpēti arī to, kur pa ceļam ir kāda neaizsalstoša upe, lauks, mežs... un ieplāno kaut vai pusstundu putnošanai uz dažādu biotopu robežas.
- Izmanto dienas gaišāko daļu pastaiģai un putnu vērošanai – dzert tēju un ēst omes plātsmaizi varēsi arī pa tumsīņu.
- Braucot cauri mežam, piestāj, paklausies. Ziemā putni bieži uzturas bariņos, kuros apvienojas daudz sugu. Izpēti šādus bariņus rūpīgi! Stērstes, ķēgi, ķivuli, dadziši, zilītes – kā tikai tur nav! Ja tāds bariņš pielido tuvāk, vari ierakstīt saucienus un ziņot par tiem.
- Ziemā nav vērts mēģināt putnus

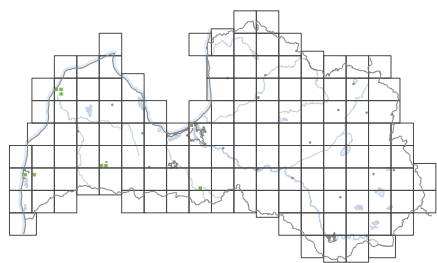
Laukirbe *Perdix perdix* – laukirbes izplatībai būtu jābūt vismaz divas reizes lielākai. Īpaši pietrūkst novērojumu no Kurzemes.

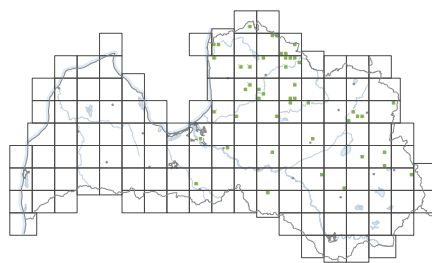
Kākaulis *Clangula hyemalis* – šīs sugas karte, pateicoties ikgadējām ziemojošo ūdensputnu uzskaitēm, jau tagad varētu būt atbilstoša sugas reālajai izplatībai.

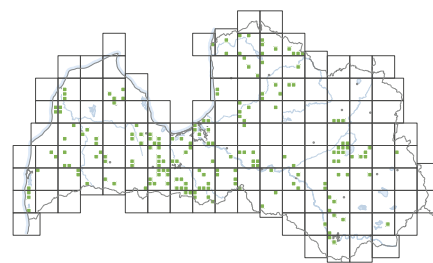
Lielā gaura *Mergus merganser* ir daudz reģistrēta, pateicoties ziemojošo ūdensputnu uzskaitēm. Ir vērts apmeklēt arī visus neaizsalušos ūdeņus iekšzemē.

Gredzenūbele *Streptopelia decaocto* Latvijā nav plaši izplatīta. Tomēr, būdama nometniece, tā varētu ziemot apkārtnē, kur tā atzīmēta ligzdošanas laikā (kā ligzdotāja tā reģistrēta sešas reizes lielākā kvadrātu skaitā). Tāpēc gredzenūbeli vērts meklēt arī Talsos, Pāvilostā, Nīcā, Kārsavā, Baltinavā un citās apdzīvotās vietās.

Urālpūce *Strix uralensis* – suga, ko samērā grūti pamanīt, taču kartē sāk ļoti iezīmēties tās izplatības areāls Latvijā. Ziemā urālpūce var būt sastopama arī apdzīvotās vietās. Pūces un citus plēsīgos putnus var konstatēt, pievērsot uzmanību satrauktiem vārnu bariem.

Bikšainais klijāns *Buteo lagopus* – ziemas viesis Latvijā, nelielā skaitā ziemo atklātā ainavā. Tomēr tas noteikti izplatīts vairāk, nekā šobrīd karte to rāda.

sasaukt un provocēt. Turklāt tas arī nav godīgi, jo liek putnam tērēt izdzīvošanai nepieciešamo enerģiju, lai ar tevi bārtos.

■ Ja brauc cauri ciemam vai gar viensētu, meklē putnu barotavas, īpaši ja zini, ka esi “baltajā kvadrātā”. Sētā, protams, bez atļaujas iet nevajadzētu, taču, ar binokli vērojot māju, var “izprovocēt” saimnieku uz parunāšanos, un, kas zina, viņš pastāstīs par sili, kas nāk uz barotavu, un tu varēsi to reģistrēt.

Uzsākot jauno sezonu, mazliet arī Andra apkopotās statistikas:

- Dabasdati.lv kopš 2019. gada decembra ir reģistrēti 79 275 ziemojošo putnu novērojumi.
- No šiem novērojumiem atlantā šobrīd iekļauti 33 273 novērojumi. (Atlanta pamatdatus veido katras ziemojošās sugas pirmais novērojums katrā kvadrātā.)
- Vidēji vienā 5×5 km kvadrātā šobrīd konstatētas 14 ziemojošas putnu sugas. Šobrīd divos ar putniem

Foto: Edgars Tropis

Laukirbes *Perdix perdix*.

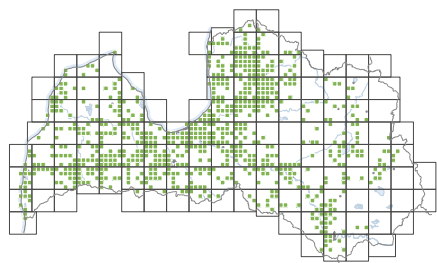
bagātākajos kvadrātos konstatētas 86 un 88 dažādas ziemojošas putnu sugas! Abi kvadrāti atrodas Rīgā – tie ir Daugavas abi moli un Dārziņi ar Dārziņu atteku.

- Ziemojošie putni reģistrēti un dati apkopoti 2393 5×5 km kvadrātos.
- 394 kvadrātos nav reģistrēts neviens ziemojošs putns. Lielākie “iztrūkumi” ir Ventspils, Dienvidkurzemes, Balvu, Madonas, Krāslavas un Augšdaugavas novados.
- Jūras piekraste ir ļoti labi apsekota galvenokārt tāpēc, ka tur tiek veikta ziemojošo ūdensputnu uzskaitē.

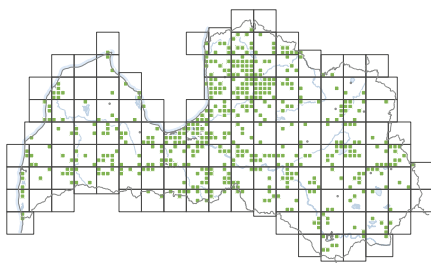
- Šobrīd 48 sugas konstatētas vismaz 200 kvadrātos. Biežāk konstatētas putnu sugas ziemā ir lielā zilīte, krauklis, vārna, žagata un dižraibais dzenis. Starp citu, lauku zvirbulis ir tikai 16., bet mājas zvirbulis – 29. vietā!

Acīmredzams – dati, kas iesūtīti ziemojošo putnu atlantam, ir bagātīgi. Un tomēr – nepilnīgi.

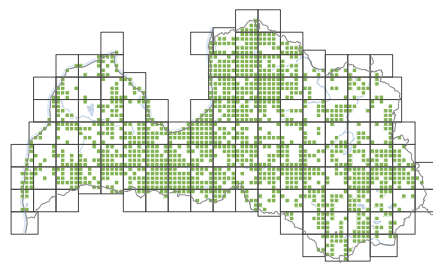
394 kvadrāti Latvijas kartē joprojām ir balti. Tie ir 14 % Latvijas teritorijas. Un vēl 13 % ir tādi kvadrāti, kuros konstatētas tikai 1–5 putnu sugas.

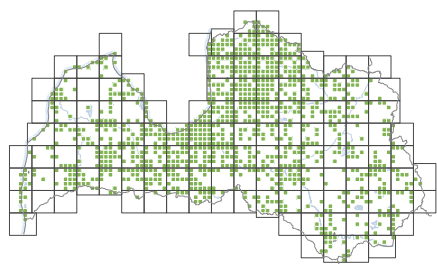
Peju klijāns *Buteo buteo* – samērā viegli pamanāms atklātā ainavā. Karte pašlaik ir ļoti aizpildīta, taču arī ļoti parāda teritorijas Latvijas dienvidaustrumos, kas pagaidām nav ļoti apsekotas.

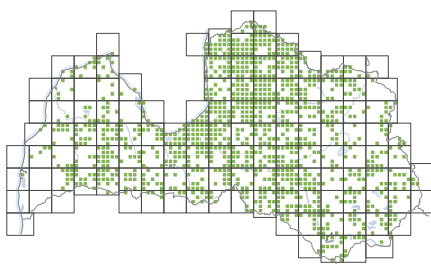
Lielā čakste *Lanius excubitor* Latvijā ir paretā ligzdotāja galvenokārt sūnu purvos, bet ziemošanas laikā Latvijā sastopama lielākā skaitā. Tad, braucot pa ceļu, tā bieži jau pa gabalu redzama kā balts plankums uz vadiem vai krūma galotnē.

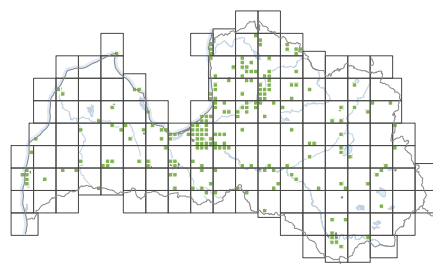
Vārna *Corvus corone* – vienkārši konstatējama suga, kurai mums būtu jāvēlta vairāk laika. Būtiski atzīmēt arī skaitu baros.

Zilzilīte *Cyanistes caeruleus* – līdzīgi lielajai zilītei, arī zilzilītei būtu jābūt teju katrā kvadrātā. Pie tam zilzilīte ir tērpta Ukrainas karoga krāsās!

Dzilnītis *Sitta europaea* – suga, kurai būtu jābūt konstatētai gandrīz visos kvadrātos. Meklējam dārzos, mežos un parkos, kā arī klausāmie, vai dzirdami dzilnīša raksturīgie saucieni!

Zidaste *Bombycilla garrulus* – ziemas viesis, kurš, visticamāk, sastopams katrā lielākā apdzīvotā vietā. Pievēršam uzmanību pelēku strazda lieluma putnu bariņiem ar skanīgiem saucieniem “sirrr”!

2. TABULA. Biežāk sastopamās ziemojošo putnu sugas Latvijā.

TABLE 2. The commonest wintering bird species in Latvia.

Nr. No.	Suga Species	Kvadrātu skaits Number of squares
1.	Lielā zilīte <i>Parus major</i>	1604
2.	Krauklis <i>Corvus corax</i>	1508
3.	Vārna <i>Corvus corone</i>	1379
4.	Žagata <i>Pica pica</i>	1321
5.	Dižraibais dzenis <i>Dendrocopos major</i>	1318
6.	Dzilnītis <i>Sitta europaea</i>	1135
7.	Zilzilīte <i>Cyanistes caeruleus</i>	1099
8.	Silis <i>Garrulus glandarius</i>	1005
9.	Purva zilīte <i>Poecile palustris</i>	917
10.	Svilpis <i>Pyrrhula pyrrhula</i>	912
11.	Cekulzilīte <i>Lophophanes cristatus</i>	829
12.	Pelēkā zilīte <i>Poecile montanus</i>	796
13.	Lauku zvirbulis <i>Passer montanus</i>	786
14.	Peļu klijāns <i>Buteo buteo</i>	770
15.	Mizložņa <i>Certhia familiaris</i>	761
16.	Zeltgalvītis <i>Regulus regulus</i>	751
17.	Dzeltenā stērste <i>Emberiza citrinella</i>	683
18.	Mājas balodis <i>Columba livia f. domestica</i>	623
19.	Meža pile <i>Anas platyrhynchos</i>	598
20.	Pelēkais strazds <i>Turdus pilaris</i>	563
21.	Lielā čakste <i>Lanius excubitor</i>	526
22.	Ziemeļu gulbis <i>Cygnus cygnus</i>	489
23.	Garastīte <i>Aegithalos caudatus</i>	484
24.	Ķivulis <i>Spinus spinus</i>	484
25.	Kovārnis <i>Corvus monedula</i>	479
26.	Melnā dzilna <i>Dryocopus martius</i>	478
27.	Zaļžubīte <i>Chloris chloris</i>	454
28.	Mājas zvirbulis <i>Passer domesticus</i>	446
29.	Jūras ērglis <i>Haliaeetus albicilla</i>	438
30.	Paugurknābja gulbis <i>Cygnus olor</i>	392
31.	Vidējais dzenis <i>Leipicus medius</i>	376
32.	Gaigala <i>Bucephala clangula</i>	368
33.	Lielā gaura <i>Mergus merganser</i>	362
34.	Meža zilīte <i>Periparus ater</i>	354
35.	Melnais mežastrazds <i>Turdus merula</i>	323
36.	Pelēkā dzilna <i>Picus canus</i>	255
37.	Zvirbulvanags <i>Accipiter nisus</i>	252
38.	Sudrabkaija <i>Larus argentatus</i>	250
39.	Laukirbe <i>Perdix perdix</i>	227
40.	Mājas strazds <i>Sturnus vulgaris</i>	226
41.	Zivju gārnis <i>Ardea cinerea</i>	226
42.	Lauku cirulis <i>Alauda arvensis</i>	210
43.	Zīdaste <i>Bombicilla garrulus</i>	209
44.	Meža pūce <i>Strix aluco</i>	207
45.	Žubīte <i>Fringilla coelebs</i>	207
46.	Dižknābis <i>Coccothraustes coccothraustes</i>	202
47.	Vistu vanags <i>Accipiter gentilis</i>	201
48.	Parastais keģis <i>Acanthis flammea</i>	200

Foto: Edgars Trops

Bikšainais klijāns *Buteo lagopus*.

Putnotāj! Lūk, tavs galvenais darbibas lauks šajā un nākamajā ziemā! Līdzšinējos datus pilnīgi brīvprātīgi un nesavtīgi ir savākuši īstēni putnu mīļotāji. Viņi iedvesmo! Ja tu šo lasi, es ticu, ka arī tu esi pieskaitāms putnu mīļotājiem. Nāc palīgā! Saņemies, tu, kas Liepnā, Žiguros, Tīlžā! Madonieti – izmet likumu līdz Liedeskrogam vai Olgas purvam! Ventspilniek, aizbrauc ziemīgā pastaigā gar Krēziņģi vai Vārzavu! Siek-sātieti – izliec putnu barotavu! Sūti ziņas par putniem, ko pazīsti. Sūti bildes. Sūti balsu ierakstus. Datu nevar būt par daudz.

Kas jāzina, lai nosūtītu datus atlantam?

Ziema ir laiks no 1. decembra līdz 28. februārim.

1. Izmanto to ziņošanas veidu, kas šķiet ērtākais. Esi portāla Dabasdati.lv lietotājs? Ziņo portāla atlanta sadaļā. Vēlies ziņot no “notikuma vietas”? Lejuplādē lietotni Dabas dati un izmanto to. Patīk papīrs un pildspalva? Raksti vēstuli LOB uz Skolas ielu 3! E-pasts tīkamāks? Raksti atlants@lob.lv.
2. Ziņo precīzu novērojuma adresi vai koordinātas. Tas ir svarīgi.
3. Novērojumi tiek apkopoti 5x5 km kvadrātos. Ziņojot par putniem, ir svarīgi zināt, kurā kvadrātā esi (visērtāk izmantot mobilo lietotni Dabas dati). Būtiski ir arī apstāigāt visus

kvadrātā esošos biotopus, reģistrējot tur konstatētās sugas. Visvairāk sugu tiks konstatēts, ja kvadrāts ziemas laikā tiks apsekots trīs reizes – decembrī, janvārī un februārī.

4. Visvērtīgāko ieguldījumu sniedz tā dēvētie pilnie saraksti – novērojumi, kam norādīts precīzs sākuma un beigu laiks un atzīmētas visas konstatētās putnu sugas (vēlams, arī to skaits). Praktiski tas varētu izpausties arī tā, ka putnotājs sēž siltā virtuvē, dzer tēju un noteiktu laiku rūpīgi pieraksta visus putnus aiz loga barotavā. Patīkami? Kāpēc ne!

Ejiet dabā, baudiet, fotografējiet, vērojiet, klausieties. Lai dzīvo putni Latvijā!

Summary Latvian Wintering Bird Atlas. Every sparrow matters! /Dace Miezīte, Andris Dekants/

This will be the fourth of the five winters when data are collected for the First Latvian Wintering Bird Atlas (2019/2020–2023/2024). Each winter, data on bird observations are collected from 1 December until 28 (29) February. Most of the fieldwork is carried out by volunteers who submit their records on the nature observations portal Dabasdati.lv. During the first three seasons, 79,275 records were submitted in total, recording wintering species in 2393 squares. Still, there are 394 squares with no data yet, and the authors urge birders to submit both full lists of observations and every accidental sighting of wintering birds.

Ziemojošo ūdensputnu uzskaitē 2023

ANTRA STĪPNIECE,
antra@lob.lv

Ziemojošo ūdensputnu uzskaitē Eiropā notiek jau kopš 1967. gada janvāra. To organizē starptautiskā organizācija *Wetlands International*. Dati par katrā valstī saskaitīto ūdensputnu populāciju lieluma vērtējumiem un skaita pārmaiņu tendencēm atrodami tīmekļa vietnē <https://iwc.wetlands.org/>.

No 2016. gada Latvijā šīs uzskaites ir bijušas valsts finansēts monitorings. Atskaites par janvārī jūras piekrastē un iekšzemē redzētajiem putniem katru gadu tiek publicētas Dabas aizsardzības pārvaldes tīmekļa vietnē – skatieties ej.uz/ziemojosie.

Uzskaitē iekšzemē veicama katru gadu vienās un tajās pašās vietās, kuru robežas gadu no gada nemainās. Ziemošanas vietas apseko uzskaites centrālajos datumos (mēneša vidum vistuvākā nedēļas

nogale) vai centrālajiem datumiem iespējami tuvākajā dienā ar uzskaitē piemērotiem laika apstākļiem (laba redzamība, netraucē viļņi un ūdens kūpēšana). Reģistrē putnu sugu, skaitu, ja iespējams – dzimumu, vecumu, skaitīšanas precizitāti, ledus stāvokli (cik procentu ūdenstilpes aizsalis) un to, kādā mērā uzskaitē ietekmē laika apstākļi. Ziņo arī, ja vieta pilnīgi aizsalusi vai izžuvusi un putnu nav.

Par galveno ceļu novērojumu ziņošanai kļuvis portāls Dabasdati.lv.

Lai iegūtu priekšstatu par situāciju, tiek izmantoti visi janvārī ziņotie ar ūdeņiem saistīto putnu novērojumi. Tomēr, lai mazinātu iespēju, ka paliek neapskatīta kāda svarīga vieta, bet citā novērotāji grūstās un lieki iztraucē ziemojošos putnus, vēlams pirms uzskaites pieteikties maršrutiem: https://dabasdati.lv/ziemojosie-putni_pieteikšanas/index.html.

2023. gada dati tiks izmantoti nākamā ūdensputnu populāciju Austrumatlantijas migrāciju ceļa novērtējuma veidošanai (2020. gada dokuments pieejams šeit: ej.uz/waddensea).

Uzskaitē jāveic gandrīz kā parasti, vienīgi šogad pārskatā tiks iekļautas arī ziemojošo ūdensputnu uzskaites vietās novērotās plēsīgo putnu sugas. Tāpat būs jācenšas pēc iespējas precīzi līdz sugai noteikt gauras, peldpīles, dūkurus, lielos ķirus, kajakus, sudrabkajās (vismaz novērtēt sugu procentuālo sastāvu kaiju barā), iegūt ziņas par jūraskraukļu kopskaitu.

Summary

International mid-winter waterbird count in 2023 /Antra Stīpniece/

This is a call to participate in the annual international mid-winter waterbird count in Latvia. The central data recording dates in 2023 are 14 and 15 January.

Foto: Iveta Pērkone

Lausis *Fulica atra*, fonā – meža pile *Anas platyrhynchos*.

Foto: Iveta Pērkone

2023. gada ziemojošo ūdensputnu uzskaites centrālie datumi ir tieši mēneša vidū – 14./15. janvārī.

Ūdensstrazds
Cinclus cinclus.

Foto: Ainars Mankus / aimars.net

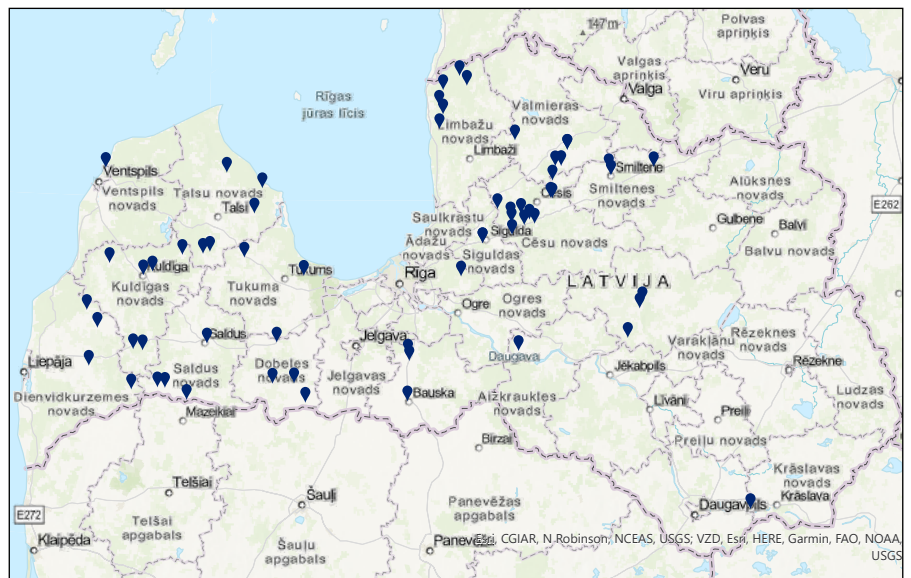
Ziemojošo ūdensstrazdu monitorings

AIGARS KALVĀNS,
raptor_cr@inbox.lv

Ūdensstrazds ir samērā parasts ziemotājs Latvijā. Pie mums pārziemo galvenokārt putni no Norvēģijas un Zviedrijas. Lai novērtētu ziemojošo ūdensstrazdu skaita pārmaiņas, 2017.–2018. gada ziemā tika sāktas uzskaites.

Uzskaites tiek veiktas upju posmos, kur ūdensstrazdi ir regulāri novēroti jau iepriekš. Kopā tiek pārbaudīts 61 upju posms 52 upēs. Pārsvārā šie upju posmi atrodas Kurzemē un Vidzemē (1. attēls), kur ir arī vislielākais ziemojošo ūdensstrazdu blīvums. Katrs pārbaudāmais upju posms ir vismaz 1 km garš, vidēji 1,5 km, garākais – 4 km. Pārbaudāmo upju posmu kopgarums

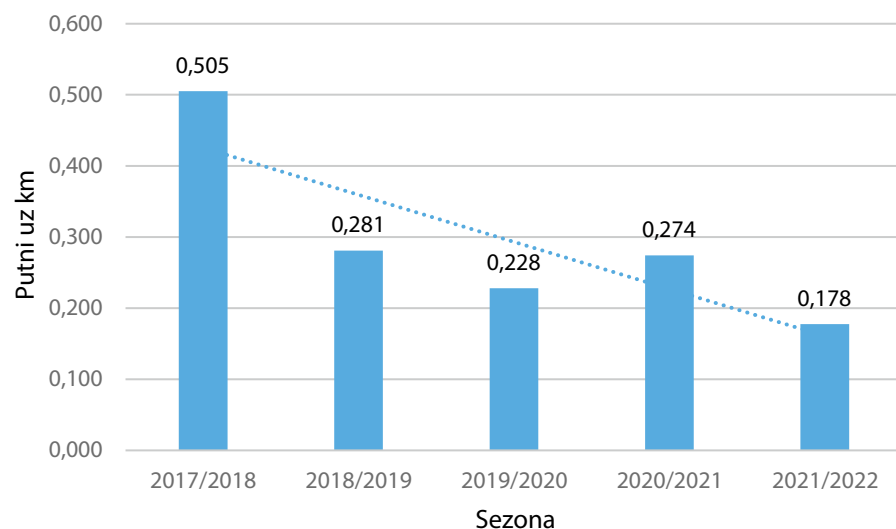
1. ATTĒLS. Ziemojošo ūdensstrazdu uzskaišu vietas.
FIGURE 1. Survey sites of wintering White-throated Dippers in Latvia.

ir 91,4 km. Uzskaišu metode ir vienkārša:

- katru vietu pārbauda trīs reizes sezonā – vienu reizi mēnesī (decembrī, janvārī, februārī) ar vismaz divu nedēļu starplaiku;
- katrā posmā un reizē uzskaita visus novērotos ūdensstrazdus.

Kaut arī monitorings tiek veikts tikai piecas ziemas, iegūti jau pirmie rezultāti un var novērtēt īstermiņa tendences. Visvairāk ūdensstrazdu bija pirmajā monitoringa sezonā – 2017./2018. gada ziemā. 2018. gada februārī pārbaudītajos upju posmos tika novēroti 49 ūdensstrazdi. Tas ir lielākais novēroto putnu skaits vienā mēnesī visā neilgajā ūdensstrazdu monitoringa vēsturē. Visvairāk putnu tika novērots 2 km garā Noriņupītes posmā – pieci ūdensstrazdi gan 2017. gada decembrī, gan 2018. gada janvārī. Savukārt vismazāk ūdensstrazdu novēroja 2021./2022. gada ziemā. Piemēram, 2022. gada janvārī tika novēroti tikai 12 putni.

Lai salīdzinātu savā starpā katras sezonas rezultātus, kā arī novērtētu pārmaiņu tendences, kā rādītājs tika izmantots novēroto putnu skaits uz pārbaudītajiem upes kilometriem. Apkopojot datus par piecām sezonām, konstatēts, ka ziemojošo ūdensstrazdu skaita īstermiņa tendences ir negatīvas (2. attēls). Iemesli

2. ATTĒLS. Uzskaitēs reģistrēto ziemojošo ūdensstrazdu blīvums (putni/km).

FIGURE 2. Wintering White-throated Dipper survey results in Latvia: average density per km.

1. TABULA. Ūdensstrazdu uzskaitēs neaizņemtie upju posmi, uz kuriem var pieteikties.

TABLE 1. Stream sections available for volunteers participating in the White-throated Dipper census.

Novads	Upe	Posms	Garums, km
Kuldīgas	Vanka	No Ēdoles dzirnavām līdz šosejas tiltam	1,0
Kuldīgas	Koja	No ietekas Ventā līdz likumam pie šosejas	1,4
Kuldīgas	Letīža	No Vecbātas dzirnavām līdz īpašumu robežai pretī Kadiķim	1,0
Kuldīgas	Koja	No Rudbāržu dzirnavām līdz grāvim kreisajā krastā	1,5
Saldus	Losis	No Kanavišķu diķa līdz likumam aiz levas mājām	1,2
Saldus	Zaņa	No Zaņas dzirnavām līdz graviņai pirms Dārziņu mājām	1,2
Saldus	Suste	No Zāģeņu diķa līdz ietekai Vadakstē	1,2
Dobeles	Auce	No Dimzu ūdenskrātuves līdz ap 200 m pirms Putrām	1,8
Dobeles	Auce	No Bēnes dzirnavām līdz Iršu tiltam	1,0

šādai negatīvai tendencei pagaidām nav zināmi.

Autors izsaka vislielāko pateicību visiem, kas piedalījās ziemojošo ūdensstrazdu uzskaitēs! Tie ir: Aigars Kalvāns, Aina Brigmane, Andris Avotiņš, Andris Klepers, Andris Soms, Anita Zakse, Dāvis Ūlands, Edgars Dzenis, Edgars Laucis, Edmunds Račinskis, Elīze Spridzāne, Ēriks Tempelfelds, Gaidis Grandāns, Ģirts Baranovskis, Ieva Mārdega, Ieva Sarja, Ieva Vavilova, Ilze Zvēra, Imants Jakovļevs, Ingrida Barisa, Ivo Sarja, Jānis Bētiņš, Jānis Gorobečs, Jānis Jansons, Jānis Osis, Jānis Pērle, Jurijs Siliņēvičs, Juris Kambars, Juris Viļulis, Juris Zalāns, Kaspars Liepiņš, Kārlis Sams, Līga Krastiņa, Māra Brigmane, Mārcis Tīrums, Māris Jaunzemis, Māris Vītiņš, Mārtiņš Kovisārs, Mārtiņš Platacis, Miķelis Zalāns, Normunds Kukārs, Pauls

Foto: Iveta Pērkone

Vasks, Raimonds Šimanis, Ritvars Rekmanis, Sandra Platniece, Sandris Rabkevičs, Sintija Martinsone, Tatjana Ignatoviča, Toms Kohs, Valts Jaunzemis, Zane Gradinārova un citi.

Autors aicina piedalīties ziemojošo ūdensstrazdu monitoringā arī šoziem. Var pieteikties uz neaizņemtajiem upju posmiem (1. tabula). Vairāk informācijas var uzzināt, sazinoties ar monitoringa koordinātoru – raptor_cr@inbox.lv.

Summary

The wintering White-throated Dipper survey /Aigars Kalvāns/

The wintering Dipper survey in Latvia was started in the winter of 2017/2018. 61 survey sites (stream sections) were established in 52 streams, covering 91,4 km in total. Most of the survey sites are situated in western and central parts of Latvia where wintering Dippers occur in highest densities. The survey results of the first five winter seasons are presented in the article. The highest number of wintering Dippers was recorded in the very first season; in February 2018 a total of 49 wintering Dippers were counted. The lowest numbers were in the last season; in January 2022 only 12 wintering Dippers were recorded.

Divas Latvijas faunai jaunas putnu sugas – ziņojumi portālā Dabasdati.lv

EDGARS SMISLOVS,
edgarssmislovs@gmail.com

2021.–2022. gadā portālā Dabasdati.lv iesūtītajos putnu fotoattēlos tika noteiktas divas Latvijai jaunas putnu sugas.

Garknābja šņibītis

2021. gada 26. septembrī Baiba Barkāne “Dabasdatos” ziņoja neno- teiktu bridējputnu no Asaru jūrma- las. Sākotnēji tas tika neprecīzi no- teikts kā lielā šņibīša *Calidris canutus* jaunais putns. Tomēr, izvērtējot visas noteikšanas pazīmes, sugas piederība tika precizēta – garknābja šņibīša *Calidris tenuirostris* jaunais, tajā pašā gadā šķīlies putns.

Garknābja šņibītis ir Āzijas suga, kas ļoti reti ieceļo Eiropā. Sugas ligzdo- šanas areāls ietver tikai Krievijas teri- toriju – Tālos Austrumus un Sibīrijas ziemeļaustrumus (apmēram 6000 km no Latvijas), bet ziemošanas teritorija ir Indostānā, Dienvidaustrumāzi- jā un Austrālāzijā. Pēc reto putnu novērojumu portālā Tarsiger.com ap- kopotās informācijas, Eiropā līdz šim bija zināmi tikai 20 šīs sugas novēro- jumi periodā no 1987. līdz 2021. ga- dam, turklāt sugu konstatē ne katru

gadu un visos gadījumos novēroti vientuļi putni. Garknābja šņibītis līdz šim bija konstatēts 10 valstīs – sešas reizes Lielbritānijā, pa trim reizēm Zviedrijā un Nīderlandē, divas reizes Polijā un pa vienai reizei Spānijā, Francijā, Īrijā, Bulgārijā, Vācijā un Norvēģijā. Šie novērojumi bijuši pe- riodā no 17. maija līdz 13. oktobrim (pa mēnešiem: maijā – 3, jūnijā – 5, jūlijā – 4, augustā – 2, septembrī – 4, oktobrī – 2).

Jāatzīmē, ka novērojums Latvijā ir trešais vēlākais no visiem zināma- jiem novērojumiem Eiropā un trešais 2021. gadā (šajā gadā suga konstatēta arī 29. maijā Norvēģijā un 2.–7. sep- tembrī Bulgārijā).

Amerikas melnā pīle

Savukārt 2022. gada 14. maijā Alberts Kūms “Dabasdatos” ziņoja melno pīļu *Melanitta nigra* bariņu no Rīgas jūras līča rietumu piekrastes posmā starp Enguri un Ķesterciemū. Novērojumam pievienotajā fotoat- tēlā vienam putnam uz knābja bija redzams ļoti izteiksmīgs dzeltens laukums, kas ir raksturīga atšķirša-

nas pazīme Amerikas melnajai pīlei *Melanitta americana*¹.

Amerikas melnās pīles ligzdošanas areāls ietilpst trīs valstu robežās Ziemeļamerikā (ASV un Kanādā) un Āzijā (Krievijas ziemeļaustru- mos). Ziemeļamerikas teritorijas ir tur- pat Ziemeļamerikā un Āzijā. Sugu samērā regulāri novēro Eiropā, īpaši Baltijas jūrā, kur tā jauktos baros ar citām tumšpīlēm uzturas piekrastes seklumos. Pēc reto putnu novēroju- mu portāla Tarsiger.com apkopotās informācijas, Baltijas jūras reģionā (neskaitot Dāniju) līdz šim reģis- trēts 81 šīs sugas novērojums (pe- riodā no 1926. līdz 2022. gadam): visvairāk Zviedrijā (43), mazāk Polijā (18), Igaunijā (13), Somijā (10) un Vācijā (4). Fenoloģiski suga novērota visos gada mēnešos (izņemot decembri), visvairāk – migrācijas periodos: aprīli/maijā (52 % no visiem novērojumiem) un septembrī/oktobrī (21 %).

¹ Šobrīd suga Latvijā konstatēta jau divas reizes – 30.10.2022. pieaugušu Amerikas melnās pīles tēviņu Kolkā novēroja Edgars Smislovs u. c. Red. piez.

Pa kreisi – jauna putnu suga Latvijā – garknābja šņibītis *Calidris tenuirostris* (jaunais putns). Asari, 26.09.2021. Foto: Baiba Barkāne
Pa labi līdzīgā suga – lielais šņibītis *Calidris canutus* (jaunais putns). Foto: Edgars Smislovs

Attēla centrā – Amerikas melnās pīles *Melanitta americana* tēviņš starp divām melnajām pīlēm *Melanitta nigra*. Engures-Ķesterciema jūrmala, 14.05.2022. Foto: Alberts Kūms

Ticams, ka Latvijas teritoriālajos ūdeņos atsevišķi Amerikas melno pīļu īpatņi uzturas katru gadu, jo Rīgas jūras līča rietumu piekrastē un Irbes šaurumā ir nozīmīgas barošanās un atpūtas vietas tumšpīlēm – tumšajai pīlei *Melanitta fusca* un melnajai pīlei *Melanitta nigra* –, kuru bariem tās piebiedrojas. Tāpēc vien jābruņojas ar teleskopu un pacietību, rūpīgi jāpārbauda tumšpīļu bari pie krasta un jādokumentē katrs šīs sugas novērojums (kaut vai fotografējot ar teleskopu). Turklāt šajos baros mēdz uzturēties arī citas reti sastopamas tumšpīles – Stejnegera pīle *Melanitta stejnegeri* (pirmo reizi Latvijā novērota 2020. gadā), bangu pīle *Melanitta perspicillata* un Deglāna pīle *Melanitta deglandi*. Pēdējās divas vēl gaida savu atklājēju Latvijā!

Paldies Ruslanam Matrozim par raksta rediģēšanu.

Summary

Observations of two new bird species for Latvia posted on Dabasdati.lv /Edgars Smislovs/

In 2021–2022 two new bird species for Latvia were discovered, analysing bird photographs posted on Dabasdati.lv, the Latvian nature observations portal. On 26.09.2021 a 1st year's Great Knot *Calidris tenuirostris* was photographed on the beach in Asari, Jūrmala. This observation represents just the 21th record of the species in Europe. On 14.05.2022 an adult male Black Scoter *Melanitta americana* was photographed along with several Common Scoters at the western coast of the Gulf of Riga between Engure and Ķesterciems.

JAUNAS SUGAS LATVIJĀ!

Redakcijas komentārs

Šajā numurā publicējam Latvijas putnu nosaukumu sarakstu (50.–54. lpp.). Tas vienlaikus ir visu Latvijā līdz šim konstatēto putnu sugu saraksts atbilstoši *BirdLife International* (un attiecīgi arī LOB kā *BirdLife* partnerorganizācijā) lietotajai taksonomijai.

Mūsdienās sugu saraksti pastāvīgi mainās. Regulāri notiek pārmaiņas putnu taksonomijā: pētījumos iegūtās jaunās zināšanas liek sugu sadalīt vairākās sugās vai – gluži otrādi – līdzinējās patstāvīgās sugas apvienot vienā. Šīs pārmaiņas dažkārt ir tik dinamiskas, ka grūti tām izsekot līdzī.

Mums visiem visinteresantākie ir saraksta “jaunpienācēji” – sugas, kuras Latvijas teritorijā konstatētas pirmoreiz.

2017.–2019. gadā Latvijā nenovēroja nevienu jaunu putnu sugu, bet 2020.–2022. gadā Latvijas putnu sarakstu papildināja astoņi jauni ieraksti:

24.04.2020. – īspirkstu cīrulis *Calandrella brachydactyla* – Sakas pag., Rīvas laukos (Pēteris Daknis);

11.10.2020. – Stejnegera pīle *Melanitta stejnegeri* – Kolkā (Edgars un Vladimirs Smislovi);

01.05.2021. – melnplecu klija *Elanus caeruleus* – Kolkā (Edgars un Vladimirs Smislovi);

26.09.2021. – garknābja šņibītis *Calidris tenuirostris* – Jūrmalā, Asaros (Baiba Barkāne, noteica Edgars Smislovs);

09.10.2021. – Sibīrijas tumšā čakstīte *Saxicola torquatus maurus* – Nīcas laukos (Andris Klepers, Ivars Brediks un Jānis Ukass); pēc *BirdLife* lietotās taksonomijas, uzskatīta par tumšās čakstītes pasugu, bet dažās citās taksonomijas sistēmās to jau uzskata par patstāvīgu sugu (*Saxicola maurus*); **2022. gada aprīlī** – svitrainais ērglis *Aquila fasciata* (putns ar satelītraidītāju šķērso Latviju);

14.04.2022. – gredzenpīle *Aythya collaris* – Sātiņos (Māris Jaunzemis);

14.05.2022. – Amerikas melnā pīle *Melanitta americana* – pie Engures (Alberts Kūms, noteica Edgars Smislovs).

Par īspirkstu cīruli un Stejnegera pīli vairāk varēja lasīt “Putni dabā” 88. numurā (2020/2–3), par melnplecu kliju – 89. numurā (2021/1). Šajā numurā lasiet par garknābja šņibīti un Amerikas melno pīli (tā kā oktobris/novembris, kad top šis žurnāla numurs, retumu “medniekiem” ir tikpat aizņemts laiks kā putnu pavasara migrācija, varam teikt paldies Edgaram, kurš rakstu, iespējams, rakstījis viedtālrunī, vakarā sēdēdams teltī kaut kur Kolkā vai Ovišos). Atlikušie stāsti – turpmāk!

Elīna Gulbe

Mana pļavu liju vasara jeb cik daudz zinām par pļavu liju?

ANDREJS JESKO,
andrejs.jesko@gmail.com

Pļavu lijas tēviņš.

Šis raksts ir atskats uz pļavu liju ligzdošanas sekmju novērojumiem, ko autors veicis savā plēsīgo putnu monitoringa parauglaukumā Nagļu pagastā, Rēzeknes novadā. Visi rakstam pievienotie fotoattēli uzņemti Nagļos, visu attēlu autors ir Andrejs Jesko.

Sugas vispārējs apraksts

Pļavu lija *Circus pygargus* ir Latvijā reti ligzdojošs plēsīgais putns. Saskaņā ar ziņojumu Putnu direktīvas 12. pantā (Eionet 2020) Latvijā 2014.–2018. gadu periodam aprēķinātais populācijas lielums ir 57–1046 ligzdojošas mātītes (220 mātītes – kā labākais atsevišķais vērtējums). Populācijas lielums ir norādīts ļoti plašā intervālā, un tas liecina, ka aprēķiniem pieejamā datu kopa ir bijusi maza (Ķerus u. c. 2021). Jāņem vērā arī sugas bioloģija – plašie medību iecirkņi un, iespējams, sugas puskoloniālais ligzdošanas raksturs (Forsman 1999). Tas nav ļāvis gūt precīzākus uzskaites datus un ierobežojis aprēķinu precizitāti.

Pļavu lija ir tālais gājputns un Latvijā īpaši aizsargājama putnu suga (Ķerus u. c. 2021). Jāpiebilst, ka pļavu lija atšķirībā no daudziem citiem plēsīgajiem putniem veido savu ligzdu uz zemes un nav piesaistīta konkrētai ligzdas vietai. Ligzdas biotopa izvēlē pļavu lija ir izteikti plastiska suga. Tas ļauj pļavu lijai katru gadu mainīt ligzdas iecirkņus (Ивановский 2012). Tas nozīmē, ka katru gadu ligzda ne tikai var atrasties citā vietā tajā pašā teritorijā, bet arī var mainīties teritorija.

Pļavu lijas skaita svārstības atšķirībā no citām liju sugām tieši saistītas ar

Foto: Andrejs Jesko

barības objektu skaita svārstībām (Ивановский 2012).

Sugai tipiskā dzīvotne ir atklāta ainava. Pļavu lija dod priekšroku klajiem līdzenumiem ar upju ielejām, ezeriem un mitrājiem. Ligzdo augstā veģetācijā: niedrājos, graudaugu sējumos vai mitrāju pļavās. Medī visu veidu atklātos sauszemes biotopos: no klajām lauksaimniecības zemēm un virsājiem līdz pļavām, stepēm un pustuksnešiem (Forsman 1999). Suga ir tieši pakļauta cilvēka darbībai – lauksaimniecības teritoriju paplašināšanai un intensifikācijai, dabisko pļavu platību samazināšanai, un sugas vēlo ligzdošanu un ligzdas būvniecību uz zemes tieši var ietekmēt gan siena pļauja, gan graudaugu ražas kulšana, kas var iznīcināt ligzdas ar olām un mazuliem (Ивановский 2012). Saskaņā ar literatūru pļavu lijai ir izteikta puskoloniālas ligzdošanas tendence visā tās izplatības areālā, tomēr teritoriālu uzvedību lielākoties novēro tieši ligzdas teritorijā, savukārt medību teritorijās agresīva uzvedība nav novērota (Więcek 2008). Medījot parasti lido zemu, planējot spārnus tur viegli V veidā paceltus. Ligzdošanas laikā tēviņš medī viens un barību nodod mātītei gaisā ligzdas tuvumā (LOB 1998). Galvenais medību objekts ir

Foto: Andrejs Jesko

Pļavu lijas mātīte.

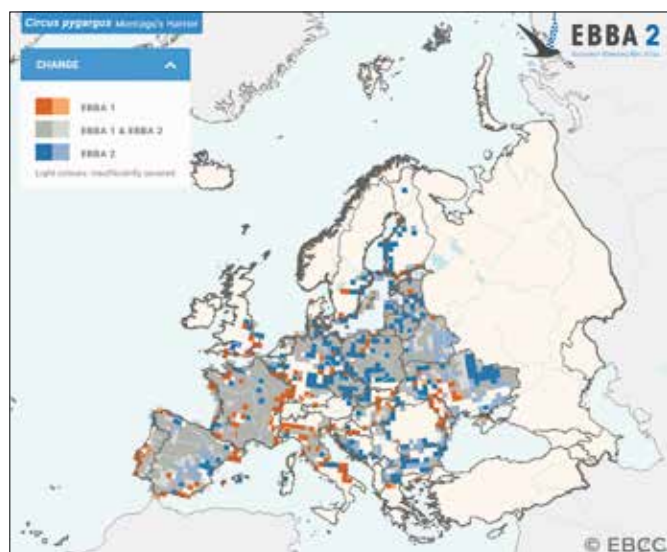
strupastes (Ивановский 2012), taču var baroties arī ar dažādiem mazaiziem mugurkaulniekiem: grauzējiem, dziedātājputniem, rāpuļiem, abiniekiem, kā arī lielākiem kukaiņiem (Forsman 1999). Piemēram, Nīderlandē pļavu liju atriju analizēs konstatētas 160 (!) dažādas dzīvnieku sugas (Werkmann 2021).

Izplatība un skaita pārmaiņas

Saskaņā ar jaunāko Eiropas ligzdojošo putnu atlantu (Keller *et al.* 2020) pļavu lijas ligzdošana ir plaši, taču nevienmērīgi izplatīta. Tā plešas no Rietumeiropas līdz Centrālāzijai. Nozīmīgākās ligzdošanas teritorijas ietver Dienvidrietumeiropu (Pireneju pussalu un Franciju) un Austrum-

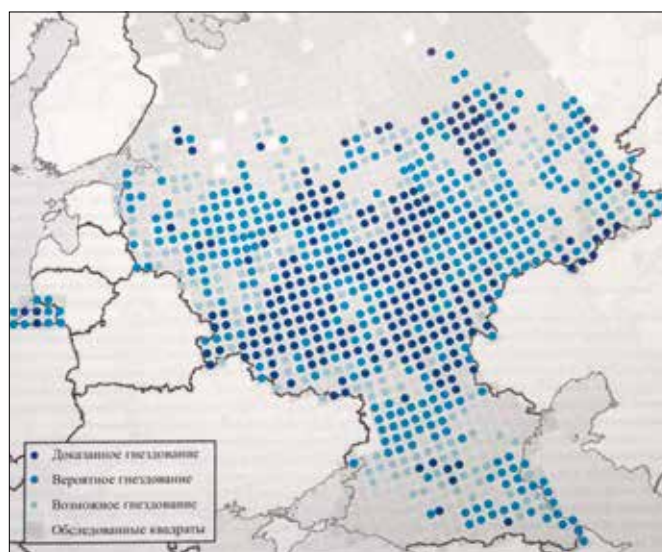
eiropu (Polijas austrumus, Baltkrieviju un, jo īpaši, Krieviju). Iegūtie dati norāda, ka pļavu lija dod priekšroku teritorijām ar siltām vasarām un nelielu nokrišņu daudzumu, kā arī teritorijām ar plašākām aramzemēm (un, attiecīgi, mazākām mežu teritorijām) un izvairās no kalnainākiem apvidiem (Keller *et al.* 2020). Tiesa, Krievijas Eiropas daļā pļavu liju ligzdošana konstatēta arī kalnu pļavās augstumā līdz 1500 m v. j. l. (Калякин, Волцит 2020).

Salīdzinot ar pirmā Eiropas ligzdojošo putnu atlanta datiem, ir novērots neliels izplatības pieaugums (1. attēls). To galvenokārt pamato ar skaita pieaugumu Krievijā. Populācijas

1. ATTĒLS. Salīdzinājums starp reģistrēto pļavu lijas izplatību Pirmajā (1985–1989) un Otrajā Eiropas ligzdojošo putnu atlantā (2013–2017) (Keller *et al.* 2020).

FIGURE 1. The distribution of the Montagu's Harrier in Europe, comparing the data of the First (1985–1989) and the Second (2013–2017) European Breeding Bird Atlas (Keller *et al.* 2020).

2. ATTĒLS. Pļavu lijas izplatība, pēc Krievijas Eiropas daļas ligzdojošo putnu atlanta datiem, 50×50 km kvadrātos (Калякин, Волцит 2020).

FIGURE 2. The distribution of the Montagu's Harrier, according to the data of the Atlas of Breeding Birds of European Russia (Калякин, Волцит 2020).

pieaugums Krievijā savukārt tiek pamatots galvenokārt ar novārtā atstātām lauksaimniecības teritorijām (Keller *et al.* 2020). Tāpēc varētu sagaidīt, ka tas nebūs ilgstošs, un nākotnes perspektīvas vērtējamas kā neskaidras. Pārējās Eiropas daļās ar lielu sugas populāciju (Pireneju pussalā, Francijā, Polijā u. c.) monitoringa programmas norāda samazinājumu (Keller *et al.* 2020).

Saskaņā ar jaunāko Krievijas Eiropas daļas ligzdojošo putnu atlantu (Калякин, Волцит 2020) tiek uzskatīts, ka Krievijas Eiropas daļā ir 20–40 tūkstošu pļavu liju pāru. Tiek minēts, ka pēdējo 20–30 gadu laikā novērota sugas Eiropas daļas areāla izplešanās gan ziemeļu, gan dienvidu virzienā (2. attēls). Kopumā lielā daļā Krievijas Eiropas daļas teritoriju ir novērotas raksturīgas ligzdojošo putnu skaita svārstības, un to saista ar barības bāzes pieejamību (Калякин, Волцит 2020).

Saskaņā ar Latvijā veikto ligzdojošo putnu atlantu datiem, salīdzinot kvadrātus ar pierādītu ligzdošanu, 1980.–2017. gadā pļavu lijas izplatība nav būtiski mainījusies (Ķerus u. c. 2021). Sugas apdraudētība Latvijā atbilstīgi IUCN publikācijām par apdraudētības globālo kategoriju noteikšanu raksturota kā “jutīga (VU)”. Īstermiņa un ilgtermiņa pārmaiņa apzīmēta kā “neskaidra”. Pēc ELPA2 (2013–2017) datiem, sugai

Foto: Andrejs Jesko

Pļavu lijas ligzdas biotops diķa niedrājā Nagļos, Rēzeknes novadā.

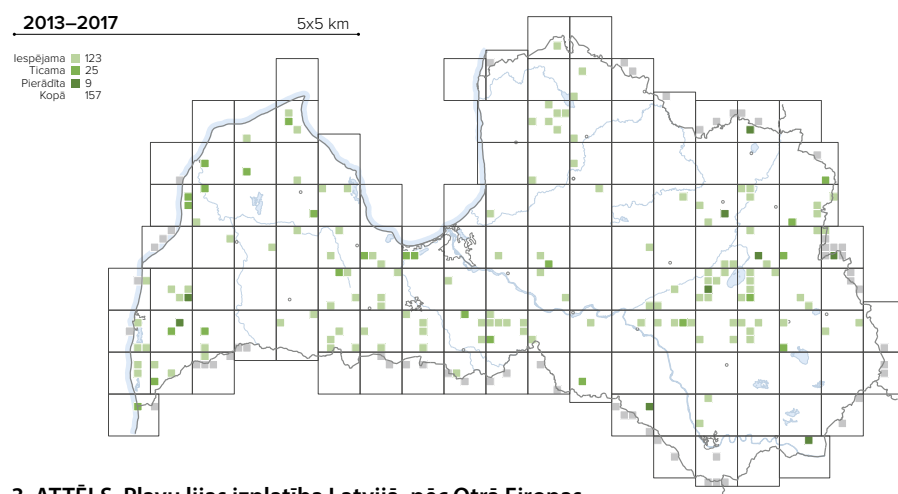
pierādīta ligzdošana deviņos 5×5 km kvadrātos, ticama – 25, iespējama – 123 (3. attēls). Savukārt, pēc LLPA2 (2000–2004) datiem, pierādīta ligzdošana sešos 5×5 km kvadrātos, ticama – 18, iespējama – 122.

Saskaņā ar Latvijas Gredzenošanas centra datiem (LGC vadītāja E. Račinska pers. ziņ.) pļavu lijas Latvijā gredzenotas pavisam maz, kopskaitā 21 putns: 1925–1960 – 6 īpatņi, 1961–1985 – 8 īpatņi, 1987 – 2 īpatņi, 1993 – 3 īpatņi un 2008 – 2 īpatņi. Zināms viens Latvijā gredzenotas pļavu lijas atradums: 15.07.1960. Lielaucē ezerā gredzenota pļavu lija 15.06.1963. atrasta Krievijā, Pleskavas apgabalā (451 km attālumā).

Šajā rakstā papildus vērts pieminēt Nagļiem netālajā Teiču dabas rezervātā veiktā ornitofaunas apkopojuma pļavu lijas datus. Lai arī apkopojums sniedz informāciju par periodu līdz 2004. gadam, tomēr ir aptverts laika posms no 20. gs. 80. gadiem un minēti sugas novērojumi arī no 70. gadiem. Tas sniedz vērtīgas zināšanas par sugas pārmaiņu tendencēm diezgan nelielā teritorijā.

Atšķirībā no pārējām liju sugām pļavu lija vienmēr atzīmēta kā ligzdotāja Teiču purvā (Avotiņš 2005). Minētajā laika periodā purvā regulāri ligzdojuši līdz pat pieciem pāriem, ir gan atrastas ligzdas, gan novēroti izvesti mazuļi. Arī šajā apkopojumā minēts, ka ir grūti salīdzināt sugas skaita izmaiņas gadu gaitā, jo dažos gados ligzdošanas teritorijas nav tikušas konstatētas vispār, bet dažos tās bijušas pat vairākas. Vērtīgs novērojums – gadi, kad purvā reģistrēts daudz niedru liju, sakrīt ar pļavu liju skaita minimuma gadiem. 20. gs. 90. gados pieaudzis novērojumu skaits rezervāta apkārtnes lauksaimniecības zemēs (Avotiņš 2005).

Arī saskaņā ar Latvijā veiktā plēsīgo putnu monitoringa datiem (pārmaiņu rādītāji aprēķināti 2014–2021) pļavu lijai pārmaiņu tendence ir neskaidra. Rezultāts iegūts gan pēc standartizēto uzskaišu punktu TRIM indeksu datiem (1,072±0,157), gan

3. ATTĒLS. Pļavu lijas izplatība Latvijā, pēc Otrā Eiropas ligzdojošo putnu atlanta datiem (Ķerus u. c. 2021).

FIGURE 3. The distribution of the Montagu's Harrier in Latvia, according to the data of the Second European Breeding Bird Atlas (Ķerus u. c. 2021).

standartizēto uzskaišu punktu nepilnīgas konstatēšanas modeļa datiem ($1,016 \pm 0,161$) (Avotiņš, Reihmanis 2022). Tas sakrīt ar Latvijas ligzdojošo putnu atlantā sniegto īstermiņa un ilgtermiņa pārmaiņu tendenci. Arī apvienojot plēsīgo putnu monitoringā un ligzdojošo putnu monitoringā (2005–2021) iegūtās ziņas, pļavu lijas populācijas pārmaiņas klasificējamas kā neskaistas ($1,021 \pm 0,062$; A. Avotiņa un A. Auniņa pers. ziņ.).

Pļavu lija Nagļos 2022. gada ligzdošanas sezonā – autora pieredze un novērojumi

Šogad Nagļos pļavu liju pirmo reizi novēroju 4. maijā, tātad neilgi pēc tās atgriešanās no ziemošanas, jo vidēji Latvijā pļavu lijas atlido 27. aprīlī (Ķerus u. c. 2021). Jau 2020. un 2021. gadā plēsīgo putnu monitoringa ietvaros biju konstatējis sekmīgu pļavu lijas ligzdošanu ar izvešiem mazuļiem savā parauglaukumā, bet diemžēl nepietika laika ligzdu meklēšanai. Tāpēc jau pirms 2022. gada sezonas savos pierakstos biju atzīmējis pļavu liju kā vienu no interešu prioritātēm, plānojot – ja tās atgriezīsies šajā teritorijā ligzdot – vēltīt pietiekami daudz pūļu, lai iegūtu precīzākus ligzdošanas datus. Saprotams, tam nepieciešams vēltīt daudz laika, taču, ņemot vērā, ka ligzdošanas teritorija atrodas manā plēsīgo putnu monitoringa parauglaukumā un tuvu manām mājām, šim mērķim varēju vēltīt daudzus rītus un vakarus ar dažu minūšu velopārbraucieni (pēc neprecīzas uzskaites, pļavu lijam lauka novērojumos un darbos 2022. gada sezonā vēltīts ap 48–50 stundām).

Jau maija vidū ieguvu pirmo informāciju ar pietiekami precīzu iespējamu ligzdas lokāciju, novērojot gan mātīti ar ligzdas būvniecības materiālu, gan tēviņu ar barības piegādi mātītei. Vēl precīzāku ligzdas atrašanās vietu novēroju maija beigās (24. maijā), kas faktiski jau ir olu dēšanas periods (21. maijs–5. jūnijs; Ивановский 2012). Šajā reizē novēroju tikai pavisam īslaicīgu mātītes izlidojumu no ligzdas ar ātru

Foto: Andrejs Jesko

Pļavu lijas mātīte.

atgriešanos tajā, kā arī tēviņa veiktu barības piegādi. Izdevās konstatēt pietiekami precīzu ligzdas atrašanās vietu. Taču ievēroju arī to, ka diķis, kura niedrājā putni izvēlējušies ligzdot, **tiel uzpludināts**. Tas nozīmē gandrīz drošu neveiksmi, jo perēšanas periods tikai sāksies un, ūdens līmenim ceļoties, ligzda, ļoti iespējams, tiks appludināta.

Pēc dažām dienām, sazinoties ar zivsaimniecību un izskaidrojot situāciju, sugas nozīmīgumu utt., lūdzu tieši šo diķi vismaz vēl 3–4 nedēļas neturpināt uzpludināt, ja tas saimniecībai nebūtu kritiski. Saņēmu

atbildi, ka viņi padomās. Sapratu, ka diķi jau veikti priekšdarbi zivju mazuļu ielaišanai, tāpēc ūdens līmenis lēnām, tomēr tika palielināts. Cerībā, ka zivsaimniecībā tieši šis diķis tomēr nebūs kritiski nozīmīgs un gūšu atsaucību, pie pļavu liju tēmas atgriezos pēc apmēram divām nedēļām. 13. jūnijā atgriežoties pie ligzdas diķa, redzēju, ka ūdens līmenis ir būtiski cēlies. Nu jau radās zināms satraukums – risks, ka ligzda varētu iet bojā (ja tas vēl nebija noticis) bija ļoti liels. Plēsīgo putnu monitoringa metodika paredz, ka uzskaišu veicējiem ar savu darbību nav jāsekmē papildu aizsardzības

Foto: Andrejs Jesko

4. ATTĒLS. Pļavu lijas dabiskā ligzda ar trim olām Nagļos, Rēzeknes novadā.

FIGURE 4. The natural nest of the Montagu's Harrier with a clutch of three eggs, Nagļi parish, Rēzekne Municipality.

Foto: Andrejs Jesko

5. ATTĒLS. Pļavu lijas olas aizperētības pārbaude ūdenī.

FIGURE 5. Checking the development stage of a Montagu's Harrier egg via the floatation test.

pasākumu ieviešana vairāk, nekā tie attiecīgajai sugai tiek nodrošināti vidēji valstī. T. sk. pēc savas iniciatīvas parauglaukumā nebūtu jāveicina jaunu mikrolietumu veidošana vai citu aizsardzības pasākumu īstenošana un saimnieciskās darbības ierobežošana (Avotiņš, Reihmanis 2017). Tādēļ nolēmu atrast ligzdu, konstatēt tās stāvokli un iegūt monitoringa datus. Izbrienot cauri ūdens grāvim un dūņām, konstatēju, ka niedrājs tomēr vēl ir sauss, ūdens tik tālu nav pacēlies. Brienot cauri niedrēm, diezgan ātri nonācu pie manas aptuveni atzīmētās ligzdas potenciālās atrašanās vietas. Kamēr vēl veicu apskati dažu metru rādiusā, izcēlās arī pļavu lijas mātīte – tā bija klusi sēdējusi ligzdā, līdz pēdējam brīdim cerot, ka ligzda netiks ievērota. Atradu ligzdu. Tajā bija trīs neliela izmēra baltas olas (4. attēls), kuru izskats atbilda literatūrā aprakstītajam: čaumala matēta, balta vai gaiši zilgana. Dējuma ir 3–4 olas, un gadā viens perējums (LOB 1998). Olu mērījumus neveicu, taču saskaņā ar literatūru vidējais olu izmērs ir 42,1×33,7 mm (Ивановский 2012). Ātri nofotografēju vienu kadru, reģistrēju precīzas koordinātas un devos atpakaļ pa to pašu ceļu, pie ligzdas kopumā pavadot apmēram 3 minūtes. Visu šo laiku mātīte satraukumā riņķoja man virs galvas. Kad devos ārā no niedrāja, parādījās arī tēviņš. Tiesa, tēviņš tikpat ātri arī nozuda (iespējams, tikko atgriezies ar barību mātītei,

vai arī putns no blakus teritorijas). Atgriezies “krastā” ar zināmu gandarījuma izjūtu par pierādītu ligzdošanu, taču ar bažām, ko darīt tālāk, jo sapratu, ka ligzda var “neizdzīvot”. Pēc šī notikuma zvanīju Andrim Avotiņam junioram, aprakstīju situāciju un ligzdas stāvokli u. c. Redzējis situāciju uz vietas, ierosināju pacelt ligzdu augstāk virs zemes. Pēc pieredzes citās valstīs ir zināms, ka suga zināmā mērā pacieš cilvēka iejaukšanos, piemēram, par atzītu sugas aizsardzības praksi daudzviet ir pieņemts izvietot žogu nelielā perimetrā apkārt atrastai ligzdai, tādējādi gan norobežojot teritoriju kulšanas/ pļaušanas laikā, gan pasargājot ligzdu no plēsīgajiem zīdītājiem, piemēram,

Ungārijā (Fatér *et al.* 2004), Vācijā (RBAPS 2022) un Nīderlandē (Koks, Visser 2002). Saprotot, ka ligzda, ļoti ticami, ies bojā, un zinot, ka neliela iejaukšanās varētu būt pieļaujama, Andra Avotiņa atbalstīts, nolēmu tuvākajā laikā to mēģināt.

21. jūnijā izveidoju 90×90 cm izmēra platformu. Novietota tā atrastos ap 30 cm virs zemes. Ar to pilnīgi pietiktu, lai nodrošinātos pret applūšanu. Papildus kā platformas noseģšanas materiālu sagatavoju līdzņemšanai maisā sūnas, sienu un niedres. Nogādājot platformu (visnotaļ smagu, tāpēc nešana nebija vienkārša), veiksmīgi un ātri nonākot līdz ligzdai, secināju: ūdens

Foto: Andrejs Jesko

6. ATTĒLS. Izveidotā mākslīgā ligzda.

FIGURE 6. The artificial nest, constructed by the author.

Pļavu lījas tēviņš.

līmenis bija turpinājies kāpt. Lai arī niedrājs nebija applūdis, tomēr segums bija palicis mitrāks. Kad jau tuvojos ligzdai, mātīte atkal izlidoja pēdējā brīdī un turpināja satraukumā riņķot virs ligzdas. Ar ligzdu viss bija kārtībā, taču sapratu: ja ūdens turpinās celties šādā tempā, pēc aptuveni nedēļas ligzda applūdis. Atkal zvanīju A. Avotiņam, tiku vēlreiz instruēts pārbaudīt olas, katru atsevišķi, vai nav jau izveidojušās plaisas. Pirmās divas šķīta aizdomīgas, trešā stabili pārbaudāma ūdenī. Līdzī paņemtajā litra spainītī ar ūdeni iegremdēju olu (5. attēls) – virs ūdens bija knapi ¼ daļa vertikāli peldošas olas (6. aizperētības stadija, pēc Blūms 1989). To visu reģistrēju, un Andris sacīja, ka man ir ne vairāk kā pusstunda laika, lai izveidotu nepieciešamo mākslīgo ligzdu un mātīte varētu atgriezties ligzdā pirms olas atdzisušas. Diezgan operatīvi uzliku platformu tieši virs oriģinālās ligzdas, izvietoju visu līdzpaņemto ligzdas materiālu un – kā pēdējo – ļoti uzmanīgi pārcēlu visas trīs olas uz jauno ligzdu. Visu manu klātbūtnes laiku mātīte vokalizējot satrau-

kumā riņķoja virs ligzdas. To ļoti labi pa telefonu bija dzirdējis arī Andris. Beigās mākslīgais ligzdas veidojums izskatījās pieņemami, nofotografēju rezultātu (6. attēls) un uzreiz devos projām, pie ligzdas kopumā pavadot apmēram deviņas minūtes.

Pēc piecām dienām – 26. jūnijā, kā arī nākamajā dienā – 27. jūnijā – devos uz ligzdas vietu, lai veiktu kontroli – pa gabalu novērojot, pārbaudītu, vai mākslīgā ligzda ir pieņemta vai arī tomēr šī iejaukšanās bijusi pārāk liels traucējums. Abās reizēs novēroju **pozitīvu rezultātu** – redzēju gan tēviņu ar barību ielaižamies pie ligzdas (pirmajā dienā), gan mātīti izceļamies no ligzdas pēc tēviņa atnestās barības un ielaižamies atpakaļ ligzdā (otrajā dienā). Tātad pļavu līja **pieņēma manu mākslīgi veidoto ligzdu**.

Tomēr mani prieki bija īslaicīgi. Vēl pēc vienas nedēļas, dodoties atkārtotā kontrolē, novērojums diemžēl vairs neizdevās novērot pļavu lījas tēviņu piegādājam barību šai ligzdai un, attiecīgi, nenovēroju arī mātīti.

Novērojumiem papildus veltīju vēl divus rītus, taču bez rezultātiem.

Paralēli šīs ligzdas novērojumiem jau biju konstatējis vēl vienu potenciālu pļavu lījas ligzdu ar pietiekami precīzu lokāciju, kā arī iespējamu trešo ligzdas rajonu ar zemāku precizitāti. Saprotot, ka ligzdošanas sekmes noskaidrosies, kad (kā pirms tam vienojušies) ar A. Avotiņu dosimies gredzenot mazuļus, turpināju veltīt vairāk laiku otrās ligzdas novērojumiem. Regulāri redzēju tēviņu piegādājam barību, taču mulsināja mātītes savādā uzvedība, daudz uzturoties ārpus niedrāja un potenciālās ligzdas. Tomēr gan mātītes, gan tēviņa satrauktā un pat agresīvā uzvedība pret teritorijā ieklīdušajām niedru lījām lika cerēt uz sekmīgu ligzdošanu.

Viss noskaidrojās 23. jūlijā, kad kopā ar A. Avotiņu devāmies ligzdu apsekošanā un meklēšanā. Vispirms, apsekojot mākslīgo ligzdu, noskaidrojās, ka ligzda diemžēl ir izpostīta. Pie ligzdas vēl bija atrodamas olu čaumalas, kā arī dažu metru attālumā

Foto: Andrejs Jesko

Ļāvu lījas tēviņš nodod barību mazulim.

Foto: Andrejs Jesko

Ļāvu lījas mazulis pēc izlidošanas.

no līgzdas noplūktas meža pīles pārpalikumi. To, iespējams, bija pastrādājusi ūdele, varbūt kāds cits plēsējs, taču šā vai tā līgzdošana diemžēl bija izrādījusies nesekmīga. Līgzdojot uz zemes, lījas, par nelaimi, ir pakļautas nopietnam zīdītāju plēsēju uzbrukuma riskam (Więcek 2006). Pirmās emocijas bija pārdzīvojuma un vilšanās izjūta, taču faktu bijām konstatējuši un atlika vēl otra līgzda. Sākumā pēc manām norādēm devāmies uz vietu netālā diķa niedrājā, kur pēdējo reizi novēroju mātīti iesēžamies ar tēviņa piegādāto barību. Izstaigājuši teritoriju un tomēr neko neatraduši, apskatījām pirms tam novēroto vietu, kur mātīte mēdza iesēsties. Šoreiz līgzda veiksmīgi un ātri tika atrasta,

taču diemžēl arī izpostīta. Līgzdā vēl atradām gan olu čaumalas, gan (pēc A. Avotiņa teiktā – jau paliela mazuļa) lidspalvu – visu, kas palicis pāri. Atkal līgzdošana bija bijusi nesekmīga, taču tika gūti pierādījumi par otru apdzīvoto Ļāvu lījas līgzdu – precīzi 252 m (Garmin ETREX 32x) attālumā no pirmās līgzdas. Tas varētu norādīt uz koloniālu līgzdošanu, jo koloniāla līgzdošana un poligāmija ir raksturīga Ļāvu lījai dzīvotnēs ar lielāku īpatņu skaitu (Forsman 1999).

Pēc šo divu nesekmīgo līgzdošanas gadījumu konstatēšanas atlika koncentrēties uz man zināmo trešo līgzdas vietu. Jau pēc nedēļas pie-

vērsos šai vietai, tam veltot vairākas dienas (gan rītus, gan vakarus). Jāsaka, diemžēl arī ar šo teritoriju nesekmējās, jo izvestus caļus tā arī neizdevās novērot, taču guvu pārlicinošas pazīmes par teritoriju: mātīte uzturējās nelielā teritorijā, gandrīz to nepametot, un vēl 13. augustā tēviņš turpināja piegādāt mātītei barību un mātīte to prasīja. Identificētā potenciālās līgzdas rajona centrs ir 700 un 800 m attālumā no divām atrastajām līgzdām. Arī pret teritoriju šķērsojošiem citiem plēsīgajiem putniem Ļāvu lījas izrādīja satraukumu un agresiju. Piemēram, 30. jūlijā novēroju, kā sākumā mātīte, pēc tam divi (!) Ļāvu lījas tēviņi uzbruka augstu virs teritorijas riņķojošiem jūras ērgļiem, viens no tēviņiem pat fiziski saskārās ar jūras ērgli. Šis gadījums norāda uz puskoloniālas līgzdošanas gadījumu.

Vēl augusta otrajā nedēļā novēroju niedru lījas mātītes padzīšanu no teritorijas, iesaistoties gan Ļāvu lījas tēviņam, gan mātītei. Šis ir laiks, kad sekmīgas līgzdošanas gadījumā jaunajiem putniem jau vajadzētu būt izlidojušiem (28. jūlijs–16. augusts, vidēji 7. augusts; Ивановский 2012). Arī savos personīgajos izvesto mazuļu novērojumos iepriekšējos gados šajā teritorijā to konstatēju 29. jūlijā (2020) un 3. augustā (2021), kad vēroju barības nodošanu mazuļiem gaisā.

Apkopojot iepriekš teikto par Ļāvu lījas līgzdošanu manā Nagļu parauglaukumā, varu secināt: 2022. gada sezonā tika konstatēta puskoloniāla līgzdošana, kur viena līgzdošana tika pierādīta ar konstatētām trim olām un vēlāk līgzda izpostīta, otra līgzdošana pierādīta jau izpostītas

No autora kolekcijas

Ļāvu lījas attēls uz 2022. gadā izdotas Lielbritānijas pastmarkas.

ligzdas stadijā, taču atrastas olu čaumalas paliekas un mazuļa lidspalva, un trešā ligzda nebija atrasta, taču bija konstatēta ticama ligzdošana pēc vairākām ticamas ligzdošanas pazīmēm. Un, būtiskākais, bija pārbaudīta, iespējams, līdz šim vēl pļavu līdžām neizmantota metode ar ligzdas pārcelšanu uz mākslīgo platformu, paceļot to 30–40 cm virs zemes, un pļavu līdžu bija šo ligzdu pieņēmusi.

Lai arī nepiepildījās cerētais – atkal ieraudzīt sekmīgi izlidojušus caļus un, labākajā gadījumā, tos apgredzenot, tomēr ir gūta vērtīga pieredze, informācija un jaunas zināšanas par šo Latvijā maz aprakstīto, taču skaidro, fascinējošo un noteikti turpmākas un padziļinātas izpētes vērtu sugu.

Lai viegls ceļš uz ziemošanas vietām un atgriežoties, un uz tikšanos 2023. gada ligzdošanas sezonā!

Foto: Andrejs Jesko

Pļavu līdžu mātīte saullēktā.

Literatūra

- Avotiņš A. 2005. Putni Teiču dabas rezervātā. Īaudona: Teiču dabas rezervāta administrācija, 160 lpp.
- Avotiņš jun. A., Reihmanis J. 2022. Kā klājas tiem, kas barības ķēdes augšgalā? Atbildes, ko sniedz plēsīgo putnu monitorings. *Putni dabā* 90 (2022/1).
- Blūms P. 1989. Savvaļas putnu olu aizperētības pakāpes noteikšana. *Putni dabā* 2: 123–125.
- Eionet 2020. Bird population status and trends at the EU and Member State levels. <https://bd.eionet.europa.eu/article12/summary>.
- Fatér I., László T., Tamás E. A. 2004. Protection of Montagu's Harrier *Circus pygargus* on the Heves-Borsod Plain with special attention to nesting on agricultural habitats. In: Chancellor R. D., Meyburg B.-U. (eds.), *Raptors Worldwide*: 823–829. <https://www.researchgate.net/publication/235752372>.
- Forsman D. 1999. *The Raptors of Europe and the Middle East: A Handbook of Field Identification*. London: Poyser, 589 pp.
- Keller V., Herrando S., Voříšek P., Franch M., Kipson M., Milanese P., Martí D., Anton M., Klvaňova A., Kalyakin M. V., Bauer H.-G., Foppen R. P. B. 2020. *European Breeding Bird Atlas 2: Distribution, Abundance and Change*. Barcelona: European Bird Census Council & Lynx Edicions, 967 pp.
- Koks B. J., Visser E. G. 2002. Montagu's Harriers *Circus pygargus* in the Netherlands: Does nest protection prevent extinction? *Ornithologischer Anzeiger* 41: 159–166.
- Ķerus V., Dekants A., Auniņš A., Mārdega I. 2021. *Latvijas ligzdojošo putnu atlanti 1980–2017*. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 512 lpp.
- LOB 1998. *Latvijas lauku putni*. Rīga, 208 lpp.
- RBAPS 2022. Harrier nest protection in arable fields – Germany, Nordrhein-Westfalen. https://ec.europa.eu/environment/nature/rbaps/fiche/harrier-nest-protection-arable-fields-germany-nord_en.htm.
- Reihmanis J., Avotiņš jun. A. 2017. Plēsīgo putnu monitorings: uzskaišu metodika. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība.
- Werkmann E. 2021. *The Amazing Story of Montagu's Harrier: How the birds show us the way to agriculture and nature in harmony*. Piranha Publishers, 250 pp.
- Wiącek J. 2006. Food transfer in Montagu's Harrier *Circus pygargus* during courtship. *Acta Ornithologica* 41 (1): 88–91.
- Wiącek J. 2008. Benefits and costs of semi-colonial breeding in the Montagu's Harrier *Circus pygargus*. *Belgian Journal of Zoology* 138 (1): 36–40.
- Ивановский В. В. 2012. Хищные птицы Белорусского Поозерья. Витебск: Витебский государственный университет им. П. М. Машерова, 209 с.
- Калякин М. В., Волцит О. В. 2020. Атлас гнездящихся птиц европейской части России. Москва: Фитон XXI, 908 с.

Summary

My summer of Montagu's Harriers or How much we really know about Montagu's Harriers? /Andrejs Jesko/

The author describes semicolonial nesting of Montagu's Harriers *Circus pygargus* in Nagļi parish, Rēzekne Municipality. Three nesting territories (two nests and one probable nesting territory) were recorded in reed beds at a fish pond complex in 2022. The nests were situated within 252 m, ca. 700 m and ca. 800 m apart from each other. One of the nests was at risk of being flooded since the fishery operation required raising the water level in one of the ponds. When the water level became alarmingly high, it was decided to install an artificial platform (90×90 cm) 30 cm above the ground and move the eggs to the artificial nest (Fig. 6). The full operation required ca. 9 minutes. It took place on 21 June, while the eggs were in advanced stage of incubation (according to the floatation test, Fig. 5). Based on the observations of the pair's behaviour at the nesting area on 26 and 27 June, the transition to the artificial nest had been successful. After another week, however, the nest territory turned out to be deserted. Nest control on 23 July revealed that the clutch had been destroyed by a carnivore, most probably an American Mink. All three nests were unsuccessful in 2022. The described experience shows that Montagu's Harriers can respond well to the moving of an active nest to an artificial platform in situations where such form of management would be the last chance for the survival of the clutch.

Lauku piekūns pēc izpostīta pirmā perējuma sekmīgi ligzdo apdzīvotā baltā stārķa ligzdā

EDGARS LEDIŅŠ, info@ledins.lv
AIGARS KALVĀNS, raptor_cr@inbox.lv

2022. gadā konstatējam lauku piekūna *Falco tinnunculus* sekmīgu ligzdošanu baltā stārķa *Ciconia ciconia* ligzdā pēc tam, kad šī paša piekūnu pāra pirmais perējums būrītī tika izpostīts.

Lauku piekūni parasti ligzdo vecās vārnu dzimtas putnu ligzdās, klinšu un ēku nišās, elektropārvades līnijās un tamlīdzīgās vietās. Tie labprāt izmanto arī speciāli šim nolūkam izvietotus būrišus. Tā 2022. gadā Latvijā bija apdzīvoti 18 lauku piekūnu būri (autoru un I. Jakovļeva dati) un 12 no tiem – teritorijā starp Grobiņu, Kapsēdi un Tāšu ezeru. Lauku piekūni mēdz ligzdot arī balto stārķu ligzdās to materiālā izdrupušās nišās. Vienā baltā stārķa ligzdā vienlaikus ir ligzdojuši pat divi lauku piekūnu pāri (Haverschmidt 1949). Arī Latvijā Tukuma novada Viesatas apkārtnē 2020. un 2021. gadā ir konstatēts lauku piekūna ligzdošanas gadījums neapdzīvotā baltā stārķa ligzdā (A. Lauberga novērojumi).

2022. gadā 13 lauku piekūnu būrišos tika ievietotas automātiskās fotokameras, lai veiktu putnu gredzenu nolasījumus un identificētu ligzdu postītājus. Tā būrītī pie Tāšu ezera 7. aprīlī tika ievietota kamera Bresser SFC-1.

Turpmāko notikumu hronoloģija būrītī pie Tāšu ezera

10.04. pirmo reizi redzēts lauku piekūns, tēviņš ar gredzenu EL3 (1. attēls). Šis putns gredzenots kā mazulis būrī 06.07.2019. Grobiņā, gredzenotājs A. Kalvāns. Attālums no gredzenošanas vietas ir aptuveni 8,5 km.

11.04. pirmo reizi redzēta mātīte, bez gredzeniem.

13.04. redzēta mātīte ar metāla gredzenu uz kreisās kājas. Gredzenu nolasīt neizdevās, taču pēc burtu un ciparu novietojuma var spriest, ka putns noteikti nav ne Latvijas, ne Somijas izcelsmes. Pēc holandiešu speciālista Jeruna Nagtegaļa (*Jeroen Nagtegaal*) atzinuma, tas varētu būt Lietuvas vai Čehijas gredzens. Spriežot pēc iegūtajiem fotoattēliem, **aprīlī** tēviņš EL3 ar negredzenoto mātīti izveido pāri.

01.05. mātīte sāk vairāk uzturēties būrī, arī naktī – acīmredzot uzsākta perēšana.

02.05. naktī šeit plkst. 0.44 redzēta mātīte, bet plkst. 2.14 – cauna (2. attēls) – tā, iespējams, izēd perējumu. Tikai no rīta atgriežas mātīte, uzturas šeit līdz 06.05. abi ar tēviņu EL3, bet retāk. No rītiem reizēm pa būri

saimnieko divi trīs mājas strazdi. Tēviņš joprojām nes mātītei ķirzakas, bet mazāk laika pavada būrī.

07.05. plkst. 10.46 parādās tēviņš ar gredzenu EN6 (3. attēls). Putns gredzenots kā mazulis būrī 06.06.2020. Durbes novada Škuterose, gredzenotājs A. Kalvāns. Attālums no gredzenošanas vietas ir aptuveni 4 km. Plkst. 14.51 redzēts tēviņš ar gredzenu EL3; plkst. 16.34 – tēviņš ar gredzenu EN6. **08.05.** no rīta būrī ir tēviņš ar gredzenu EN6. Vecais pāris vairs nav redzams.

08.05–09.05. būrī redzama mātīte ar metāla gredzenu uz kreisās kājas. **09.05.** redzēta mātīte bez gredzena. Ēd ķirzakas, ko tai piegādā tēviņš EN6. Negredzenotā mātīte izveido pāri ar tēviņu EN6.

22.05. plkst. 3.00 būrītī atkal apmeklē cauna. No rīta atgriežas tēviņš un mātīte.

1. ATTĒLS. Lauku piekūnu tēviņš ar gredzenu EL3 būrītī pie Tāšu ezera, 12.04.2022.
FIGURE 1. Male Common Kestrel with the leg ring EL3 at the nest box near Lake Tāšu, 12.04.2022.

2. ATTĒLS. Cauna apmeklē Tāšu ezera būrīti, 02.05.2022.

FIGURE 2. A Marten visits the nest box near Lake Tāšu, 02.05.2022.

No 28.05./29.05. nakts mātīte sāk naktis pavadīt būrī.

04.06. autoriem apmeklējot būri, tajā konstatētas četras olas. Kamera tiek noņemta.

09.07. būris joprojām ir apdzīvots, tajā uzturas mātīte, un tēviņš redzēts netālu. Mazuļi ir pārāk mazi gredzenošanai.

16.07. pārbaudot būri, konstatēts, ka tas ir tukšs – perējums izpostīts.

Notikumu hronoloģija baltā stārķa ligzdā

13.06. no netālu esošo Pūpolu māju saimnieka Edija Šnipkes saņemta informācija par lauku piekūnu, kas ligzdo apdzīvotā baltā stārķa ligzdā, ligzdas materiālā izdrupušā nišā.

Attālums starp būrīti pie Tāšu ezera un stārķa ligzdu ir 630 m.

26.06. – sēžot slēpnī, tika nofotografēti abi pieaugušie putni. Tēviņam bija melns gredzens EL3 (4. attēls). Tātad tas ir tas pats putns, kura pirmais perējums netālajā būrīti tika izpostīts! Savukārt mātīte bija bez gredzeniem.

Pēc E. Šnipkes sniegtajām ziņām, no stārķa ligzdas jūlijā tika sekmīgi izvesti vismaz divi lauku piekūna mazuļi, kas ilgāku laiku uzturējās māju apkārtnē un ko baroja pieaugušie putni. Arī baltā stārķa mazuļi tika sekmīgi izvesti.

Secinājumi

1. Latvijas apstākļos lauku piekūnu būriši ir pakļauti postījumu riskam. 2022. gada sezonā tika konstatēti seši ligzdu postījumi lauku piekū-

3. ATTĒLS. Tēviņš ar gredzenu EN6 un negredzenota mātīte Tāšu ezera būrīti, 10.05.2022.

FIGURE 3. Male Common Kestrel with the leg ring EN6 and an unringed female at the nest box near Lake Tāšu, 10.05.2022.

Foto: Edgars Lediņš

4. ATTĒLS. Lauku piekūnu tēviņš ar gredzenu EL3 apdzīvotā baltā stārķa ligzdā Pūpolu mājās, 26.06.2022.

FIGURE 4. Male Common Kestrel with the leg ring EL3 at the inhabited White Stork nest at Pūpoli, 26.06.2022.

nam izvietotos būrišos (to skaitā divi postījumi Tāšu ezera būrīti). Divos gadījumos perējumu izpostīja cauna, četros gadījumos perējuma bojāejas iemesls ir neskaidrs, turklāt arī vienā neapdzīvotā būrīti fiksēta caunas klātbūtne. Visvairāk postīti tiek būriši, kuri izvietoti koku grupās, savukārt vislabākās ligzdošanas sekmes ir būrišos, kas uzstādīti vientuļos, lauka vidū augošos kokos vai stabos.

2. Lauku piekūns pirmā perējuma bojāejas gadījumā var tajā pašā sezonā sekmīgi ligzdot atkārtoti un izvest mazuļus. Nav informācijas par šī putna partneri – vai arī pāra mātīte pārcēlās no būriša uz stārķa ligzdu, jo visos trijos rakstā apskatītajos perējumos mātītei nebija gredzena.

3. Ir pierādīta sekmīga lauku piekūna ligzdošana apdzīvotā baltā stārķa ligzdā.

Literatūra

Haverschmidt F. 1949. The Life of the White Stork. Leiden: E. J. Brill, 96 pp.

Summary

Successful Common Kestrel nesting at an inhabited White Stork nest after the loss of the first clutch at a nest box /Edgars Lediņš, Aigars Kalvāns/

During a nest box project for Common Kestrels (*Falco tinnunculus*), 18 nest boxes were inhabited in 2022.

At the nest box near Lake Tāšu, SW Latvia, a Marten destroyed the first clutch of a Kestrel pair (male with a colour ring EL3 and an unringed female) on 2 May as revealed by nest camera footage (Figure 2).

In June, the same ringed Common Kestrel male was observed nesting at an inhabited White Stork *Ciconia ciconia* nest 630 m away from the first nesting site (with an unringed female). The second nesting was successful, at least two young fledged. The White Storks raised their young successfully as well.

Vērojot un zīmējot putnus Kanāriju salās

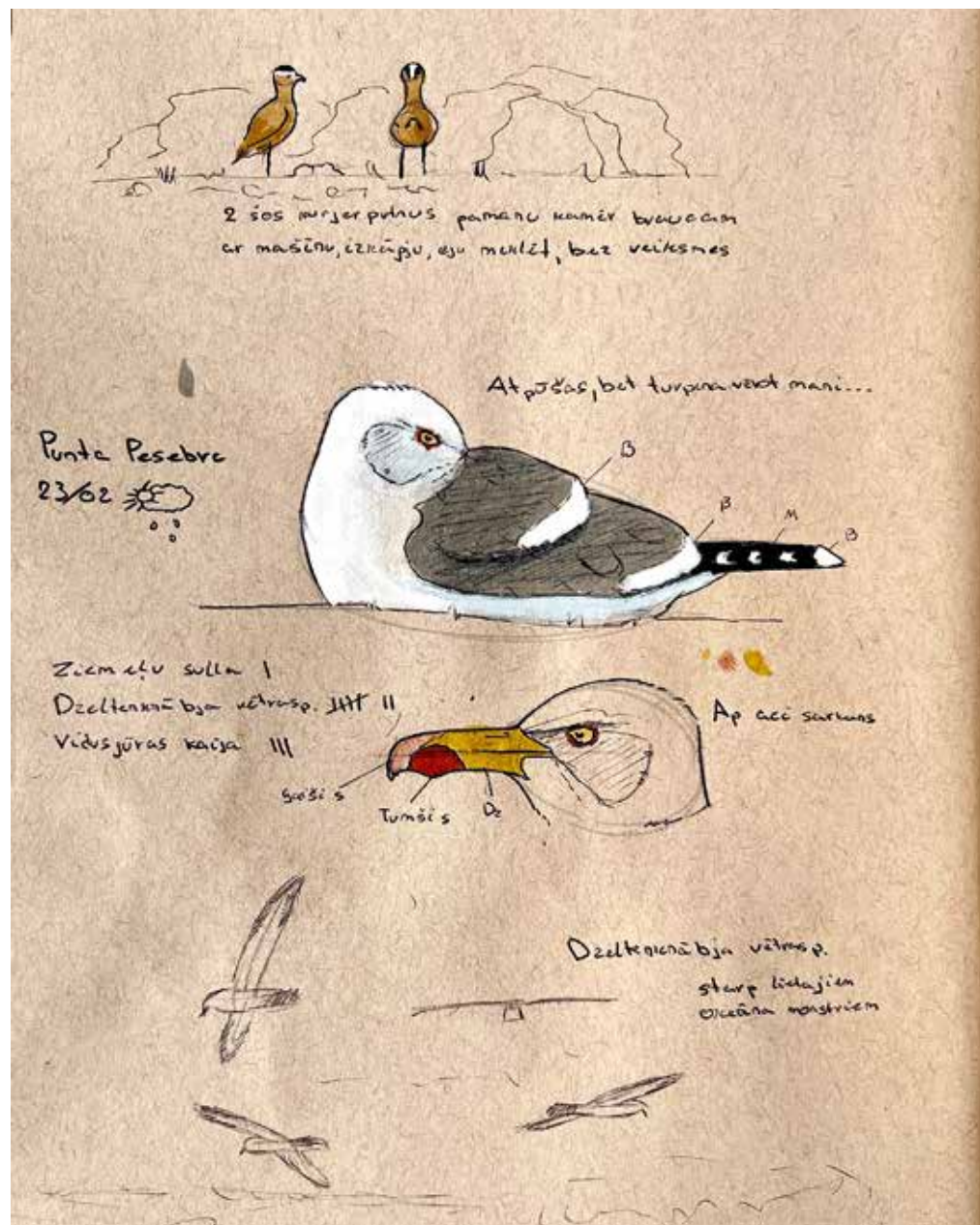
VALTERS VIDENIEKS,
valters.videnieks@gmail.com

21. februāri, sapakojis savus zīmēšanas piederumus, kā arī Kanāriju salu tauriņu, augu un putnu noteicēju, kopā ar tēti uzsāku savu nedēļu garo ceļojumu uz vienu no astoņām Kanāriju salām – Fuerteventuru. Esam iecerējuši dzīvot mūsu VW busiņā, vērot putnus un zīmēt, cik vien iespējams! Priekšā garš ceļš ar kuģi, tāpēc sāku jau domās veidot sarakstu ar tā sauktajām “mērksugām”. Kopā sanāk aptuveni septiņas. Daudzas citas Kanāriju salu “mērksugas” jau redzētas Tenerifē, un Fuerteventurā ceru iekļaut savā sarakstā dažādas tuksneša sugas.

Nobraucot no kuģa, ir vēl tumšs, bet var jau redzēt, kā Fuerte atšķiras no Tenerifes. Koku nav, apkārt smilšaini un akmeņaini plašumi. Gaismai ausot, pamanu piemērotu vietu ceļmalā, kur piestāt un ķerties pie vērošanas. Nespēju pat vēl durvis atvērt, kad jau virs netālajiem kalniem pamanu riņķojam lielu plēšputnu. Sirds gandrīz vai pa muti izlec, redzot lielo putnu ar baltajiem spārnieniem un melnajiem spārngaliem. Pirmais putns pamanīts! Baltais grifs *Neophron percnopterus* tiek iekļauts manā sarakstā. Putns aizlido aiz kalniem, kur tad arī tam sekoju cerībā ieraudzīt vēlreiz. Iedams dzirdu, ka pāri galvai aizlido kaut kādi mazi putniņi ar ļoti interesantu saucienu. Sauciens šķiet dzirdēts, tāpēc atveru digitālo “Collins Bird Guide”, kurā pie katra putna pielikts arī audioieraksts ar balsi. Noklausos sātā trompetsvilpja *Bucanetes githagineus* saucienu, un tas ir viņš! Šie piemīļie putniņi ar interesantajām balsīm un skaistajiem knābišiem diemžēl no

Tenerifes gandrīz izzuduši, bet šeit to populācija ir stabila. Vēlāk redzu šos trompetsvilpjus arī tuvumā, tā kā prieks liels! Visu savos lauka pierakstos sazīmējis un aprakstījis, soļojot atpakaļ uz mašīnu.

Nolemjam doties uz salas dienvidiem, kur ir dažādas interesantas ekosistēmas. Griežoties ārā no celiņa, ar acs kaktiņu pamanu kaut ko tumšu nolecam no vecās saimniecības drupām. Tveru rokā binokli un

No augšas uz leju – smilšu kurjerputni *Cursorius cursor*, Vidusjūras kaija *Larus michahellis*, dzeltenknābja vētrasputni *Calonectris diomedea borealis*.

notēmēju uz putnu. Redzu skaistu čuņčiņa izmēra putnu ar tumšu galviņu un baltu pazodi. Skaists Kanāriju čakstītes *Saxicola dacotiae* tēviņš tepat, pie mašīnas, uzlasa kukaiņus no zemes. Forši!

Ceļā uz salas dienvidu galu atkal apstājamies ceļmalā, un es pāri plašumiem "pārlaižu" binokli. Pamanu, ka aiz krūma kaut kas sakustas aptuveni 30 m attālumā. Nofokusēju binokli un varu ierakstīt jau ceturto putnu sugu savā "mūža sarakstā" šodien. Divi smilšu kurjerputni *Cursorius cursor* mani cieši vēro. Izkāpju no mašīnas ar pierakstiem rokās cerībā

uzskicēt šos putnus. Nesanāca, šie pagriezās un pazuda... Bet nav jau brīnums, tie pilnīgi nomaskējas apkārtējā vidē.

Pirmā diena izdevusies lieliski! Dažās nākamajās dienās nekas jauns klāt sarakstā nenāk, bet okeānā var redzēt dzeltenknābja vētrasputnus *Calonectris diomedea borealis*, kuri šeit atgriežas, lai ligzdotu. Vēl pāris dienas pavadu dienvidos, sērfojot pa okeāna viļņiem. Aizbraucot uz salas ziemeļiem, sarakstam pievienoju jūras tārtiņu *Charadrius alexandrinus*, kas varbūt nav nekas neparasts, bet manam sarakstam jauns gan. Vakarā,

Sārtais trompetsvilpis *Bucanetes githagineus*.

lasot grāmatu, dzirdu arī vairāku lielaču *Burhinus oedicephalus* saucienus. Šos putnus arī varu pievienot savam sarakstam. Nākamās dienas vakarā ar kuģi ceļamies pāri atpakaļ uz Tenerifi.

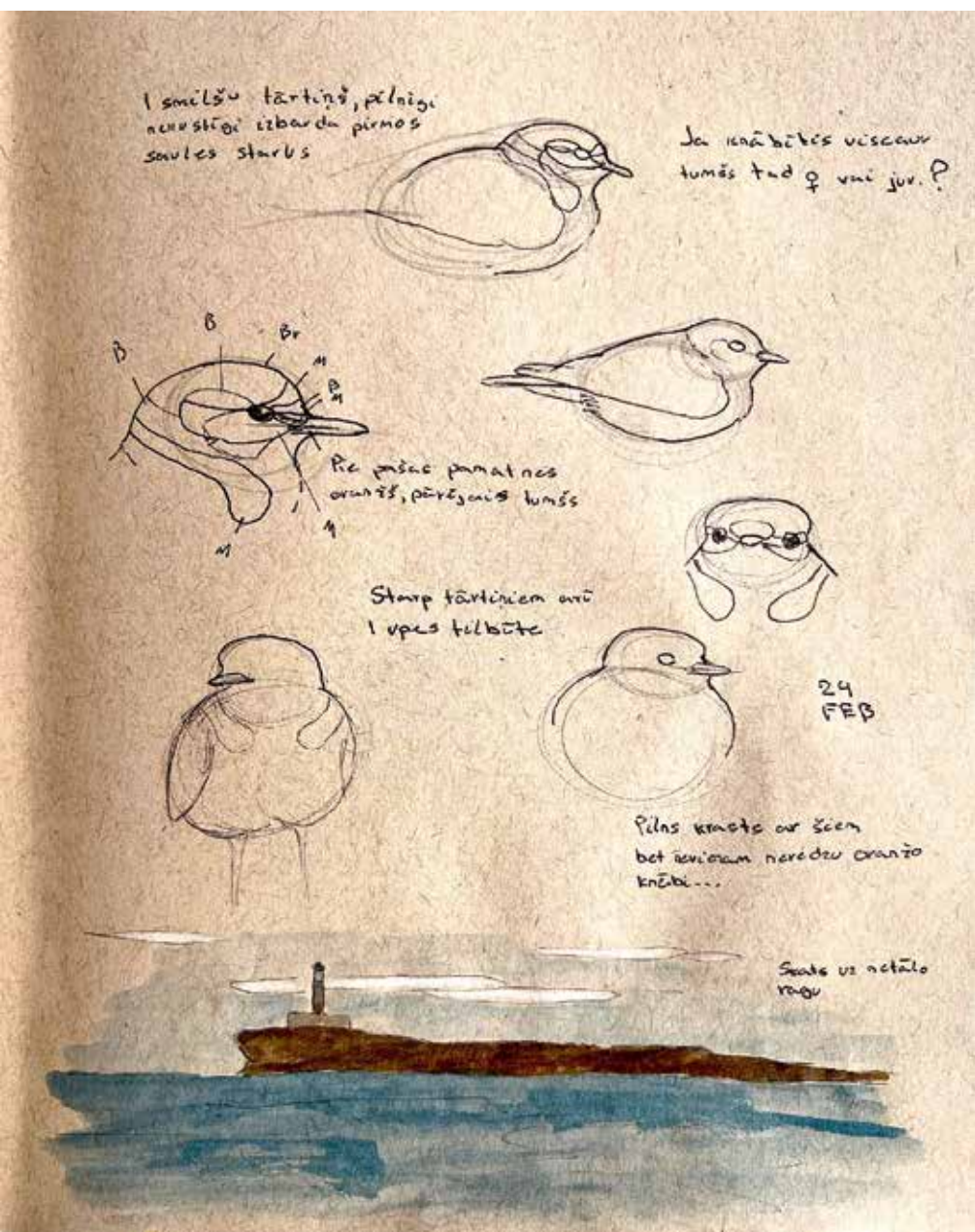
Ne jau šie putni vien priecēja! Uz salas lido apkārt diezgan daudz rudo dižpīļu *Tadorna ferruginea*, Daurijas bezdelīgas *Cecropis daurica* šaudās virs galvas, arī garstilbjēm *Himantopus himantopus* te ir ligzdojoša populācija. Liels prieks, ka "mūža sarakstā" varēju ierakstīt daudzas jaunas sugas un papildināt lauku pierakstus ar daudzām skicēm un pierakstiem. Vienīgi Sahāras siga *Chlamydotis undulata* netika redzēta, bet nekas. Lai paliek nākamajai reizei!

Summary

Watching and sketching birds in the Canary Islands /Valters Videnieks/

The author describes his bird-watching trip he took together with his father to Fuerteventura, Canary Islands, at the end of February 2022, both looking for new species for his life list and sketching birds. The observations highlighted in the article include the Egyptian Vulture *Neophron percnopterus*, the Trumpeter Finch *Bucanetes githagineus*, the Fuerteventura Stonechat *Saxicola dacotiae*, the Cream-coloured Courser *Cursorius cursor*, the Cory's Shearwater *Calonectris diomedea borealis*, the Kentish Plover *Charadrius alexandrinus* and the Thick-knee *Burhinus oedicephalus*.

Valtera Videnieka skices

Smilšu tārtiņi *Charadrius hiaticula*.

Par gulbju ligzdošanu Latvijas teritorijā 18.–19. gadsimtā: avotu analīze un interpretācija

RUSLANS MATROZIS,
matruslv@inbox.lv

Latvijas ornitoloģiskā bibliogrāfija – publicētie darbi par savvaļas putniem mūsdienu Latvijas teritorijā – ietver ap 10 000 dažādu avotu, no īsām piezīmēm plašsaziņas līdzekļos līdz zinātniskām monogrāfijām, kas publicētas 244 gadu laikā kopš Johana Fišera monumentālā darba par Vidzemes dabu (1778), kurš tiek uzskatīts par pirmo avotu mūsu faunistikā. Neapšaubāmi, šīm publikācijām ir dažāda informācijas ticamības pakāpe, daļā no tām ir kļūdas, kuras radušās, nepareizi nosakot sugas vai izmantojot nepārbaudītu informāciju no citiem avotiem. Domājams, visvairāk šādu neprecizitāšu ir senākajās publikācijās, kur dažādu dabas pētnieku zināšanas un pieredze putnu sugu atšķiršanā un sastopamībā bija samērā vājas. Turklāt publikācijām paredzētus rokrakstus visbiežāk pat nepārbaudīja citi speciālisti (redkolēģijas), retos gadījumos uz kļūdām norādīja pēc publikācijas, publicējot recenzijas. Tāpēc, pamatojoties uz mūsdienu zināšanām, vēsturiskos avotus pirms to citēšanas vajadzētu interpretēt, tai skaitā balstoties uz citu avotu analīzi un loģiku. Viens no šādiem piemēriem ir pretrunīgi vērtētās ziņas par gulbju ligzdošanu mūsdienu Latvijas teritorijā 18.–19. gs., kuras izanalizēšu šīkāk¹.

Publicētie avoti par gulbju ligzdošanu 18.–19. gadsimtā¹

Izskatot 172 ornitoloģiskus avotus par putniem mūsdienu Latvijas teritorijā², kuri publicēti šajos divos gadsimtos, tika atrastas piecas publikācijas, kurās ar visai minimālu aprakstu sniegta ziņas par gulbju ligzdošanu.

Pirmais un vissvarīgākais avots ir Jelgavas akadēmiskās ģimnāzijas profesora Johana Bēzeke (*Johann Beseke*, 1746–1802; Jelgavā strādājis no 1774. gada) grāmata par Kurzemes putniem, kurai viņš smēlis ziņas arī no savāktās putnu izbāžņu kolekcijas (Beseke 1792). Par gulbjiem sniegta šāda informācija (tulkojums no vācu valodas): “*Gulbis, A. cygnus. Tikai pirmajā gadā pelēka mugura un spārni. Kad viņam gads, viņš viscaur zīlbinoši balts. Tas ligzdo šeit,*

lielajos ezeros vai purvainajās vietās, īpaši Liepājas apgabala Papes ezerā un pie Durbes. Pēc Jāņiem jaunie un pieaugušie putni tiek nogalināti spalvu dēļ. Tos arī ēd, gaļa tomēr ir cieta, un pēc nodīrāšanas tai dažas nedēļas jāguļ etiķī.”

Otrais avots ir vācu dabaspētnieka Bernharda Meijera (*Bernhard Meyer*, 1767–1836) Nirnbergā publicēta grāmata par Līvzemes un Igaunijas putniem (Meyer 1815), kurā īsi aprakstītas divas sugas: ziemeļu gulbim atzīmēta ligzdošana Kurzemē, bet paugurknābja gulbim – ligzdošana Vidzemē.

Trešais avots ir poļu izcelsmes grāfa arheologa un dabaspētnieka Ādama Plātera (*Adam Plater*, 1790–1862) grāmata par Latgales un Lietuvas dzīvniekiem (Plater 1852), kurā viņš norāda trīs gulbju sugas; ziemeļu gulbim atzīmēta ligzdošana Lubānas ezerā, bet paugurknābja gulbim – ligzdošana Vidzemē un Latgalē, bet bez papildu ziņām.

Ceturtais avots ir vācbaltu olu kolekcionāra Hermaņa Gebeļa (*Hermann Goebel*, 1844–1910) raksts par Kurzemes putniem (Goebel 1873). Tajā viņš piemin paugurknābja un ziemeļu gulbju sugas, pirmajai ar piezīmi – ligzdo, jo viņa kolekcijā ir viena šīs sugas ola (iegūta periodā no 1854. līdz 1862. gadam).

Piektais avots ir vācbaltu dabaspētnieka Oskara fon Lēvisa (*Oscar von Löwis*, 1838–1899) apraksts grāmatā “Ievērojamākie Baltijas putni”: “*Baltais gulbis, Cygnus musicus. Viņš tagad pie mums ir tikai ceļotāju putns. Vecos laikos viņš bija diezgan bieži sastopams perētāju putns. Vēl pirms dažiem gadu desmitiem perēja Kurzemē, Papes ezerā, netālu no Vidzemes robežām un Slokas*” (Löwis 1893).

Kura gulbju suga ligzdoja Papes ezerā?

Johans Bēzeke norādīja gulbju sugas nosaukumu vācu un latīņu valodā (*Der Schwann, A. cygnus*), bet, lai varētu saprast par kuru sugu ir runa, ieskats vēsturē. 1735. gadā zviedru dabas pētnieks Kārlis Linnejs (*Carl von Linné*, 1707–1778) ieviesa mūsdienu binārās nomenklatūras sistēmu sugu aprakstīšanai un tajā gadā publicēja savu pirmo izdevumu “*Systema Naturae*”, kurā zinātniski aprakstīja dažādas dzīvās radības. Pēc 23 gadiem – 1758. gadā – iznāca izdevuma 10. sējums, kurā klasificētas viņam tolaik zināmās putnu sugas, to skaitā arī viena gulbja suga, ko latīņu valodā viņš nosaucis par *Anas cygnus*. Spriežot pēc apraksta (dzeltenais knābis), viņš aprakstīja ziemeļu gulbi. Vēl jāņem vērā, ka otra suga – paugurknābja gulbis *Anas olor* – zinātniski

¹ Prezentāciju par šo tēmu autors rādīja Latvijas Ornitoloģijas biedrības 3. saietā, kas notika Kaltenē 04.11.2017.

² Šāds avotu skaits norādīts, pamatojoties uz autora apkopotu Latvijas ornitoloģisko bibliogrāfiju (pilns publicēto rakstu saraksts, gandrīz visi avoti savākti pdf formātā).

aparakstīta vien 1789. gadā, tikai trīs gadus pirms Bēzeke publikācijas, tāpēc nav skaidrs, vai Bēzeke vispār zinājis par to. 1803. gadā abas gulbju sugas apvienoja ģintī *Cygnus*, bet 1830. gadā aprakstīja mazo gulbi *Cygnus bewickii*. Domājams, Bēzeke minēja vienīgo viņam zināmo un pirmo zinātniski aprakstīto gulbja sugu – ziemeļu gulbi, izmantojot iepriekš norādīto Linneja darbu, tādējādi nav pamata uzskatīt, ka gulbja apraksts atbilst tieši šai gulbja sugai.

Par ligzdošanu liecina Jāņu laika pieminēšana. Pēc Jāņiem jaunos un pieaugušos gulbjus nogalina spalvu un gaļas dēļ. Jūnija otrajā pusē pavasara migrantu tikpat kā vairs nav, acīmredzot runa ir par regulāru un masveida, nevis gadījuma ligzdošanu. Nav informācijas arī par to, vai Bēzeke pats novērojis gulbjus pieminētajā Papes ezerā un (nezināmā ūdenstilpē) pie Durbes; varbūt viņš šādu informāciju sniedza, pamatojoties uz mutiskām ziņām. Turklāt stāsti par gulbjiem bagāto Papes ezeru tajos gados jau bija izplatīti mednieku un vietējo iedzīvotāju vidū. Par to netieši liecina šveiciešu zinātnieka Johana Bernulli (*Johann Bernoulli*, 1744–1807) Papes ezera apraksts, kuru viņš publicēja savā grāmatā par ceļojumu no Vācijas līdz Krievijai (Bernoulli 1779). Tajā viņš apraksta ezera apmeklējumu 1777. gada 5. un 6. jūlijā (tulkots no vācu valodas): “*Šajā vietā pie Baltijas jūras labajā pusē ir ļoti liels ezers, kurā reizēm var redzēt desmit tūkstošu gulbju.*” Nākamajā dienā iebraucot ezerā, gulbjus viņš pats gan nav redzējis. Savukārt vācbaltu izcelsmes barons jurists un dzejnieks Ulrihs fon Šlipenbahs (*Ulrich von Schlippenbach*, 1774–1826) savā grāmatā “*Gleznainos ceļojumos pa Kurzemi*” (Schlippenbach 1809) sniedz detalizētākas ziņas par gulbju ligzdošanu (tulkots no vācu valodas): “*Uz vakaru gulbji, kurus šeit parasti nemedī līdz oktobrim un tāpēc tagad rūpīgi sargā, no niedrēm izcēlās uz ezera virsmu. Desmit vai divpadsmit no tiem bieži tika novēroti vienā vietā. Kā spožas parādības tie iznira no zaļā lauka, bet,*

Viens no pirmajiem paugurknābja gulbja zīmējumiem, publicēts 17. gadsimtā (Willungby, Ray 1676). Paugurknābja gulbi kā sugu zinātniski aprakstīja tikai pēc gadsimta – 1789. gadā.

kad laivas tiem pienāca pārāk tuvu, tie cēlās ar spārnu sitieniem, un viņu smagais lidojums šalca gaisā; tikai mātes, noraizējušās par neaizsargāto perējumu, peldēja atpakaļ niedrēs.” Šeit ir svarīgi norādīt uz pieminēto aizliegumu medīt gulbjus ligzdošanas periodā līdz oktobrim – laikam, kad jaunie paugurknābja gulbji iegūst lidotspēju³ un/vai atlido rudens migranti no citām vietām. Neskatoties uz to, ka Šlipenbahs nenorāda konkrētu ezera apmeklējuma datumu (pēc viņa biogrāfijas datiem, tas varēja būt periodā no 1796. līdz 1809. gadam), varētu pieņemt, ka vēl 19. gadsimta sākumā gulbji Papes ezerā ligzdoja. Vairāk konkrētas informācijas par gulbju ligzdošanu šajā ezerā atrast neizdevās, kaut gan vēl pēc vairākām desmitgadēm – 1843. gadā – Liepājas avīzē ievietots aicinājums pieteikties uz nomas tiesību izsoli ar iespēju medīt gulbjus un citus ūdensputņus Papes ezerā periodā no 1844. gada 1. janvāra līdz 1848. gadam (Anonymous 1843), bet tas varēja attiekties tikai uz migrantiem.

Īpaši jāatzīmē, ka Bēzeke norādītās ziņas par gulbjiem bagāto Papes ezeru un to ligzdošanu tam laikam

bija sensacionālas, tāpēc vairāk nekā pusgadsimtu, no 1794. līdz 1862. gadam, tās pārpublicēja arī daudzos Eiropas izdevumos (Donndorff 1794; Lippold 1804; Keysering, Derschau 1805; Büffon 1806; Funke, Lippold 1825; Anonymous 1839; Kohl 1841; André 1844; Анонимный 1862). Arī latviešu valodā īsas ziņas par Papes ezera gulbjiem publicēja “*Latviešu Avīzēs*” (*tur gulbas miht un behrnus isperrina*) (Anonymous 1825) un Krišjāņa Barona Papes ezera aprakstā pirmajā ģeogrāfijas grāmatā latviešu valodā (*ari labba teesa gulbju te peemahjo*) (Barons 1859).

Citas publicētas ziņas par ligzdošanu pie Durbes nav atrastas, kaut gan par lieliem gulbju bariem netalājā Liepājas ezerā savā monogrāfijā par Baltijas apgabala vēsturi rakstīja vācu vēsturnieks Frīdrihs fon Krūze (*Friedrich von Kruse*, 1790–1866) (tulkots no vācu valodas): “*Agrā pavasarī un rudenī, kā man apliecināja mācītājs Rotermunds, ezerā viņa mācītājmuižas tuvumā pulcējas tik daudz gulbju, ka no viņu žēlajām kļaiņām ilgi nevar aizmigt. Ezeru sauc arī par Gaužu ezeru (Klagesee)*” (Kruse 1842). Domājams, šeit minēts mācītājs Eduards Rotermunds (1802–1882), bet saruna varētu būt pierakstīta 1839. gadā, kad Krūze apceļoja Baltijas provinces studiju nolūkos.

³ Ziemeļu gulbji iegūst lidotspēju pēc apmēram 80–90 dienām kopš izšķilšanās (pārsvārā augustā), bet paugurknābja gulbji – pēc apmēram 120–150 dienām (sākot no septembra vidus).

Ko varam secināt no citiem avotiem?

Četros pārējos norādītajos avotos ir pārāk minimāla informācija, lai minētos faktus varētu pārbaudīt. Domājams, Meijers pats nav apmeklējis mūsdienu Latvijas teritoriju un ziņas par ziemeļu gulbju ligzdošanu ņēmis no Bēzekes publikācijas, bet par paugurknābja gulbjiem – varbūt no sarakstes ar citiem vietējiem pētniekiem. Pilnīgi iespējams, ka paugurknābja gulbis varēja ligzdot muižu parku dīķos, kur šos putnus turēja nebrīvē kā “dizaina elementus”. Pagaidām nav izdevies atrast informāciju par sākuma periodu, kopš kura mūsdienu Latvijas teritorijā tika ieviesti “parku gulbji”. Savukārt par Plātera pieredzi putnu atpazīšanā mums trūkst ziņu, bet jāatzīmē, ka viņa grāmatā minēta arī sējas zoss ligzdošana Lubānas ezerā, kas, manuprāt, ir tikpat apšaubāms apgalvojums. Paugurknābja gulbja ola Gebeļa kolekcijā varēja nākt no kāda nebrīvē turēta gulbja ligzdas, tāpēc tā nevar būt pierādījums ligzdošanai savvaļā. Arī Lēvisa ziņas par ziemeļu gulbju kādreizējo ligzdošanu “netālu

no Vidzemes robežām” un “pie Slokas” nav konkrētas informācijas.

Kā ornitologi vēlāk interpretēja informāciju par gulbju ligzdošanu 18.–19. gadsimtu mijā?

19. gadsimta beigās divi vācbaltu izcelsmes ornitologi savās publikācijās faktiski citēja Bēzekes publicēto informāciju par ziemeļu gulbja ligzdošanu. Tartu Universitātes Zooloģijas muzeja preparatora Valeriana Rusova (*Valerian Russow*, 1842–1879) jau pēc autora nāves izdotajā grāmatā par Baltijas provinču putniem sadaļā pie gulbjiem norādītas divas sugas – ziemeļu un mazais gulbis, bet piezīmēs pieminēts arī paugurknābja gulbis ar norādi, ka tas turēts tikai nebrīvē. Pie ziemeļu gulbja apraksta citēta Bēzekes ziņa par ligzdošanu ar piezīmi, ka autoram nav informācijas, vai gulbji tur vēl ligzdo (Russow 1880). Savukārt iepriekš pieminētais Oskars fon Lēviss savā grāmatā par Baltijas putniem raksta par gulbjiem, ka ziemeļu gulbis tagad ir tikai ceļotāju putns, senos laikos viņš bijis diezgan bieži sastopams perētāju putns, tā ka Lēviss pats 19. gadsimta

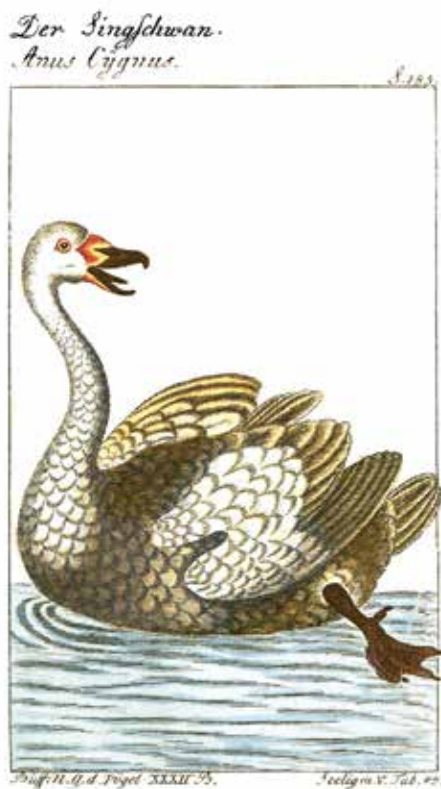
otrajā pusē (vismaz 1850.–1893. g.) nebija novērojis gulbju ligzdošanu un nevarēja precīzi noteikt sugu⁴.

20. gadsimtā vācbaltu izcelsmes ornitologs Nikolajs fon Tranzē (*Nikolai von Transehe*, 1886–1969) divās publikācijās (Transehe 1939, 1965) norādīja, ka, pēc viņa domām, Papes ezerā vēsturiski ligzdojuši paugurknābja, nevis ziemeļu gulbji. Tā secinājis arī mūsu gulbju pētnieks Juris Lipsbergs (1939–2020) (Липсберг 1983). Jau 21. gadsimtā – 2014. gadā publicētajā rakstā par ziemeļu gulbja ligzdošanu Baltijā – autori tomēr uzskatījuši, ka pēdējos 50 gados notikusi šīs sugas ligzdojošās populācijas rekolonizācija, – ņemot vērā vēsturiskās, iepriekš norādītās publikācijas (Boiko, Kampe-Persson, Morkūnas 2014).

Mans viedoklis

Analizējot pieejamo vēsturisko informāciju, lietojot gramatiskās un vēsturiskās interpretācijas metodes, loģiku un mūsdienu zināšanas par gulbju sastopamību un ligzdošanas bioloģiju, var secināt, ka minētajās vietās Kurzemē, visticamāk, ligzdoja paugurknābja gulbji. Johana Bēzekes 1792. gadā publicētā informācija par ziemeļu gulbju (*Anas cygnus*) ligzdošanu Papes ezerā un pie Durbes ir, visticamāk, kļūda sugas izvēlē, jo autors balstījies uz tolaik viņam pieejamo literatūras avotu – Linneja darba 10. sējumu (1758) un nav pievērsis uzmanību faktam (droši vien pat nav zinājis par to), ka nesen (trīs gadus iepriekš, 1789. g.) tikusi aprakstīta otra gulbju suga – paugurknābja gulbis.

Sprīžot pēc biotopa – sekla Papes ezers zināms kā regulāra paugurknābja gulbju ligzdošanas un spalvu maiņas vieta (vismaz kopš 1955. gada; pēc Липсберг 1979), kur gulbji ligzdo lielākā skaitā. Savukārt trīs citas norādītās ligzdošanas vietas (pie Durbes, pie Vidzemes robežas un pie Slokas) ir grūti identificējamās; pilnīgi iespējams, ka runa bija par nebrīvē (muižu dīķos) ligzdojošajiem paugurknābja gulbjiem. Ziņa

Ziemeļu gulbja zīmējums, publicēts 1806. gadā (Buffon 1806).

Paugurknābja gulbja zīmējums, publicēts 1806. gadā (Buffon 1806).

⁴ Oskars fon Lēviss aktīvi vēroja putnus periodā no 1850. gada līdz savai nāvei 1893. gadā (Матрозис 2018).

par ligzdošanu Lubānas ezerā nav pietiekami dokumentēta, lai to varētu izmantot kā ticamu faktu. Ziemeļu gulgja ligzdošanas biotopi Latvijā pārsvarā ir nelielas ūdenstilpes (dīķi, zivju dīķi, uzpludinājumi), kurās ligzdo atsevišķi pāri bez koloniālas ligzdošanas. Turklāt tuvākās ziemeļu gulgja ligzdošanas teritorijas 19. gadsimtā atradās Zviedrijā un Somijā, bet tajā laikā populācija cieta no pārāk intensīvām medībām, tāpēc ligzdošana atzīmēta vien attālos un grūti sasniedzamos šo valstu reģionos (Brasil 2003) – vairāk nekā 1000 km attālumā no Papes ezera. Tādējādi apgalvojumi par šīs sugas ligzdošanu šajā ezerā nav loģiski izskaidrojami.

No kurienes varēja nākt Papes ezerā ligzdojošie paugurknābja gulgji? Domājams, ka šajā (tolaik) Krievijas impērijas Austrumprovinču teritorijā bija daudz muižu, kuru parku dīķos kā “dekoratīvus objektus” turēja tikai šīs sugas gulgjus. To izcelsme nav zināma, iespējams, daļu ievēda no citiem muižu dīķiem, daļu ķēra savvaļā. Tādēļ iespējams, ka ar laiku daļa nebrīvē turēto gulgju aizbēga⁵ un sāka ligzdot savvaļā. Tiem varēja pievienoties arī savvaļā dzīvojošie paugurknābja gulgji, bet literatūrā trūkst ziņu par šīs sugas sastopamību un skaitu savvaļā. Psiholoģiski tieši paugurknābja gulgji ir “izturīgāki pret cilvēku klātbūtni” ligzdošanas sezonā, īpaši lielajos piejūras ezeros, kur cilvēku saimnieciskā darbība (zvejošana, medības) vienmēr bijusi visai intensīva.

Palielais piejūras Papes ezers ir bijis cilvēkiem grūti sasniedzams, sekls un ar virsūdens augāju aizaudzis. Tas veidoja labvēlīgus atpūtas un barošanas apstākļus migrējošajiem gulgjiem (domājams, visām trim sugām), kā arī, pateicoties vietējai “aizsardzībai” (iespējams, nerakstītam aizliegumam medīt gulgjus ligzdošanas laikā), veicināja nelielas ligzdojošo paugurknābja gulgju populācijas pastāvēšanu, vismaz neilgu laiku 18.–19. gadsimtu mijā.

⁵ Zoodārzos ūdensputniem, tai skaitā arī gulgjiem, tiek nogriezti līdshalvu gali, tā ierobežojot iespēju aizlidot līdz pat nākamajai spalvu maiņai nākamajā vasarā. Pilnīgi iespējams, ka šāda prakse bija arī muižu dīķos, tāpēc daļa no šiem gulgjiem pēc līdshalvu nomaiņas varēja aizlidot savvaļā.

Literatūra

- André C. C. 1844. Die Waldungen von Kurland, Livland und Estland. *Ökonomische Neuigkeiten und Verhandlungen* 21: 167.
- Anonymous 1825. No Kurzemes. *Latviešu Avīzes*, Nr. 30 (23.07.1825.): 1.
- Anonymous 1839. Oesterreichisches naturhistorisches Bilder-Conversations-Lexicon. VII Band. Wien, Jos. v. Hirschfeld's Eigenthum, 253 S.
- Anonymous 1843. Bekanntmachungen. *Libausches Wochenblatt*, Nr. 52 (30.06.1843.).
- Barons K. 1859. Mūsu tēvzemes aprakstīšana. Jelgava, 74 lpp.
- Bernoulli J. 1779. Reisen durch Brandenburg, Pommern, Preußen, Curland, Rußland und Polen in den Jahren 1777 und 1778. Leipzig: Dritter Band, 298 S.
- Beseke J. M. G. 1792. Beytrag zur Naturgeschichte der Vögel Kurlands. Mitau und Leipzig, 92 S.
- Boiko D., Kampe-Persson H., Morkūnas J. 2014. Breeding Whooper Swans *Cygnus cygnus* in the Baltic States, 1973-2013: result of a re-colonisation. *Wildfowl* 64: 207–216.
- Brasil M. 2003. The Whooper Swan. London: T. & A. D. Poyser, 512 pp.
- Büffon G. L. 1806. Naturgeschichte der Vögel: aus dem Französischen, mit Anmerkungen und Zusätzen. 32 Band. Berlin, 321 S.
- Donndorff J. A. 1794. Zoologische Beyträge zur XIII ausgabe der Linneischen Natursystems. Zweyter Band. Erster Theil. Leipzig: Weidmannschen Buchhandlung, 1156 S.
- Fisher J. B. 1778. Versuch einer Naturgeschichte von Liefland (Vögel. Aves). Leipzig: Johann Gottlob Immanuel Breitkopf, 414 S.
- Funke P., Lippold G. H. C. 1825. Neuestes Natur- und Kunstlexicon, enthaltend die meisten, insbesondere aber die gemeinnützigsten Gegenstände aus der Naturgeschichte, Naturlehre, Chemie, Technologie und Oeconomie. Wien: Kaulfuß und Krammer, 560 S.
- Goebel H. 1873. Beiträge zur Ornithologie des Gouvernements Curland. *Journal für Ornithologie* 21 (1): 6–18.
- Keyserling P., Derschau E. 1805. Beschreibung der Provinz Kurland. Mitau: Steffenhagen, 375 S.
- Kohl J. G. 1841. Die deutsch-russischen Ostseeprovinzen oder Natur- und Volterleben in Kur-, Liv- und Estland. Erster Theil. Dresden und Leipzig, 452 S.
- Kruse F. 1842. Necrolivonica oder Alterthümer Liv-, Esth- und Curlands. Dorpat, 214 S.
- Lippold G. H. C. 1804. Neues Natur- und Kunstlexicon, enthaltend die wichtigsten und gemeinnützigsten Gegenstände aus der Naturgeschichte, Naturlehre, Chemie und Technologie. Dritter Band. Weimar: Industrie-Comptoir, 1186 S.
- Löwis von O. 1893. Ievērojamaķie Baltijas putni. Rīga: Ernst Plates, 166 lpp.
- Meyer B. 1815. Kurze Beschreibung der Voegel Liv- und Ehtlands. Nurnberg, Johann Leonard Schrag, 292 S.
- Plater A. 1852. Spis zwierzat ssacych, ptakow i ryb krajowych. Wilno, 168 S.
- Russow V. 1880. Die Ornithologie von Liv-, Est- und Curland's mit besonderen Berücksichtigung der Zug- und Brutverhältnisse. Dorpat: H. Laakmann's Buch- und Steindruckerei, 216 S.
- Schlippenbach von U. 1809. Malerische Wanderungen durch Kurland. Riga und Leipzig, bei C. J. G. Hartmann, 440 S.
- Transehe von N. 1939. Hockerschwane (*Cygnus olor*) als Brutvogel des Engures-Sees. *Korrespondenzblatt des Naturforschender Vereins zu Riga* 63: 39–41.
- Transehe von N. 1965. Die Vogelwelt Lettlands. Hannover-Doehren: Harro v. Hirschheydt, 229 S.
- Willughby F., Ray J. 1676. Ornithologiae libri tres. Londini, Impensis Joannis Martyn, Regiae Societatis typographi, 305 pp.
- Анонимный 1862. Материалы для военной географии и военной статистики России. Военное обозрение Курляндской губернии. Санктпетербург: Типография департамента внешней торговли, 601 с.
- Липсберг Ю. К. 1983. Лебедь-шипун. Лебедь-кликун. Птицы Латвии. Территориальное распространение и численность. Рига: Зинатне, 33–35 с.
- Липсберг Ю. К. 1979. Численность и распространение лебедя-шипуна в Латвии. *Орнитология* 14: 126–132.
- Матрозис Р. 2018. Литературное наследие барона Оскара фон Левиса (1838–1899) по разным вопросам орнитологии Лифляндии. *Русский орнитологический журнал* 1594: 1681–1704.

Summary

On the breeding of swans in the territory of Latvia in the 18th–19th centuries: analysis and interpretation of sources /Ruslans Matrozis/

The article analyses historical publications (1792–1893) on the nesting of swans in the territory of modern-day Latvia in the 18th and 19th century. The aim of this article is to identify the described species and point out inconsistencies in the publications by studying various sources, applying interpretation methods, logic and modern knowledge about the selection of habitats and biology of nesting swans. The author believes that at least the description of the swan population nesting in Lake Pape at the turn of the 18th–19th century is more consistent with the characteristic features of the Mute Swan rather than the Whooper Swan. Other reports of the Whooper Swan breeding also appear to have actually described captive-nesting Mute Swans. Without delving into the interpretation of historical publications, erroneously stated information about breeding of the Whooper Swans in Lake Pape was cited for more than two centuries from 1794 to 2014.

ZIŅO PAR PUTNIEM DĀRZĀ

KAD? 2023. gada 27.-29. janvāri.

CIK ILGI? Precīzi vienu stundu. Piemēram, plkst. 13.07–14.07.

KUR? Dārzā, parkā, kapsētā u. tml. vietā.

Pieraksti **vienlaikus** redzēto **lielāko** putnu skaitu.

NESKAITI PUTNUS KOPĀ!

Pirmā suga

Otrā suga

Arī **nulle** ir rezultāts!

Par novēroto ziņo portālā

Dabasdati.lv!

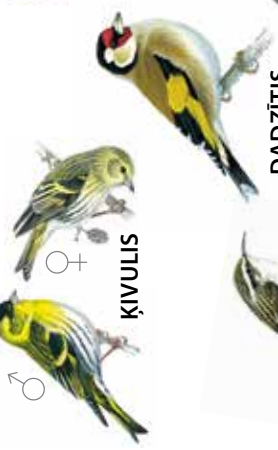
KRAUKĪS

KRAUKĻIS

MĀJAS STRAZDS

KĪVULIS

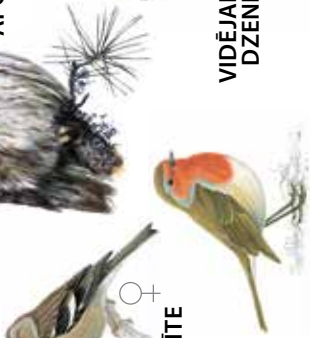
MIZLOŽŅA

DADZĪTIS

APODZIŅŠ

ŽUBĪTE

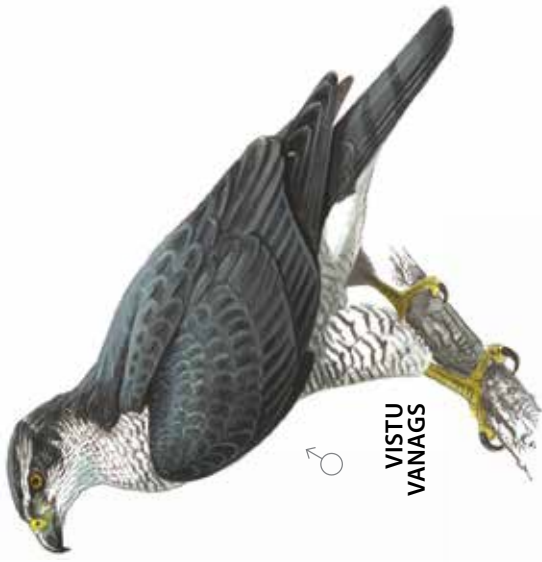
VIDĒJAIS DZENIS

PELĒKĀ DZILNA

ZVIRBUĻU VANAGS

VISTU VANAGS

MĀJAS BALODIS

DIŽRAIBAIS DZENIS

MAZAIS DZENIS

SUDRABKAIJA (JAUNĀIS PUTNS)

SUDRABKAIJA (PIEAUDZIS PUTNS)

GREDZENŪBELE

LAUKU BALODIS

LAUKIRBE

Akciju rīko Latvijas Ornitoloģijas biedrība. Uzmini vai rak par putniem un iespējam līdzdarboties: www.lob.lv
Zīmējumu autori: Mike Langman / ispb-images.com, Katrin Seervald (pelēkā dzilna, vidējais dzenis, garastīte), Dmitrijs Paramonovs (apodziņš)

Kas gada putnam vārdā

VIESTURS ĶERUS,
viesturs@lob.lv

Par 2022. gada putnu esam izvēlējušies svīri – daudziem pazīstamu pilsētu iemītnieci, ko gan reizēm jaucam ar bezdelīgu vai čurkstī. Par svīri daudz vēsta tās vārds dažādās valodās.

Bezķājainā

Kad Kārlis Linnejs nolēma dot augiem un dzīvniekiem zinātniskos nosaukumus, svīri viņš nosauca par *Hirundo apus* jeb bezķāju bezdelīgu. Linnejs kļūdījās ar abiem vārdiem, lai gan par bezķājaino – *Apus apus* – zinātnieku valodā svīre tiek saukta joprojām.

Svīre patiešām ir diezgan līdzīga bezdelīgai – smaili spārni (svīrei gan manāmi garāki, sirpjveidīgi) un šķelta aste. Ja gadās apskatīt tuvumā, var redzēt, ka abiem putniem ir īss un smails knābis. Taču radniecības starp šīm sugām ir mazāk nekā starp mums un lemuriem. Svīre pieder lēļveidīgo putnu kārtai (Caprimulgiformes)¹, turpretim bezdelīgas (un arī čurkstes) ir zvirbuļveidīgie. To līdzīgais izskats ir konverģences rezultāts, t. i., evolūcijas rezultātā līdzīgos apstākļos dzīvojošām sugām attīstās līdzīgas pazīmes. Cits konverģences piemērs – delfins izskatās līdzīgāks zivij nekā briedim, lai gan tieši ar briedi tam ir tuvāka radniecība.

Kā delfins piemērojies dzīvei ūdenī, tā svīres un bezdelīgas labi pielāgojušās sabiedriskai dzīvei gaisā, pārtiekot no lidojošiem kukaiņiem. Svīre gan pielāgojusies vairāk nekā bezdelīga – bezdelīgas tomēr pa laikam var redzēt nolaižamies zemē (vācot materiālu ligzdai), bet svīres to labprātīgi nedara.

¹ Šis iedalījums atbilst *BirdLife International* putnu taksonomijai, citi speciālisti svīres izdala atsevišķā – svīrveidīgo putnu – kārtā (Apodiformes).

Augumā svīres ir lielākas par bezdelīgām un čurkstēm, turklāt svīru apspalvojums ir gandrīz vienlaidus tumši brūns, tikpat kā melns. Pie mums sastopamā svīre krieviski tiek saukta par melno svīri – чёрный стриж. Vienīgi laukumiņš uz zoda svīrei ir gaišs, taču lidojošam putnam (kā mēs svīri lielākoties redzam) šo laukumiņu parasti nevar ievērot. Abu dzimumu svīres pēc izskata ir līdzīgas.

Runājot par otru Linneja kļūdu, – protams, svīrēm kājas ir, turklāt visnotaļ spēcīgas. Bet īsas gan. Pielāgojoties dzīvei gaisā, bijusi jāupurē spēja veikli staigāt pa zemi. Tas nenozīmē, ka svīre nevarētu pāriet, bet īsas kājeles apvienojumā ar gariem spārniem svīres gaitu padara visnotaļ neveiklu. Tāpēc, kā jau minēts, labprātīgi svīre zemē nelaižas. Taču īso kāju spēcīgais tvēriens noder, lai sliktos laika apstākļos pārnākšnotu, turoties pie kādas sienas vai klints, vai cīnītos ar citām svīrēm par noskatīto ligzdošanas vietu.

Straujā

Swift – angļu valodā šis vārds nozīmē gan “straujš”, gan “svīre”. Tātad britiem svarīgāka par putna izskatu šķīstusi tā raksturīgā uzvedība – straujais lidojums. Lai gan svīres “ikdienas” ātrums ir ap 40 km/h, maksimālais reģistrētais šī putna ātrums horizontālā lidojumā ir 111,6 km/h.

Kā jau minēts, svīre ir ļoti pielāgojusies lidošanai. Ārpus ligzdošanas sezonas tā gandrīz visu laiku pavada lidojumā. Lidojumā svīres gan ēd un dzer, gan pārojas, gan vāc materiālus ligzdai. Un pat guļ. Sliktos laika apstākļos svīres var pārnākšnot, pieķērušās pie sienas, bet labā laikā var gulēt spārnos.

Kā putns var gulēt lidojumā? Izrādās, putniem (ne tikai svīrēm) ir, ja tā var teikt, “vienpusējs” miegs. Dziļā miega fāzē tie var gulēt ar vienu smadzeņu puslodi, otru atstājot nomodā, t. i., burtiski guļot ar vienu aci vaļā. Tas palīdz gan netikt apēstam, gan palikt spārnos un nesaskrieties ar “līdzgulētājiem”.

Taču, protams, lai ligzdotu, svīrei ir jānolaižas.

Mūru burātāja

Vācieši svīri nosaukuši pēc tās dzīvotnes – Mauersegler jeb mūru burātāja.

Ja izmantotu putnu ierasto dalījumu, būtu jāteic, ka svīre ir dobumperētāja. Patiesi – svīres mēdz ligzdot koku dobumos (arī putnu būros), dabiskas to ligzdošanas vietas ir arī klinšu spraugas. Taču mūsdienās lielākā daļa svīru ligzdo pilsētu mūros.

Gadu no gada svīres atgriežas vienā un tajā pašā ligzdošanas vietā, un, ja arī otrs pāra putns ir ziemā izdzīvojis, šajā vietā tie abi satiekas. Svīres ir monogāmas, un pāris var būt noturīgs visu mūžu, taču šķiet, ka ārpus ligzdošanas sezonas pāra putni kopā neturas.

Svīres ir sabiedriski putni – gan ceļošanas un ziemošanas, gan ligzdošanas laikā tās uzturas baros. Arī ligzdošana notiek vairākiem pāriem vienopus – kolonijās. Savu ligzdas vietu gan svīres aizsargā no potenciālajiem konkurentiem. Ja cita svīre tajā ielīdusi, var izcelties pamatīgs kautiņš.

Taču ar svīrēm par ligzdošanas vietām konkurē ne tikai citas svīres. Līdzīgās vietās dzīvo mājas zvirbuļi, ko gan svīres padzen bez īpašām

Svīre *Apus apus*.

grūtībām. Ar mājas strazdiem gan var nebūt tik vienkārši. LOB izdotajā grāmatā “Latvijas lauku putni” ir miermīlīgs izteikums, ka strazdu būros svīres ligzdo “bieži pēc mājas strazdu mazuļu izvešanas”. Lai gan mājas strazdu ligzdošanas sezona patiesi ir agrāka nekā svīrēm, sezonas tomēr pārklājas, un novērojumi liecina, ka starp abām sugām var notikt negantas cīņas.

Ja ligzdošanas vieta galu galā ieņemta un ligzda uzbūvēta, svīru mātīte tajā iedēj 1–4 (visbiežāk 2) baltas olas. Perēšanā iesaistās gan mātīte, gan tēviņš, un pēc 19–20 dienu perēšanas no olām izšķīlušas mazuļi.

Mazuļi ligzdā pavada 27–45 dienas. Ligzdā pavadītais ilgums ir atkarīgs no laika apstākļiem un saistīts ar svīru mazuļu īpatnību – tie var ilgāku laiku iztikt bez barības, nonākot ziemas miegam līdzīgā stāvoklī, kad pazeminās ķermeņa temperatūra un palēninās vielmaiņa (un līdz ar to, protams, mazuļa attīstība).

Svīru mazuļu badošanās iemesls ir saistīts ar iepriekš aprakstīto svīru pielāgošanos dzīvei gaisā un lidojošu kukaiņu ķeršanai. Sliktos laika apstākļos lidojošu kukaiņu trūkst. Arī ikdienā svīres var lidot barības

meklējumos 60 km no ligzdošanas vietas, taču sliktos apstākļos tās var doties pat vairākus simtus kilometru tālos pārlidojumos, atstājot mazuļus gaidām ligzdā.

Svīre

Kad debesīs atskan skaļie “svīir-svīīir-svīīir”, Agnis Bušs saka: sākusies ornitoloģiskā vasara – svīres ir atgriezušās. Lai gan interneta vietnē Putni.lv teikts, ka visagrāk svīres Latvijā var novērot jau aprīļa beigās, parasti “ornitoloģiskā vasara” iestājas maija vidū. Skaļie saucieni, ar kuriem svīres apliecina vasaras sākumu, arī devuši šim putnam vārdu latviešu valodā.

Sensenos laikos, kad sāku veikt novērojumus ligzdojošo putnu atlantiem, jautāju Mārim Strazdam, vai uz svīres balsi var attiecināt pazīmi D (dzied). “Svīre nav dziedātājputns,” Māris atbildēja. Reizēm gan arī “nedziedātājputni” nepārprotami dzied, ja par dziesmu saucam skaņas, kuru galvenā loma ir teritorijas aizsardzība un mātītes piesaistīšana. Taču attiecībā uz svīri patiešām par dziesmu īsti nevarētu runāt, jo raksturīgie saucieni (ko izdod abu dzimumu putni) tiek izmantoti visdažādākajos kontekstos – gan pāra putniem “sasveicinoties”, gan pārošanās laikā,

gan draudot svešiniekiem, gan uzturot kontaktu barā.

Augustā/septembra sākumā “ornitoloģiskā vasara” beidzas – “svīīir-svīīir” apklust un svīres dodas uz ziemošanas vietām Āfrikā.

Apdraudētā?

LOB veiktās ligzdojošo putnu uzskaites rāda, ka Latvijā svīru populācija piedzīvo mērenu pieaugumu. Eiropā kopumā gan aina nav tik iepriecinoša – svīru populācija sarūk un suga atzīta par gandrīz apdraudētu.

Kas gan varētu draudēt putnam, kas pielāgojies dzīvei cilvēka tuvumā, turklāt lielāko daļu laika pavada gaisā? LOB pārstāvētā organizācija *BirdLife International*, kas satavojusi Eiropas putnu “sarkano” sarakstu, kā vienīgo zināmo draudu šai sugai norāda ēku renovāciju vai pretēji – nojaukšanu, t. i., ligzdvietu zudumu cilvēku darbības dēļ.

Nevar noliegt, ka mājas ir svarīgi turēt kārtībā. Arī no vides viedokļa ir svarīgi, lai ēkas lieki nezaudētu siltumu. Taču ar nelielām pūlēm varētu panākt, lai mēs būtu siltumā un arī svīrei būtu, kur dzīvot. Piemēram, pēc ēkas remonta gar jumta malu var izvietot svīru būrus. Ir pat nopērkami

īpaši "svīru ķieģeļi" – ēkas sienā iebūvējami svīru būriši. Ierakstiet "swift brick" "Google" meklētājā!

Kļūdas labojums

Visbeidzot gribu labot kādu izplatītu kļūdu, ko arī pats savulaik esmu daudz zinājis.

Kā jau minēju, svīre labprātīgi zemē nelaižas. Ja nu gadās uz zemes attapties, nekāds graciozais radījums svīre nav. Tas radījis priekšstatu, ka no zemes tā pacelties nevar (un tā rakstīts arī mūsu pašu "Latvijas lauku putnos"). Ņemot vērā putnu tradicionālo pacelšanās manieri – palēkšanos no zemes un tad spārnu ieplešanu – šāds uzskats šķiet pavisam loģisks (atcerieties svīres

isās kājeles!). Tomēr vesela pieaugusi svīre no zemes var pacelties bez īpašām grūtībām, ja vien tai netraucē, piemēram, gara zāle.

Taču droši vien daudzi lasītāji būs piedzīvojuši situāciju, kad svīre patiešām guļ zemē, spārnus iepletusi, un nekust ne no vietas. Varbūt jums arī izdevies šādiem putniem palīdzēt, tos pamatot gaisā. Bet varbūt, kā man savulaik gadījies, pēc katra pametiena gaisā putns atkal nokrīt zemē...

Ja gadās redzēt svīri zemē, tai, protams, jāmeģina palīdzēt. Nav noteikti jāmet gaisā, bet var putnu pacelt izstieptā plaukstā, dodot tam vietu nelielam kritienam un tā atvieglot putna pacelšanos. Ja tas ir jaunais

putns, kas vēl nav līdz galam apguvis savu ķermeni, iespējams, tas līdzēs un putns aizlidos. Arī pieaugušam putnam tā būs vieglāk. Bet, ja putns ir slims vai novārdzis, tam palīdzēt nevarēs.

Summary

The Bird of the Year 2022 – what do its many names tell? /Viesturs Ķerus/

LOB has chosen the Common Swift *Apus apus* as the Bird of the Year 2022. It is a highly specialised and hence biologically and taxonomically peculiar species. According to Common Bird Monitoring data, the Common Swift currently is in moderate increase in Latvia. However, on the European level, the species is in moderate decline and recently considered Near Threatened (NT). The main cause of the decrease in numbers is the loss of nest sites through renovation or demolition of buildings.

GADA PUTNA ZĪMĒJUMU KONKURSA "SVĪRE PILSĒTĀ 2022" UZVARĒTĀJI

Elzas Pētersones (6 g. v.) zīmējums LOB Gada putna zīmējumu konkursam "Svīre pilsētā 2022" – 1. vieta pirmskolas kategorijā.

Ances Ērikas Ezeriņas (12 g. v.) zīmējums LOB Gada putna zīmējumu konkursam "Svīre pilsētā 2022" – 1. vieta sākumskolas kategorijā.

Annas Lauvas zīmējums LOB Gada putna zīmējumu konkursam "Svīre pilsētā 2022" – 1. vieta pieaugušo kategorijā.

Svīre – mans kaimiņš pilsētā.

Elizas Danielas Dzenes (15 g. v.) zīmējums LOB Gada putna zīmējumu konkursam "Svīre pilsētā 2022" – 1. vieta jauniešu kategorijā.

Parasto putnu skaita pārmaiņas 2005–2021: ietekmē ne tikai globālie faktori

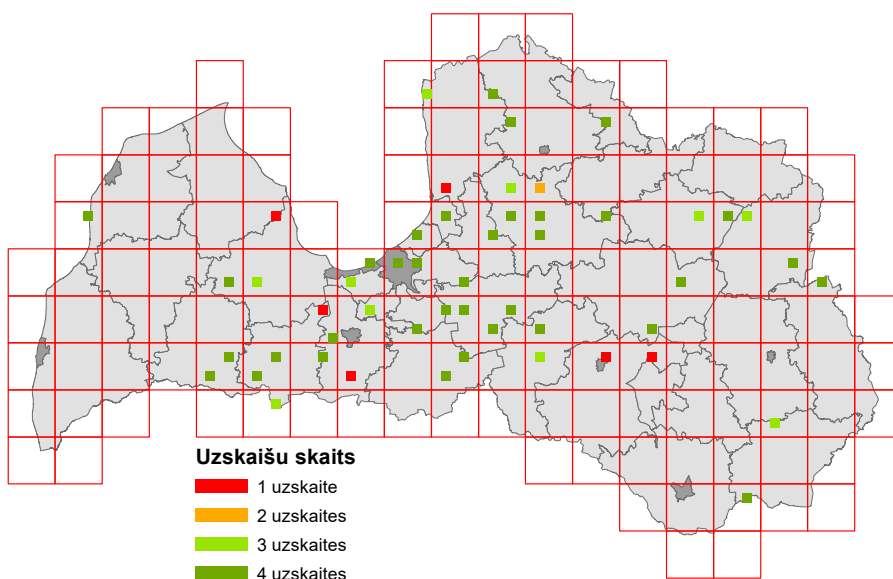
AINĀRS AUNIŅŠ,
ainars.aunins@lu.lv

Putnu populācijas visā Eiropā piedzīvo lielas pārmaiņas dažādu antropogēno vides faktoru dēļ (Eglington, Pearce-Higgins 2012; Jørgensen *et al.* 2016). Tādēļ arvien vairāk sugu kļūst apdraudētas un ir nepieciešami pasākumi to populāciju saglabāšanai (Powers, Jetz 2019). Dabas aizsardzība nav iespējama, ja trūkst zināšanu par savvaļas sugu populāciju stāvokli, jo bez tām nav iespējams novērtēt dažādu sugu apdraudējuma pakāpi un noteikt aizsardzības prioritātes. Līdz ar to ligzdojošo putnu uzskaites Eiropā veido pamatu, uz kura turpmāk var būvēt zināšanās balstītu sugu aizsardzību. Arī Latvijas ligzdojošo putnu uzskaitu programma ir daļa no šīs sistēmas, un tā ļauj mums ik gadu palūkoties uz putnu populāciju stāvokli mūsu valstī.

Populāciju pārmaiņu analīze laika periodam kopš 2005. gada šoreiz veikta 113 sugām (1. tabula). No tām statistiski droši klasificējamas tendences bija 79 sugām: 20 no tām konstatēts samazinājums (t. sk. vienai – mežzirbei – tas bijis straujš), bet 30 – pieaugums (nevienai tas nav klasificēts kā straujš). Stabils populācijas bija 29 sugām. Pārējo 34 sugu izmaiņu tendences ir klasificējamas kā neskaidras. Salīdzinot ar iepriekšējo gadu, kad 15 sugām tika konstatēts statistiski būtisks samazinājums (Auniņš 2021), pērn šādu sugu skaits jūtami pieauga. Šis pieaugums turpinās jau vairākus gadus: 2015. gadā bija sešas dilstošās sugas (Auniņš 2016), bet pērn tādu bija jau 20. Var prognozēt arī turpmāku šādu sugu skaita pieaugumu, jo, analizējot pārmaiņas pēdējo 10 gadu periodā (2011–2021), konstatētas 32 sugas, kam populācijas būtiski samazinās.

PALDIES visiem ligzdojošo putnu uzskaites veicējiem! 2021. gadā tie bijuši (izcelti visu četru uzskaitu veicēji): **Margarita Baltā, Aija Bensone, Ilze Bojāre, Agnis Bušs, Andra Čaupale, Andris Dekants, Agnese Gaile, Andris Grīnbergs, Dana Heiberga, Imants Jakovļevs, Māris Jaunzemis, Elvijs Kantāns, Renāte Kaupuža, Oskars Keišs, Mareks Kilups, Viesturs Ķerus, Jānis Ķuze, Sandis Laime, Edgars Lediņš, Ieva Leite, Valdis Lukjanovs, Sintija Martinsone, Ieva Mārdega, Aivars Meinards, Iriša Mukāne, Gunārs Pētersons, Mārtiņš Platacis, Ainis Platais, Jānis Priednieks, Maija Rozenfelde, Ieva Sarja, Antra Stīpniece, Ģirts Strazdiņš, Matīss Stunda, Miks Stūritis, Marina Šilina, Jana Tipovska, Dagnis Vasiļevskis, Viesturs Vintulis, Viesturs Vīgants, Juris Vīgulis, Miķelis Zalāns, Valdis Zariņš.** Pavisam uzskaites veiktas 53 maršrutos, no kuriem visas četras metodikā paredzētās uzskaites veiktas 36, bet trīs uzskaites – 10 maršrutos. Pēdējos gados pastāvīgi audzis maršrutu skaits, kuros veiktas "pilnās uzskaites", t. i., uzskaites, kas ligzdošanas sezonas laikā maršrutā veiktas četrrēiz. Šādu maršrutu skaits pieaudzis no 24 2018. gadā līdz 36 pērn. Pieaudzis arī maršrutu skaits ar vismaz trim uzskaitēm – no 43 līdz 46 tajā pašā laika periodā. Maršrutu nevienmērīgais teritoriālais sadalījums joprojām saglabājas: Rietumkurzemē veikts tikai viens maršruts, Latgalē – vien daži, arī Sēlija un Vidzemes augstiene vāji pārstāvētas (1. attēls).

1. ATTĒLS. Ligzdojošo putnu monitoringa uzskaitiņu maršruti 2021. gadā.
FIGURE 1. Active transects of the breeding bird survey in 2021.

1. TABULA. Populācijas lieluma pārmaiņas 111 putnu sugām: salīdzinot ar 2005. gadu, salīdzinot ar 1995. gadu, vidējā ikgadējā pārmaiņu tendence no 2005 un 1995 un ligzdojošo putnu uzskaišu maršrutu skaits, kuros suga konstatēta kā ligzdotāja. Ar krāsām izceltas pārmaiņu vērtības tām sugām, kurām tendence vismaz vienā no periodiem ir statistiski ticama, – sugas, kam ligzdojošo pāru skaits pieaug, ir zilas, kam samazinās, – sarkanas, bet, kam stabils, – zaļas. Treknrakstā izceltas sugas, kurām izmaiņas uzskatāmas par straujām.

TABLE 1. Population change in 111 species. Colour-marked values mean that the trend has been classified statistically: increasing is blue, stable is green, and declining is red. The rest are uncertain. Bold marked species have a steep population change.

Latviski Latvian name	Zinātniski Scientific name	Pārmaiņa salīdzinā- jumā ar 2005 (%)*	Pārmaiņa salīdzinā- jumā ar 1995 (%)	Vidējā ikgadējā tendence (%) no 2005 Mean annual change (%) from 2005	Vidējā ikgadējā tendence (%) no 1995 Mean annual change (%) from 1995	LLPU maršrutu skaits Count of routes with species
Lielais dumpis	<i>Botaurus stellaris</i>	-57,88		-0,31		18
Baltais stārķis	<i>Ciconia ciconia</i>	5,75	5,35	0,08	0,14	62
Meža pīle	<i>Anas platyrhynchos</i>	1,88		0,19		74
Gaigala	<i>Bucephala clangula</i>	26,21		9,25		30
Lielā gaura	<i>Mergus merganser</i>	111,76		3,08		15
Niedru lija	<i>Circus aeruginosus</i>	-65,43		-5,24		38
Vistu vanags	<i>Accipiter gentilis</i>	-62,55		-7,92		21
Zvirbulvanags	<i>Accipiter nisus</i>	-60,43		-0,51		39
Peļu klijāns	<i>Buteo buteo</i>	-29	-60,41	-3,54	-3,46	75
Mazais ērglis	<i>Clanga pomarina</i>	440,28		8,9		23
Bezdelīgu piekūns	<i>Falco subbuteo</i>	-15,47		3,61		16
Mežirbe	<i>Bonasa bonasia</i>	-92,68		-10,92		50
Rubenis	<i>Lyrurus tetrix</i>	-71,24		-4,41		33
Laukirbe	<i>Perdix perdix</i>	424,12		-2,61		13
Paipala	<i>Coturnix coturnix</i>	131,81	350,00	4,97	6,77	19
Grieze	<i>Crex crex</i>	-48,18	-42,55	-5,92	-4,02	64
Dzērve	<i>Grus grus</i>	7,72		2,29		81
Ķivīte	<i>Vanellus vanellus</i>	-44,63	-10,19	-2,34	-0,17	66
Mērkaziņa	<i>Gallinago gallinago</i>	-31,51		-0,97		62
Sloka	<i>Scolopax rusticola</i>	1,61		-1,32		35
Meža tilbīte	<i>Tringa ochropus</i>	8,99		0,02		64
Upes tilbīte	<i>Actitis hypoleucos</i>	-36,23		-4,74		9
Mājas balodis	<i>Columba livia</i>	1174,85		6,39		35
Meža balodis	<i>Columba oenas</i>	480,96		7,7		42
Lauku balodis	<i>Columba palumbus</i>	34,9	49,14	1,31	1,35	93
Parastā ūbele	<i>Streptopelia turtur</i>	-55,98	-34,47	-4,11	-2,45	20
Dzeguze	<i>Cuculus canorus</i>	-4,67	220,24	-0,87	1,99	93
Svīre	<i>Apus apus</i>	221,32		6,15		40
Pupuķis	<i>Upupa epops</i>	-81,95		2,45		9
Titiņš	<i>Jynx torquilla</i>	-3,97	685,71	-2,39	7,31	60
Pelēkā dzilna	<i>Picus canus</i>	84,17		3,65		52
Melnā dzilna	<i>Dryocopus martius</i>	-15,9		-0,48		70
Dīzraibais dzenis	<i>Dendrocopos major</i>	-6,9		-2,09		87
Vidējais dzenis	<i>Leipicus medius</i>	721,5		8,67		34
Baltmugurdzenis	<i>Dendrocopos leucotos</i>	-7,33		2,93		43
Mazais dzenis	<i>Dryobates minor</i>	-12,39		-4,36		48
Trīspirkstu dzenis	<i>Picooides tridactylus</i>	-31,74		-3,7		15
Sīla cīrulis	<i>Lullula arborea</i>	33,27		0,05		63
Lauku cīrulis	<i>Alauda arvensis</i>	12,96	8,00	-0,4	-0,87	81
Bezdelīga	<i>Hirundo rustica</i>	32,64	147,20	0,63	2,85	75
Mājas čurkste	<i>Delichon urbica</i>	919,83		3,06		39
Koku čipste	<i>Anthus trivialis</i>	-13,89		-0,93		90
Pļavu čipste	<i>Anthus pratensis</i>	48,27	-39,44	-0,37	-1,33	60
Dzeltenā cielava	<i>Motacilla flava</i>	20,76	-77,94	-3,1	-7,96	21
Baltā cielava	<i>Motacilla alba</i>	7,58	-42,71	-0,89	-0,78	79
Paceplītis	<i>Troglodytes troglodytes</i>	66,06		2,92		91
Pelkājīte	<i>Prunella modularis</i>	-14,82		-1,49		78
Sarkanriklīte	<i>Erithacus rubecula</i>	62		0,46		93
Lakstīgala	<i>Luscinia luscinia</i>	-31,59	22,53	-2,11	0,77	78
Melnais erickiņš	<i>Phoenicurus ochruros</i>	1583,12		9,31		36
Erickiņš	<i>Phoenicurus phoenicurus</i>	226,27		4,95		59
Lukstu čakstīte	<i>Saxicola rubetra</i>	-48,59	-29,48	-4,47	-1,17	77
Akmeņčakstīte	<i>Oenanthe oenanthe</i>	-27,56		-2,58		37

Sugas, kurām skaits kopš uzskaišu sākuma 2005. gadā samazinās: peļu klijāns, mežirbe, rubenis, grieze, ķivīte, parastā ūbele, dīzraibais dzenis, mazais dzenis, lakstīgala, lukstu čakstīte, plukšķis, kārkļu ļauķis, upes ļauķis, svirlītis, garastīte, purva zilīte, pelēkā zilīte, dzilnītis, brūnā čakste un mazais svilpis.

Tikai viena no iepriekšējā gadā ziņotajām sarūkošajām sugām savu statusu ir mainījusi – dzeguzes populācija atkal klasificēta kā stabila. Savukārt klāt nākušas sešas sugas: rubeņa, upes ļauķa un garastītes populācijas iepriekš ziņotas kā neskaidras, bet svirlīša, dzilnīša un mazā svilpja – kā stabilas (Auniņš 2021). Visām šīm sugām, izņemot garastīti, 2021. gadā reģistrēts indeksa vēsturiskais minimums. Rubeņa un mazā svilpja populācijas, pakāpeniski svārstoties, mazinājušās jau kopš uzskaišu programmas sākuma (2. un 3. attēls), turklāt mazajam svilpim pakāpenisks indeksa kritums vērojams jau kopš lauku putnu uzskaišu sākuma 1995. gadā. Pārējām dilstošajām sugām indeksa kritums sācies vēlāk. Ja salīdzinām šo sugu populāciju pārmaiņas Latvijā un līdzīgā laika periodā Eiropā kopumā, gadījumi ir atšķirīgi: kritums arī Eiropā vērojams upes ļauķim, svirlītim un mazajam svilpim (PECBMS 2021). Tas liek domāt par plašāka mēroga procesiem, kas ietekmē šīs populācijas. Jau iepriekš izteiktas aizdomas (Auniņš 2021), ka upes ļauķa populācijas samazināšanās varētu būt saistīta ar biotopu kvalitātes pasliktināšanos sugas ziemošanas vietās Āfrikā uz dienvidiem no ekvatora (Atkinson *et al.* 2014; Beresford *et al.* 2019). Subsahāras Āfrikā ziemo arī svirlītis, lai gan krietni plašākā teritorijā (del Hoyo *et al.* 2006). Mazais svilpis gan ziemo pilnīgi citā reģionā – Indijas subkontinentā. Iepriekš mazā svilpja populācijas stāvoklis bija lielā mērā saistīts ar zālāju stāvokli Latvijā (Auniņš 2010), un vairums zālāju biotopu ir nelabvēlīgā stāvoklī visā Eiropā (Anonymous 2019). Lai arī mazais svilpis apdzīvo ne tikai dabiskos

zālājus, tomēr tieši tie ir nozīmīgākās sugas dzīvotnes Latvijā (Aunins *et al.* 2001). Garastītei un dzilnītim Eiropā kopumā kopš 2005. gada ir bijis pieaugums, bet rubeņa populācija ir svārstījusies bez izteiktas tendences (PECBMS 2021). Turklāt pirmās divas ir daļējie migranti, turpretim rubenis – nometnieks. Tāpēc šo sugu Latvijas populāciju sarūkuma iemesli visdrīzāk jāmeklē tepat valstī.

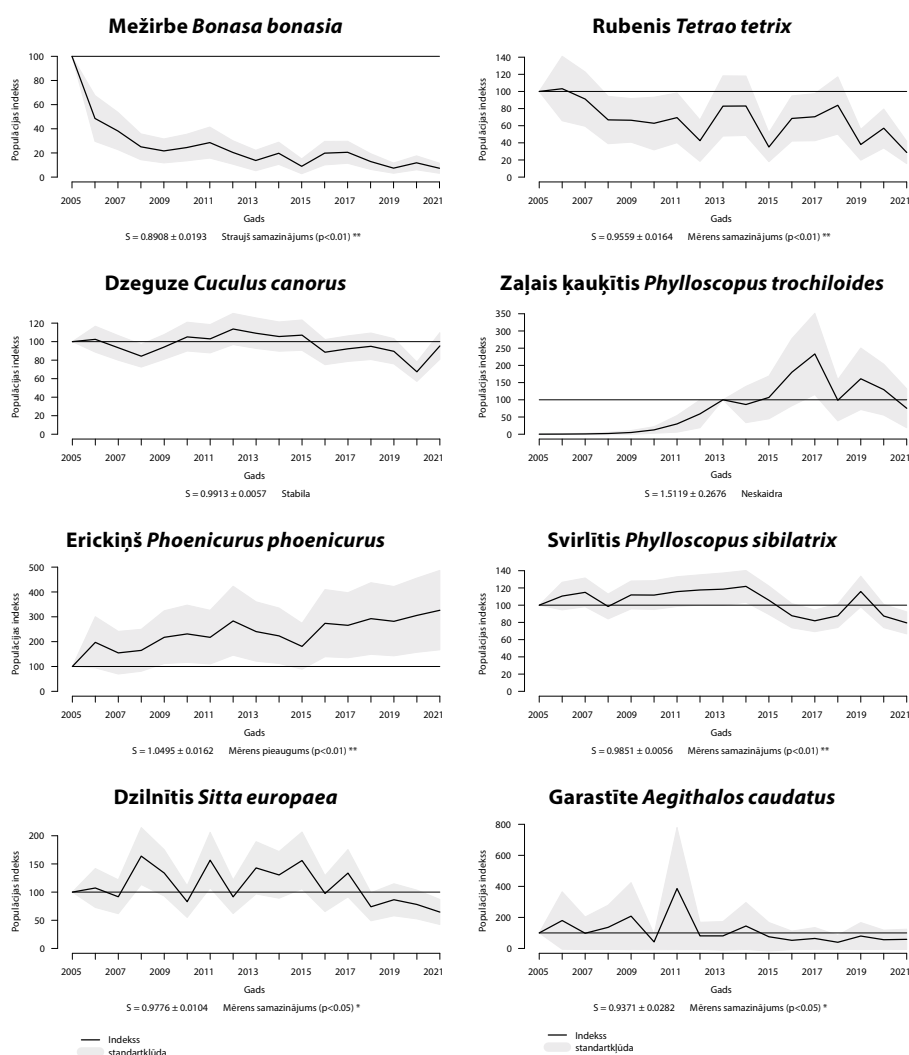
Papildus iepriekš uzskaitītajām ir vēl vairākas sugas, kam novērots indeksa antirekords. Tās visas ir sugas, kam populācijas samazināšanās tendences konstatētas jau iepriekš. Stāvoklis turpinājās pasliktināties gan mežirbei (2. attēls), kuras populācija jau ilgstoši ir ļoti noplicinātā stāvoklī, gan arī ķīvītei, lakstīgalai, lukstu čakstītei, kārklu kauķim un brūnajai čakstei (3. attēls), kas tikai pēdējos gados pievienojušās dilstošo sugu sarakstam. Svītrainais kauķis ligzdojošo putnu uzskaitēs nav reģistrēts jau pēdējos trīs uzskaišu gadus, lai gan iepriekš vienmēr ticis konstatēts, turklāt kopējais veikto maršrutu skaits laikā gaitā ir palielinājies. Šai sugai ir starptautisks aizsardzības statuss (tā iekļauta ES Putnu direktīvas 1. pielikumā), tādēļ tas raisa satraukumu, un mazākais, ko varētu darīt, būtu papildus sugas atradņu apzināšanai veikt arī dzīvotņu analīzi tajās, lai varētu novērtēt, tieši kuri vides elementi šai sugai ir svarīgi.

No sugām, kuru populācijas samazinās, mazāk nekā puse (8) ir saistītas ar lauksaimniecības zemēm, bet puse (10) – ar mežiem. Atlikušo sugu sastopamību nosaka citi faktori, tādēļ tās var būt sastopamas gan mežos, gan lauksaimniecības zemēs, gan citur. Šāda proporcija nesakrīt ar citviet Eiropā reģistrēto, kur primāri samazinās tieši lauku putnu sugu populācijas (Bowler *et al.* 2021; Haes *et al.* 2020; Kamp *et al.* 2020). Arī vērtējot pēc indivīdu skaita pārmaiņām Eiropā, tieši lauku putnu sugas – dzeltenā cielava, mājas strazds, lauku cīrulis, ģirlicis, kaņepītis un lauku zvirbulis – dominē visvairāk indivīdus zaudējušo sugu astotniekā (Burns *et al.* 2021). Tāpat mazāk nekā puse (8) no dilstošajām

Latviski Latvian name	Zinātniski Scientific name	Pārmaiņa salīdzinā- jumā ar 2005 (%)*	Pārmaiņa salīdzinā- jumā ar 1995 (%)	Vidējā ikgadējā tendence (%) no 2005 Mean annual change (%) from 2005	Vidējā ikgadējā tendence (%) no 1995 Mean annual change (%) from 1995	LLPU maršrutu skaits Count of routes with species
Melnais mežastrazds	<i>Turdus merula</i>	23,89		1,53		93
Pelēkais strazds	<i>Turdus pilaris</i>	30,83	15,69	-0,88	2,31	72
Dziedātājstrazds	<i>Turdus philomelos</i>	19,75		1,78		93
Plukšķis	<i>Turdus iliacus</i>	-72,37		-8,1		61
Sīla strazds	<i>Turdus viscivorus</i>	84,91		2,92		60
Kārklu kauķis	<i>Locustella naevia</i>	-34,42	128,04	-3,97	1,9	59
Upes kauķis	<i>Locustella fluviatilis</i>	-72,56	-77,66	-4,23	-5,44	49
Seivi kauķis	<i>Locustella luscinioides</i>	938,66		22,78		12
Ceru kauķis	<i>Acrocephalus schoenobaenus</i>	-1	-12,63	1,04	0,53	47
Krūmu kauķis	<i>Acrocephalus dumetorum</i>	369,86		10,56		35
Purva kauķis	<i>Acrocephalus palustris</i>	125,82	132,69	1,29	2,23	64
Ezera kauķis	<i>Acrocephalus scirpaceus</i>	-59,15		15,17		10
Niedru strazds	<i>Acrocephalus arundinaceus</i>	-47,41		-7,76		18
Iedzeltenais kauķis	<i>Hippolais icterina</i>	186,6		4,13		75
Svītrainais kauķis	<i>Sylvia nisoria</i>	-93,28		-14,73		15
Gaišais kauķis	<i>Sylvia curruca</i>	78,1		3,9		76
Brūnspārnu kauķis	<i>Sylvia communis</i>	90,26	225,12	1,55	2,76	88
Dārza kauķis	<i>Sylvia borin</i>	22,83	67,79	1,1	0,79	80
Melngalvas kauķis	<i>Sylvia atricapilla</i>	147,34	407,62	4,85	5,41	82
Zaļais kauķītis	<i>Phylloscopus trochiloides</i>	52512,67		51,19		23
Svīrlītis	<i>Phylloscopus sibilatrix</i>	-20,56		-1,49		92
Čuņčiņš	<i>Phylloscopus collybita</i>	3,51		1,02		92
Vītītis	<i>Phylloscopus trochilus</i>	-18,52		0,16		90
Zeltgalvītis	<i>Regulus regulus</i>	12,72		1,45		74
Pelēkais mušķērājs	<i>Muscicapa striata</i>	-7,79		2,17		64
Mazais mušķērājs	<i>Ficedula parva</i>	56,17		1,44		58
Melnais mušķērājs	<i>Ficedula hypoleuca</i>	18,51		1,14		87
Garastīte	<i>Aegithalos caudatus</i>	-41,29		-6,29		43
Purva zilīte	<i>Poecile palustris</i>	-55,62		-5,81		60
Pelēkā zilīte	<i>Poecile montanus</i>	-45,04		-3,23		78
Cekulzilīte	<i>Lophophanes cristatus</i>	37,96		3,4		63
Meža zilīte	<i>Periparus ater</i>	136,79		3,73		61
Zilzilīte	<i>Cyanistes caeruleus</i>	290,51		6,09		82
Lielā zilīte	<i>Parus major</i>	48,58		1,14		93
Dzilnītis	<i>Sitta europaea</i>	-35,46		-2,24		83
Mizložņa	<i>Certhia familiaris</i>	-38,89		-1,63		70
Vālodze	<i>Oriolus oriolus</i>	15,6	384,13	-0,37	3,35	80
Brūnā čakste	<i>Lanius collurio</i>	-82,3	-81,52	-7,7	-5,06	65
Lielā čakste	<i>Lanius excubitor</i>	-42,84		-1,62		12
Sīlis	<i>Garrulus glandarius</i>	-7,88		-0,65		87
Žagata	<i>Pica pica</i>	112,17	88,89	2,19	6,65	67
Riekstrozis	<i>Nucifraga caryocatactes</i>	-9,63		-1,27		31
Kovārnis	<i>Corvus monedula</i>	115,32	-88,42	4,45	-1,67	23
Pelēkā vārna	<i>Corvus corone cornix</i>	117,15	176,97	3,3	4,94	88
Krauklis	<i>Corvus corax</i>	-16,82		-1,03		84
Mājas strazds	<i>Sturnus vulgaris</i>	123,49	134,93	1,54	2,59	82
Mājas zvirbulis	<i>Passer domesticus</i>	142,94		3,12		33
Lauku zvirbulis	<i>Passer montanus</i>	21,77	38,19	0,82	5,51	49
Žubīte	<i>Fringilla coelebs</i>	11,89		0,16		94
Zaļžubīte	<i>Chloris chloris</i>	34,38	21,91	3,08	3,83	71
Dadzītis	<i>Carduelis carduelis</i>	106,73	-40,82	2,86	-1,21	56
Ķivulis	<i>Spinus spinus</i>	-11,01		2,96		66
Kaņepītis	<i>Linaria cannabina</i>	561,38	15,15	2,72	0,1	33
Egļu krustknābis	<i>Loxia curvirostra</i>	59,81		2,61		31
Mazais svīlpis	<i>Carpodacus erythrinus</i>	-24,96	-50,12	-1,8	-3,06	78
Svīlpis	<i>Pyrrhula pyrrhula</i>	-25,68		2,46		72
Dižknābis	<i>Coccothraustes coccothraustes</i>	104,72		4,56		63
Dzeltenā stērste	<i>Emberiza citrinella</i>	59,44	55,98	2,92	2,85	85
Dārza stērste	<i>Emberiza hortulana</i>	33,53	78,57	-8,31	5,25	7
Niedru stērste	<i>Emberiza schoeniclus</i>	155,5	121,62	4,71	3,94	40

Foto: Ainārs Aunirņš

2. ATTĒLS. Dažu sugu populāciju indeksi laika periodā no 2005. līdz 2021. gadam.
 FIGURE 2. Population indices of selected species, 2005–2021.

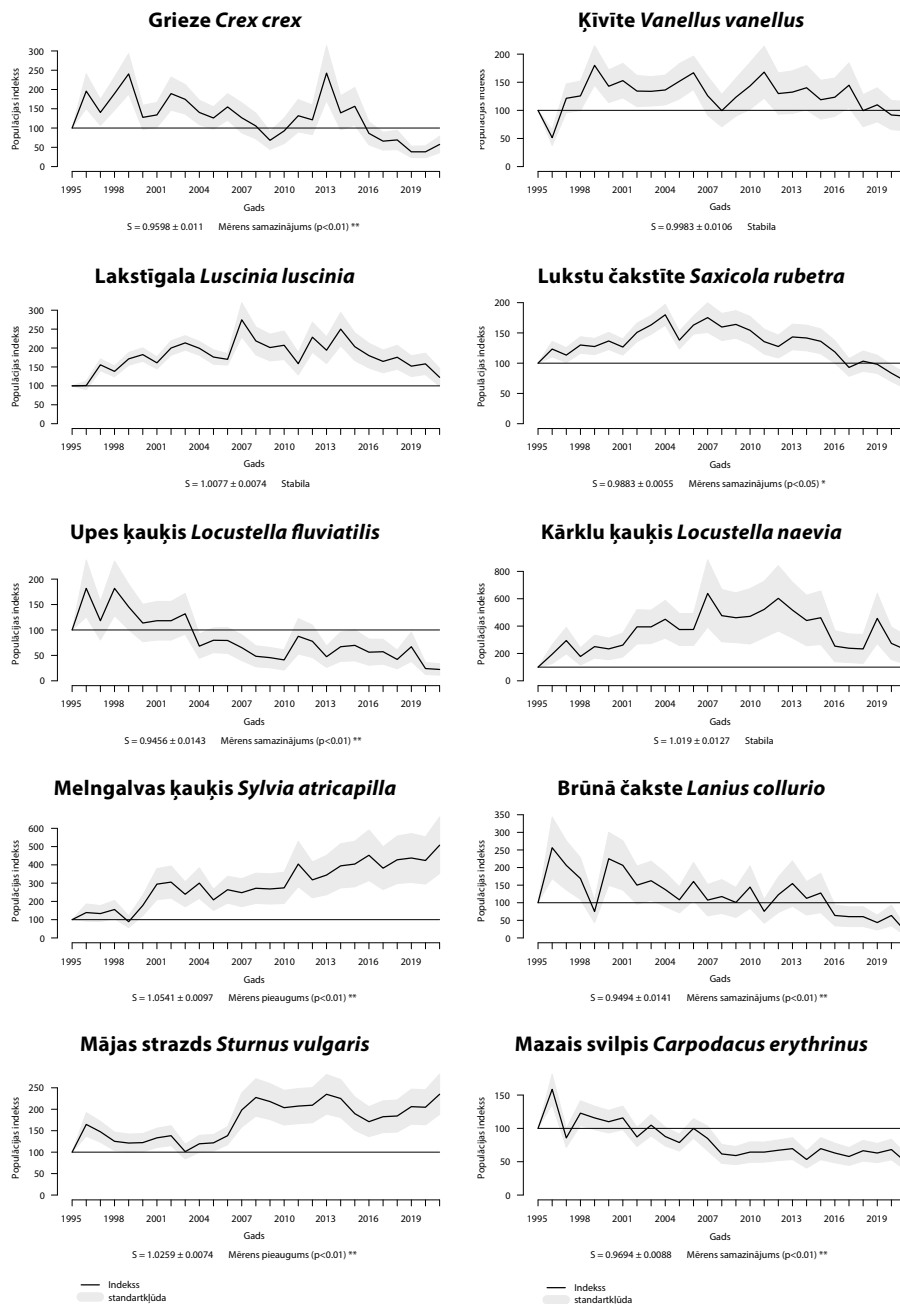
Strauja mežirbes populācijas samazināšanās konstatēta jau pirmajos gados pēc uzskaišu sākšanas, un tā joprojām turpinās.

sugām ziemo Āfrikā uz dienvidiem no ekvatora – tas ir tikpat, cik sarūkošo nometnieku vai daļējo migrantu sugu. Vēl trīs no sugām, kuru populācijas samazinās, ziemo citviet Eiropā. Arī šī proporcija nesaskan ar citviet Eiropā novēroto tendenci, ka visstraujāk samazinās tieši Subsahāras Āfrikā ziemojošo sugu populācijas, turpretim Eiropā ziemojošajām sugām klājas diezgan labi (Haes *et al.* 2020; Howard *et al.* 2020). Tas liecina, ka papildus globālajiem un kontinenta mēroga faktoriem, tādiem kā klimata pārmaiņas, dabisko dzīvotņu degradācija Āfrikā un lauksaimniecības intensifikācija Eiropā (Howard *et al.* 2020), Latvijā darbojas vēl citi vietēja vai reģionāla mēroga faktori, kas nosaka meža putnu un nometnieku sugu populāciju samazināšanos.

Tomēr ne visām sugām klājas slikti. Sugu skaits, kurām populācijas pieaug, ir lielāks nekā to, kurām populācijas samazinās. Latvijā īpaši strauji populācija pieaug zaļajam kauķītim, Seivi, ezera un krūmu kauķītim, kā arī melnajam erickiņam. Populācijas indeksa rekordus pērn piedzīvojuši

arī laukirbe, mājas balodis, erickiņš, melngalvas ķauķis un mājas strazds. Pēdējai sugai pērn reģistrētais indekss ir augstākais arī kopš 1995. gada. Par pārējām uzskaitītajām sugām šādu datu nav. Jāņem gan vērā, ka ligzdojošo putnu uzskaites nevar uzskatīt par reprezentatīvām ne laukirbei, ne mājas balodim; par to liecina šo sugu indeksu plašie kļūdas intervāli. Laukirbes novērojumiem uzskaitēs ir izteikts nejaušības raksturs, jo sugai ir slēpts dzīvesveids, tā ir grūti pamanāma, bet vokalizē tā parasti naktī. Līdz ar to reģistrēto indeksa rekordu nevar uzskatīt par pazīmi, ka sugas populācijai klājas labi. Sugas populācija pēdējo 40 gadu laikā ir dramatiski samazinājusies viscaur Eiropā (PECBMS 2021), un nav nekādu apstākļu, kas liktu domāt, ka Latvijā varētu būt citādi. Pārējo sugu populāciju pārmaiņām Latvijā sakritība ar Eiropas mēroga procesiem ir tikai daļēja: erickiņa un melngalvas ķauķa populācijas Eiropā kopumā pieaug, turpretim mājas strazda – samazinās (PECBMS 2021). Melngalvas ķauķa populācija Eiropā kopš 1980. gada pieaugusi par gandrīz 55 miljoniem indivīdu, un tas ir lielākais absolūtais pieaugums starp visām sugām kontinentā (Burns *et al.* 2021). Var pieņemt, ka sugas populācijas pieaugums Latvijā ir daļa no šī kontinenta mēroga procesa, tomēr tā iemesli nav zināmi. Savukārt mājas strazda populācijas pārmaiņas dažādās Eiropas daļās atšķiras: samazinājums vērojams Rietum- un Ziemeļeiropā, turpretim Centrālajā un Austrumeiropā populācija pieaug. Šīm atšķirībām nav viennozīmīga skaidrojuma, un ir pamats domāt, ka darbojas vairāku, grūti izskaidrojamu faktoru kopums (Heldbjerg *et al.* 2019). Tomēr kopējā bilance ir negatīva, un mājas strazda indivīdu skaita kritums ir trešais lielākais Eiropā – vairāk nekā 74 miljoni (Burns *et al.* 2021).

Putnu populāciju pārmaiņu tendences visam laika periodam kopš uzskaišu sākuma nereti ir turpinājums samazinājumam, kas vispirms reģistrēts īsākā termiņā. Tādēļ pārmaiņas izvērtētas arī īsākā laika periodā. Nepilnai pusei sugu (14 no 29 jeb par piecām

3. ATTĒLS. Dažu sugu populāciju indeksi laika periodā no 1995. līdz 2021. gadam. FIGURE 3. Population indices of selected species, 1995–2021.

mazāk kā gadu iepriekš) īstermiņa (pēdējo 5 gadu) populāciju pārmaiņu tendences ar skaidru klasifikāciju bija negatīvas. Tādējādi turpinās tendence samazināties dilstošo sugu skaitam šajā laika periodā, attiecīgi palielinoties augošo sugu skaitam.

Sugas, kurām skaits pēdējos piecus gadus samazinās: niedru lija, mežirbe, rubenis, grieze, ķivīte, titiņš, lakstīgala, lukstu čakstīte, upes ķauķis, mazais mušķērājs, dzilnītis, brūnā čakste, sīlis un zaļžubīte.

Tomēr satraucoši ir tas, ka lielākā daļa (9 no 14) no šīm īstermiņā dilstošajām sugām ir tās pašas, kas samazinās kopš 2005. gada. Tas nozīmē, ka to skaita samazinājuma iemesli nekur nav pazuduši un turpina savu negatīvo ietekmi. Tiesa, daļa no šīm sugām savu visa perioda negatīvo vērtējumu ir ieguvušas tieši pēdējo gadu tendenču dēļ, tomēr ne visas. Šeit īpaši jāizceļ mežirbe, kas starp dilstošajām sugām parādās jau kopš pirmajiem uzskaišu pārskatiem, kuros pārmaiņas vērtētas (Auniņš, Mārdega 2009), kā arī upes ķauķis un brūnā čakste, kuru populācijas

samazinās jau vismaz divus gadu desmitus. Ja pēdējo divu sugu skaita sarakumā vēl varam mēģināt “vainot Āfriku”, tad mežzirbei kā striktai no-metnieci visi cēloņi meklējami tepat Latvijā. Šai sugai būtu jāķļūst par vienu no mūsu valsts dabas aizsardzības prioritātēm.

Ilgtermiņa populāciju pārmaiņu tendences (kopš 1995. gada) lauku putnu sugām kopš iepriekšējā gada mainījušās minimāli. Dilstošajām sugām pievienojusies lukstu čakstīte. Šī suga pagājušā gadsimta 90. gados ievērojami palielināja savu populāciju, pateicoties pieaugušajām pamesto tīrumu platībām, tomēr tagad viss šis pieaugums ir “nodilis” un lukstu čakstītes populācija ir mazāka nekā 1995. gadā. Līdzīgas pārmaiņas bijušas arī griezei, kas ilgtermiņā dilstošajām sugām piepulcējās jau pāris gadus atpakaļ, kā arī kārklu ļauķim, kura pievienošanās šim sarakstam varam sagaidīt tuvākajos gados (3. attēls).

Sugas, kurām skaits kopš lauku putnu uzskaites sākuma 1995. gadā samazinās: peļu klijāns, grieze, lauku cīrulis, dzeltenā cielava, lukstu čakstīte, upes ļauķis, brūnā čakste un mazais svilpis.

Izvērtējot Latvijas parasto putnu populāciju pārmaiņas dažādos laika periodos, var secināt, ka arvien turpina pieaugt sugu skaits, kurām populācijas kopš uzskaišu sākuma samazinās, turklāt daļai no tām šis samazinājums ir ilgstošs un bez stāvokļa stabilizēšanās pazīmēm. Vienlaikus mazinās īstermiņā dilstošo sugu skaits, ļaujot cerēt, ka šis vidējā termiņā sarūkošo sugu skaita pieaugums tuvākajos gados apstāsies.

Sabiedriskā monitoringa programmas, kāda ir arī Latvijas ligzdojošo putnu uzskaišu programma, pastāv, tikai pateicoties tās dalībniekiem – brīvprātīgajiem novērotājiem. Lai

iegūtu pēc iespējas labākus un pilnīgākus datus par mūsu putnu populāciju pārmaiņām, nepieciešams pēc iespējas lielāks aktīvo maršrutu skaits un iespējami labāks to teritoriālais izvietojums. Parastākajām sugām, tādām kā žubīte, vītītis, čuņčiņš un citas, kas tiek konstatētas katrā vai gandrīz katrā skaitītājā maršrutā, jau šobrīd datu ir pietiekami, lai ar augstu statistisko drošību novērtētu pat relatīvi nelielas pārmaiņas to populācijās, bet to nevar teikt par vairāku sugu. Relatīvi retākām sugām pārmaiņu konstatēšanai ar pašreizējo maršrutu skaitu vajadzīgs ilgāks laiks, tādēļ pastāv risks, ka varam kādus būtiskus procesus vienkārši “nogulēt” vai laikus nepamanīt. Tādēļ aicinu pieteikties uzskaitēm ikvienu putnu pazinēju! Lielākajā daļā Latvijas uzskaišu maršruts ikvienam ir pieejams samērā netālu no viņa dzīvesvietas vai cita izvēlēta bāzes punkta. Lai pieteiktos dalībai, sazinieties ar programmas vadītāju Ievu Mārdegu (ieva.mardega@gmail.com) vai sūtiet pieteikumu uz LOB biroju.

Foto: Ainārs Auniņš

Brūnās čakstes populācija samazinās jau vairāk nekā divus gadu desmitus.

Literatūra

- Anonymous 2019. Article 17 web tool. Habitat assessments at EU biogeographical level. <https://nature-art17.eionet.europa.eu/article17/habitat/progress/?period=5&group=Grasslands&conclusion=overall-assessment>.
- Atkinson P. W., Adams W. M., Brouwer J., Buchanan G., Cheke R. A., Cresswell W., Hewson C. M., Hulme M. F., Manvell A., Sheehan D. K., Small R. D. S., Sutherland W. J., Vickery J. A. 2014. Defining the key wintering habitats in the Sahel for declining African-Eurasian migrants using expert assessment. *Bird Conservation International* 24: 477–491. doi:10.1017/S0959270913000531.
- Auniņš A. 2021. Parasto putnu skaita pārmaiņas 2005–2020: dilstošo sugu skaits turpina pieaugt. *Putni dabā* 89: 22–28.
- Auniņš A. 2016. Kā mainījās ligzdojošo putnu populācijas pēdējos 10 gados? *Putni dabā* 2016/1: 10–15.
- Auniņš A. 2010. Bird Populations in Latvian Farmland: Patterns and Trends. Thesis for Doctor's Degree in Biology, Zoology. Riga: University of Latvia.
- Auniņš A., Mārdega I. 2009. Ligzdojošo dienas putnu uzskaišu rezultāti pēc ceturtās sezonas. *Putni dabā* 2009: 10–13.
- Aunins A., Petersen B. S., Priednieks J., Prins E. 2001. Relationships Between Birds and Habitats in Latvian Farmland. *Acta Ornithologica* 36: 55–64. doi:10.3161/068.036.0114.
- Beresford A. E., Sanderson F. J., Donald P. F., Burfield I. J., Butler A., Vickery J. A., Buchanan G. M. 2019. Phenology and climate change in Africa and the decline of Afro-Paleartic migratory bird populations. *Remote Sensing in Ecology and Conservation* 5: 55–69. doi:10.1002/RSE2.89.
- Bowler D., Richter R. L., Eskildsen D., Kamp J., Moshøj C. M., Reif J., Strebel N., Trautmann S., Voříšek P. 2021. Geographic variation in the population trends of common breeding birds across central Europe. *Basic and Applied Ecology* 56: 72–84. doi:10.1016/J.BAAE.2021.07.004.
- Burns F., Eaton M. A., Burfield I. J., Klvaňová A., Šilarová E., Staneva A., Gregory R. D. 2021. Abundance decline in the avifauna of the European Union reveals cross-continental similarities in biodiversity change. *Ecology and Evolution* 11: 16647–16660. doi:10.1002/ECE3.8282.
- del Hoyo J., Elliot A., Christie D. 2006. Handbook of the Birds of the World. Vol. 11. Old World Flycatchers to Old World Warblers. Barcelona: Lynx Edicions.
- Díaz S., Settele J., Brondízio E. S., Ngo H. T., Agard J., Arneeth A., Balvanera P., Brauman K. A., Butchart S. H. M., Chan K. M. A., Lucas A. G., Ichii K., Liu J., Subramanian S. M., Midgley G. F., Miloslavich P., Molnár Z., Obura D., Pfaff A., Polasky S., Purvis A., Razzaque J., Reyers B., Chowdhury R. R., Shin Y. J., Visseren-Hamakers L., Willis K. J., Zayas C. N. 2019. Pervasive human-driven decline of life on Earth points to the need for transformative change. *Science* 366. doi:10.1126/science.aax3100.
- Eglinton S. M., Pearce-Higgins J. W. 2012. Disentangling the relative importance of changes in climate and land-use intensity in driving recent bird population trends. *PLoS One* 7: 1–8. doi:10.1371/journal.pone.0030407.
- de Haes H. A. U., Tamis W. L. M., Cieraad E., van der Weijden W. J. 2020. Comparison of breeding bird trends between the Netherlands and Europe. *Bird Study* 67: 459–471. doi:10.1080/00063657.2021.1939652.
- Heldbjerg H., Fox A. D., Lehtikoinen A., Sunde P., Aunins A., Balmer D. E., Calvi G., Chodkiewicz T., Chylarecki P., Escandell V., Foppen R., Gamero A., Hristov I., Husby M., Jiguet F., Kmecl P., Käläs J. A., Lewis L. J., Lindström Å., Moshøj C., Nellis R., Paquet J.-Y., Portolou D., Ridzon J., Schmid H., Skorpilová J., Szabó Z. D., Szép T., Teufelbauer N., Trautmann S., van Turnhout C., Vermouzek Z., Vorišek P., Weiserbs A. 2019. Contrasting population trends of Common Starlings (*Sturnus vulgaris*) across Europe. *Ornis Fennica* 96: 153–168.
- Howard C., Stephens P. A., Pearce-Higgins J. W., Gregory R. D., Butchart S. H. M., Willis S. G. 2020. Disentangling the relative roles of climate and land cover change in driving the long-term population trends of European migratory birds. *Diversity and Distributions* 26: 1442–1455. doi:10.1111/ddi.13144.
- Jørgensen P. S., Böhning-Gaese K., Thorup K., Tøttrup A. P., Chylarecki P., Jiguet F., Lehtikoinen A., Noble D. G., Reif J., Schmid H., van Turnhout C., Burfield I. J., Foppen R., Voříšek P., van Strien A., Gregory R. D., Rahbek C. 2016. Continent-scale global change attribution in European birds – combining annual and decadal time scales. *Global Change Biology* 22: 530–543. doi:10.1111/GCB.13097.
- Kamp J., Frank C., Trautmann S., Busch M., Dröschmeister R., Flade M., Gerlach B., Karthäuser J., Kunz F., Mitschke A., Schwarz J., Sudfeldt C. 2020. Population trends of common breeding birds in Germany 1990–2018. *Journal of Ornithology* 162: 1–5. doi:10.1007/s10336-020-01830-4.
- PECBMS 2021. Trends of common birds in Europe, 2021 update. <https://pecbms.info/trends-and-indicators/species-trends/>.
- Powers R. P., Jetz W. 2019. Global habitat loss and extinction risk of terrestrial vertebrates under future land-use-change scenarios. *Nature Climate Change* 9(4): 323–329. doi:10.1038/s41558-019-0406-z.

Foto: Ainārs Auniņš

Upes ļauķa populācija jau ilgstoši samazinās gan Latvijā, gan Eiropā. Iespējams, to izraisa ziemošanas biotopu kvalitātes pasliktināšanās Āfrikā.

Summary

Population changes in common birds 2005–2021: not only global factors leave their mark /Ainārs Auniņš/

Annual population indices and trends were calculated for 113 breeding bird species (Table 1) in Latvia. Since 2005, 20 species have declined, 30 have increased, and 29 have been stable. The trends of the remaining 34 species were uncertain. The Common Cuckoo has changed its status from declining to stable, but the Black Grouse, the River Warbler, the Long-tailed Tit, the Wood Warbler, the Eurasian Nuthatch and the Common Rosefinch joined the list of declining species in 2021. Since the marked decline is detected not only for the long-distance migrants that winter in Sub-Saharan Africa, but also for short-distance migrants and even resident species (e. g. the Hazel Grouse), we must conclude that the species are affected not only by global and European-scale factors (like climate change, habitat degradation in Africa and agricultural intensification in Europe) but also by additional regional and local factors that affect forest species and resident species.

Dabas aizsardzības
pārvalde

Kā klājas tiem, kas barības ķēdes augšgalā? Atbildes, ko sniedz plēsīgo putnu monitorings

JĀNIS REIHMĀNIS, janis.reihmanis@ldf.lv
ANDRIS AVOTIŅŠ, avotins.puces@gmail.com

Arī šogad atskatu uz 2021. gada plēsīgo putnu fona monitoringa sezonu, kā ierasts, vēlamies sākt ar lielu paldies visiem, kas 2021. gadā veikuši plēsīgo putnu monitoringa uzskaites. Tie ir: Agnese Balandiņa, Andrejs Jesko, Andris Avotiņš, Agnese Priede, Andris Dekants, Aivars Petriņš, Edgars Lediņš, Guna Roze, Ģirts Baranovskis, Imants Jakovļevs, Ilze Zvēra, Ieva Vavilova, Jānis Jansons, Jānis Reihmanis, Linda Liepiņa, Maija Rozenfelde, Miks Stūritis, Sintija Martinsone, Tatjana Ignatoviča, Uldis Ļoļāns, Valdis Lukjanovs, Valdis Zariņš, Vitālijs Ignatjevs un Žanis Jesko. Tā kā šī monitoringa programma balstās uz brīvprātīgu uzskaitu veicēju darbu, varam droši apgalvot, ka programmu var īstenot, pateicoties tieši viņiem.

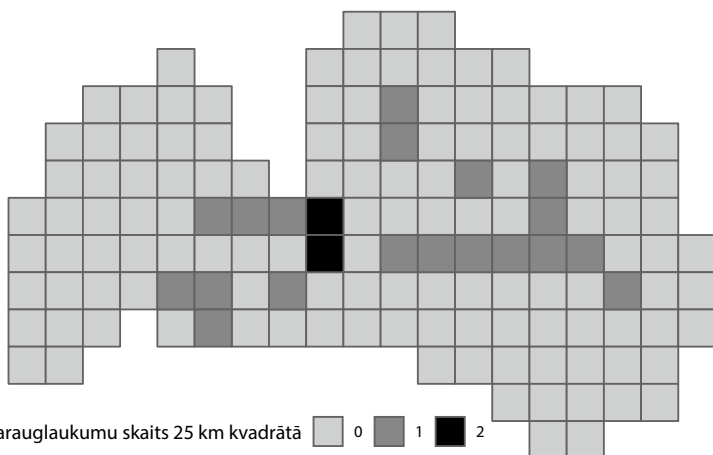
Plēsīgo putnu fona monitoringa 2021. gada sezonā uzskaites veiktas 23 parauglaukumos. Populāciju pār-

maiņu rādītāji aprēķināti 17 sugām. Pēc uzskaites datiem, straujš populācijas samazinājums ir konstatēts melnajam stārķim, mērens pieaugums – meža pūcei un statistiski nozīmīgi stabila populācija – peļu klijānam. Visas statistiski nozīmīgās klasifikācijas ir iegūtas ar nepilnīgas konstatēšanas metodi, aprēķiniem kopš programmas sākuma. Pamats bažām par populācijas samazinājumu pēdējos piecos gados ir lauku piekūnam, mazajam ērglim, niedru lijai, peļu klijānam un zvirbuļvanagam.

Parauglaukumu apsekošana

Kopīgiem spēkiem 2021. gada sezonā esam veikuši uzskaites 23 parauglaukumos. Šajā skaitā ietilpst dažāda līmeņa uzskaites un arī atšķirīgā pakāpē apsekoti parauglaukumi. Tie ir gan tādi, kuros veiktas tikai uzskaites standartpunktos vienā uzskaites veidā, uzskaitēm veltot 11–12 stundas sezonas laikā, gan arī tādi parauglaukumi, kuros veiktas visu triju veidu uzskaites, kopumā

tām veltot līdz pat 66 stundām visas sezonas garumā. Šādu iespēju – veltīt uzskaitēm parauglaukumā tik laika (uzskaites veidos vai standartpunktos, bet citādi ievērojot metodiku), cik katrs var vai vēlas – var minēt kā vienu no plēsīgo putnu fona monitoringa priekšrocībām. To vienmēr arī uzsveram, aicinot programmā iesaistīties visus, kam interesē dienas plēsīgie putni un pūces. Un monitoringā var piedalīties visi interesenti, kuri pazīst putnus gan pēc izskata, gan pēc balsīm. Sākt vienmēr var ar mazumiņu! Piemēram, ja izvēlaties uzskaites veikt tikai standartpunktos (un ar to būtu jāšāk), laika ziņā tas neprasis vairāk kā daļu dienas vai nakts četras reizes sezonā. Turklāt uzskaites vienā parauglaukumā var veikt vairāki uzskaitu veicēji. Iegūtie dati būs visādā ziņā vērtīgi, jo tieši standartpunktos veiktajām uzskaitēm ir augstāka izmantošanas iespēja turpmākajā datu statistiskajā apstrādē. Kad uzskaites standartpunktos apgūtas, var pievērsties padziļinātai plēsīgo putnu izpētei parauglaukumā. Arī 2021. gada sezonā tie uzskaites veicēji, kas uzskaitēm parauglaukumā veltījuši vairāk laika, ir veikuši gan dienas vizuālās un akustiskās, gan nakts akustiskās uzskaites standartpunktos, gan veikuši papildu uzskaites ārpus standartpunktiem, gan meklējuši ligzdas un jau izvestos mazuļus. Tādējādi, ieguldot vairāk laika un labāk izzinot savu parauglaukumu, tiek iegūti dati arī par ligzdošanas teritoriju skaitu un izvietojumu, kā arī veikts ligzdošanas sekmju monitorings.

1. ATTĒLS. Plēsīgo putnu monitoringa parauglaukumu izvietojums 25x25 km kvadrātos 2021. gadā.

FIGURE 1. Location of monitoring plots in 25x25 km grid, year 2021.

Uzskaites parauglaukumu izvietojums 2021. gadā apskatāms 1. attēlā.

Kā redzams, šobrīd monitoringā nepietiekami pārstāvēta ir Kurzeme, Sēlija un Latgales dienvidu daļa.

Konstatētās populāciju pārmaiņas 2021. gadā

Populāciju pārmaiņu gadu indeksus, kurus var aprēķināt no standartpunktu uzskaitēs iegūtajiem datiem, atkarībā no lietotās statistikas metodes iedala divos veidos: TRIM vai nepilnīga konstatētība. Lai izvairītos no sarežģītas matemātisku procesu un pieņēmumu aprakstīšanas, vienkāršoti varam pieņemt, ka TRIM indekss iegūts, izmantojot novērojumu datu rindu dažādās novērojumu vietās ar iztrūkstošiem novērojumiem gados, bet visām metodikā paredzētajām uzskaitēm ik gadu. To aprēķina ar datu apstrādes programmas TRIM palīdzību (Pannekoek, van Strien 2005), un šī programma tiek plaši lietota arī Eiropas Putnu uzskaišu padomes (EBCC – *European Bird Census Council*) apkopoto monitoringa datu analizē. Savukārt nepilnīgas konstatētības indekss tiek aprēķināts, izmantojot datus no visām vietām, kurās ir veiktas metodikā paredzētās uzskaites

Foto: Andrejs Jesko

Meža pūce.

vismaz divos gados. Abām metodēm ir zināmas atšķirības “jutīgumā” jeb spēja konstatēt pārmaiņas populāciju indeksos. Atšķiras arī iespējas interpretēt iegūto rezultātu. Tomēr abu metožu sniegtie rezultāti zināmā mērā papildina viens otru un sniedz zinātniski pamatotus rezultātus.

TRIM indeksi

Pēc 2021. gada uzskaišu sezonas, izmantojot TRIM, iegūti populāciju pārmaiņu rādītāji 17 sugām (1. tabula).

Visām sugām, kurām ir aprēķināti populācijas pārmaiņu rādītāji ar šo metodi, tie ir klasificēti kā neskaidri. Visām sugām populācijas pārmaiņu rādītāja precizitāte, salīdzinot ar iepriekšējiem gadiem, ir augusi (samazinājies standartklūda). Pēdējo piecu gadu tendence (kopš 2016. gada) aptver gandrīz to pašu laiku periodu, ko visas programmas laiks (kopš 2014 vai 2015). Tādēļ jāuzsver tās sugas, kurām abos periodos ir pretējas tendences, lai gan statistiski klasificētas kā neskaidras. Melnajam stārķim pēdējos piecos gados ir aprēķināts neliels populācijas pieaugums, kas pēc punkta vērtējuma ir aptuveni proporcionāls “ilgtermiņa” samazinājumam, tomēr pēdējo gadu vērtējums ir ar gandrīz trīskārt zemāku precizitāti. Mazajam ērglim, peļu klijānam un niedru lijai no gandrīz stabilas vai pieaugošas populācijas (statistiski – neskaidras) “ilgtermiņa” pēdējos gados ir novērots samazinājums, bet ar zemāku precizitāti. Visām šīm sugām ir raksturīga nozīmīga barošana ar abiniekiem un sīkajiem zidītajiem lauksaimniecības zemēs. Papildus

1. TABULA. Plēsīgo putnu populāciju pārmaiņu rādītāji – standartizēto uzskaišu punktu TRIM indeksu liknes leņķis un tā klasifikācija.

TABLE 1. Population change trends of birds of prey – results of TRIM models from standardized census points.

Suga Species	Pārmaiņu tendence pēdējos piecos gados: S±SE; klase Change index for last 5 years	Pārmaiņu tendence kopš programmas sākuma: S±SE; klase Change index from beginning of programme
Zivju ērglis <i>Pandion haliaetus</i>	1,112±0,198; neskaidra	1,074±0,109; neskaidra
Ķīķis <i>Pernis apivorus</i>	0,957±0,172; neskaidra	0,944±0,069; neskaidra
Jūras ērglis <i>Haliaeetus albicilla</i>	1,092±0,185; neskaidra	1,073±0,081; neskaidra
Niedru lija <i>Circus aeruginosus</i>	0,942±0,099; neskaidra	1,051±0,044; neskaidra
Pļavu lija <i>Circus pygargus</i>	1,125±0,349; neskaidra	1,072±0,157; neskaidra
Vistru vanags <i>Accipiter gentilis</i>	0,982±0,300; neskaidra	0,963±0,122; neskaidra
Zvirbulvanags <i>Accipiter nisus</i>	0,943±0,237; neskaidra	0,938±0,093; neskaidra
Peļu klijāns <i>Buteo buteo</i>	0,946±0,072; neskaidra	1,031±0,029; neskaidra
Mazais ērglis <i>Clanga pomarina</i>	0,861±0,101; neskaidra	1,007±0,049; neskaidra
Lauku piekūns <i>Falco tinnunculus</i>	0,775±0,262; neskaidra	0,965±0,140; neskaidra
Bezdelīgu piekūns <i>Falco subbuteo</i>	1,215±0,211; neskaidra	1,152±0,086; neskaidra
Melnais stārķis <i>Ciconia nigra</i>	1,044±0,287; neskaidra	0,960±0,109; neskaidra
Apodziņš <i>Glauclidium passerinum</i>	1,003±0,108; neskaidra	1,005±0,058; neskaidra
Meža pūce <i>Strix aluco</i>	1,012±0,072; neskaidra	1,037±0,035; neskaidra
Urālpūce <i>Strix uralensis</i>	1,099±0,199; neskaidra	1,103±0,097; neskaidra
Ausainā pūce <i>Asio otus</i>	0,967±0,269; neskaidra	0,940±0,099; neskaidra
Bikšainais apogs <i>Aegolius funereus</i>	0,960±0,264; neskaidra	0,945±0,100; neskaidra

tam mazais ērglis un peļu klijāns ligzdošanai izmanto lielās ligzdas mežos.

Populāciju pārmaiņu rādītājus nav izdevies aprēķināt 11 sugām. No tām piecām (ūpim, purva piekūnam, lauku lijai, melnajai klijai un sarkanajai klijai) – tādēļ, ka uzskaišu vietās, kurās sugas ir novērotas, ir pārāk maz atkārtojumu dažādos uzskaišu gados un sugas ir novērotas no pārāk maz uzskaišu vietām. No atlikušajām sešām sugām četras (purva pūce, ziemēlpūce, mājas apogs un vidējais ērglis) ir tādas, kurām jau vairākas desmitgades (vai jebkad) nav bijuši pierādītas ligzdošanas gadījumi Latvijā, savukārt atlikušajām divām (klinšu ērglim un čūskērglim) Latvijā (ik gadu) ligzdojošā populācija ir mazāka par 10 pāriem. Tas šīs sugas padara par sevišķi reti sastopamām un grūti monitorējamām ar nejausām metodēm.

Nepilnīga konstatēšana

Izmantojot nepilnīgas konstatēšanas modeļus, sugu skaits, kurām var iegūt populācijas pārmaiņu rādītājus (2. tabula), ir tāds pats kā ar tradicionālo monitoringa datu analīzes me-

Foto: Andrejs Jesko

Melnais stārķis.

toti (1. tabula). Salīdzinot rezultātus, ir redzams, ka vairumā gadījumu arī aprēķinātā vidējā tendence ir līdzīga, tomēr ar augstāku precizitāti (mazāku standartkļūdu), jo analīzēm ir pieejams lielāks datu apjoms.

Nepilnīgas konstatēšanas modeļi identificējuši statistiski nozīmīgas populāciju pārmaiņas trim putnu

sugām (kopš programmas sākuma): meža pūcei, melnajam stārķim un peļu klijānam. Šīm, tāpat kā pārējām sugām, pārmaiņu apjoms kopumā ir līdzīgs abām datu analīzes metodēm, tomēr lielāka datu apjoma dēļ nepilnīgas konstatēšanas metode ir sniegusi šaurākus ticamības intervālus. Līdz ar to ir bijusi iespējama populāciju pārmaiņu klasifikācijas statistiskā nozīmīguma atpazīšana. Meža pūcei populācija ir pieaugusi, melnajam stārķim – samazinājusies, bet peļu klijānam to ir izdevies klasificēt kā statistiski nozīmīgi stabili (2. attēls).

2. TABULA. Plēsīgo putnu populāciju pārmaiņu rādītāji – standartizēto uzskaišu punktu nepilnīgas konstatēšanas modeļu rezultāti.

TABLE 2. Population change trends of birds of prey – results of imperfect detection models from standardized census points.

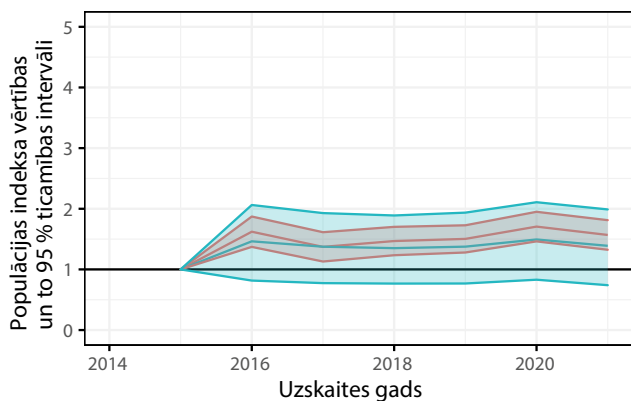
Suga Species	Pārmaiņu tendence pēdējos piecos gados: S±SE; klase Change index for last 5 years	Pārmaiņu tendence kopš programmas sākuma: S±SE; klase Change index from beginning of programme
Zivju ērglis <i>Pandion haliaetus</i>	1,056±0,113; neskaidra	0,979±0,056; neskaidra
Ķīķis <i>Pernis apivorus</i>	0,986±0,221; neskaidra	0,968±0,087; neskaidra
Jūras ērglis <i>Haliaeetus albicilla</i>	1,438±0,395; neskaidra	1,158±0,112; neskaidra
Niedru lija <i>Circus aeruginosus</i>	0,888±0,082; neskaidra	0,978±0,037; neskaidra
Plāvu lija <i>Circus pygargus</i>	1,197±0,492; neskaidra	1,016±0,161; neskaidra
Vistu vanags <i>Accipiter gentilis</i>	1,328±0,445; neskaidra	1,108±0,163; neskaidra
Zvirbulvanags <i>Accipiter nisus</i>	0,942±0,194; neskaidra	0,983±0,085; neskaidra
Peļu klijāns <i>Buteo buteo</i>	0,928±0,047; neskaidra	1,003±0,020; stabila (p<0,05)
Mazais ērglis <i>Clanga pomarina</i>	0,934±0,131; neskaidra	1,040±0,061; neskaidra
Lauku piekūns <i>Falco tinnunculus</i>	0,705±0,262; neskaidra	0,938±0,146; neskaidra
Bezdelīgu piekūns <i>Falco subbuteo</i>	1,135±0,281; neskaidra	1,060±0,105; neskaidra
Melnais stārķis <i>Ciconia nigra</i>	0,879±0,304; neskaidra	0,734±0,096; straujš samazinājums (p<0,05)
Apodziņš <i>Glaucidium passerinum</i>	1,078±0,139; neskaidra	1,042±0,064; neskaidra
Meža pūce <i>Strix aluco</i>	1,041±0,051; neskaidra	1,056±0,025; mērens pieaugums (p<0,05)
Urālpūce <i>Strix uralensis</i>	1,016±0,179; neskaidra	0,862±0,219; neskaidra
Ausainā pūce <i>Asio otus</i>	0,999±0,183; neskaidra	1,046±0,091; neskaidra
Bikšainais apogs <i>Aegolius funereus</i>	1,655±0,730; neskaidra	1,278±0,294; neskaidra

neskaidra uncertain
 stabila stable
 straujš samazinājums steep decline
 mērens pieaugums moderate increase

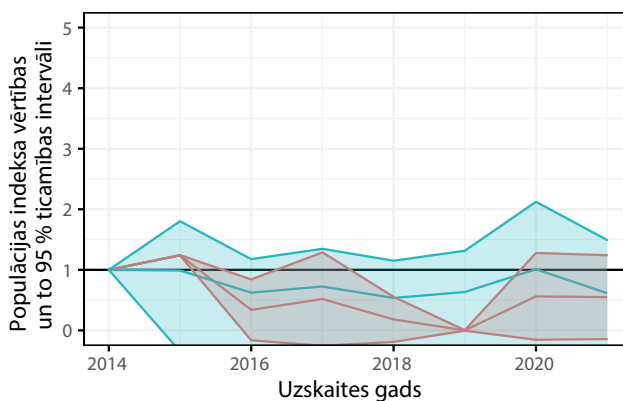
Pārējām sugām populāciju pārmaiņu rādītāju klasifikācijas nav statistiski nozīmīgas. Turklāt ar abām datu analīzes metodēm aprēķinātās pārmaiņu tendences to ticamības intervālu robežās pārklājas.

Aplūkojot iegūtos rezultātus, jāņem vērā, ka populāciju pārmaiņu rādītāju analīžu rezultāti kļūst uzticamāki garākā laika periodā, kurā analīzes ir veiktas. Katrai sugai minimālais periods ir vispārīgi attiecināms no paaudžu nomainīšanas laika (sk. Reihmanis, Avotiņš (2021) – 1. tabula) – analīzētajam periodam vajadzētu aptvert vismaz vienu paaudzes nomainīšanas laiku, bet vēlams – vismaz trīs. Bet nozīmīgi ir arī iegūt pēc iespējas savlaicīgu informāciju, tādēļ rezultātus ir nepieciešams analizēt katru gadu.

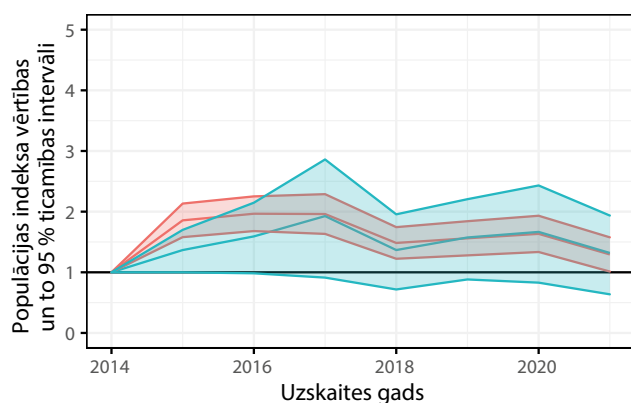
Meža pūce *Strix aluco*

Melnais stārķis *Ciconia nigra*

Peļu klijāns *Buteo buteo*

2. ATTĒLS. Meža pūces *Strix aluco*, melnā stārķa *Ciconia nigra* un peļu klijāna *Buteo buteo* populācijas gadu indeksi plēsīgo putnu monitoringā (2014–2021).

FIGURE 2. Yearly population indices of Tawny Owl *Strix aluco*, Black Stork *Ciconia nigra* and Common Buzzard *Buteo buteo* in monitoring for birds of prey (2014–2021).

Metode

- Nepilnīga konstatēšana
- Standartpunkti TRIM

Nobeigumā vēlamies vēlreiz aicināt visus, kam ir interese un iespēja, iesaistīties plēsīgo putnu monitoringā, pieteikties Latvijas Ornitoloģijas biedrībā vai pie šīs programmas koordinatoriem (kontakti raksta sākumā). Tāpat vēlreiz izsakām pateicību visiem uzskaišu dalībniekiem, kā arī Dabas aizsardzības pārvaldei, ar kuras finansiālu atbalstu visus šos gadus plēsīgo putnu monitoringa tika veikts.

Literatūra

Pannekoek J., van Strien A. 2005. TRIM 3 Manual (Trends & Indices for Monitoring data). Statistics Netherlands.
 Reihmanis J., Avotiņš A. 2021. Plēsīgo putnu monitoringa 2020. gadā. *Putni dabā* 89 (2021/1): 29–33.

Summary

How are those at the top of the food chain doing? Answers provided by a bird of prey monitoring
/Jānis Reihmanis, Andris Avotiņš/
 A monitoring for birds of prey was carried out in 23 sample plots in 2021. Population trend indices were calculated for 17 species. According to census data, a trend of steep population decline was observed for the Black Stork, a moderate increase for the Tawny Owl and a statistically significantly stable population trend for the Common Buzzard. All statistically significant classifications were obtained by the imperfect detection method, calculated since the beginning of the program. A potential population decline over the past five years was detected for the Common Kestrel, the Lesser Spotted Eagle, the Western Marsh Harrier, the Common Buzzard and the Eurasian Sparrowhawk.

Foto: Andrejs Jesko

Peļu klijāns.

Dabas aizsardzības pārvalde

Grieze
Crex crex.

Foto: Edgars Smislovs

Pārskats par naktsputnu monitoringu Latvijas lauku ainavā 2021. gadā

OSKARS KEIŠS,
oskars.keiss@lu.lv

Dabas daudzveidību lauku ainavā gadsimtiem ilgi uzturēja ekstensīva lauksaimniecība (Bignal, McCracken 2000), taču mūsdienās cilvēki Eiropā ir pārāk pārtikuši un slinki, lai nodarbotos ar šādu lauksaimniecību, tāpēc tā, līdz ar zināšanām, piemēram, par savvaļas augu izmantošanu pārtikā, – izzūd (Łuczaj et al. 2012). Mūsdienās lauksaimniecība negatīvi ietekmē ap 80 % apdraudēto putnu un ap 75 % apdraudēto zīdītāju sugu pasaules mērogā (Tilman et al. 2017). Šī ietekme izpaužas gan tieši – iznīcinot individuus, kā, piemēram, aparatot lauku un iznīcinot ķīvīšu ligzdas vai nopļaujot pļavu, tā sapļaujot

griezies (Norris 1947; Tyler et al. 1998), gan netieši – iznīcinot dabiskos biotopus (Koffijberg et al. 2016).

Tradicionālās lauksaimniecības izzūšana rada lielu problēmu, jo dabisko un pusdabisko pļavu apsaimniekošana ir jānodrošina dabas aizsardzības nolūkos un – pretēji bieži apgalvotajam – ar “savvaļas lopu” ganišanu vien nepietiek. Dažām sugām (piemēram, griezei un grīšļu kauķim) pļavu noganišana nav vēlama. Tām daudz piemērotāka ir pļavu vēla pļaušana.

Šādai apsaimniekošanai ir paredzēta daļa no Kopējās lauksaimniecības politikas (CAP – Common Agricul-

tural Policy) naudas, kuras izmantošanu jaunajā plānošanas periodā daudz vairāk nekā iepriekš nosaka katra dalībvalsts. Turpmākajos gados varēsim redzēt, cik efektīvi Latvija izmantos šos resursus bioloģiskās daudzveidības aizsardzībai. Iepriekšējā pieredze rāda, ka Slovēnijā CAP resursi, gluži otrādi, bija viens no galvenajiem iemesliem bioloģiskās daudzveidības zudumam (Šumrada et al. 2021).

Pagaidām Latvijas Republikas Zemkopības ministrija nav ņēmusi vērā šī monitoringa rezultātus, jo griezes aizsardzībai Latvijas lauku attīstības programmā (Kopējās lauksaimniecības politikas Latvijas realizācijā) nav paredzēti nekādi aizsardzības

mehānismi, neskatoties uz to, ka pēdējo sešu gadu tendence (2015–2020), kas tika publicēta pērn, parāda griezes populācijas strauju un būtisku ($p < 0,01$) samazinājumu Latvijā.

Šis ir kārtējais – 17. pārskats par agroainavas naktspuņu monitoringu Latvijā. Kopš pirmā pārskata 1997. gadā pārskati ir publicēti regulāri (Auniņš, Keišs 2012, 2013; Keišs 1997, 2005, 2009a, 2009b, 2012, 2013, 2015, 2016, 2017, 2018, 2019, 2020, 2021; Keišs, Ķemlers 2000; Keišs, Lediņš 2002).

Materiāls un metodes

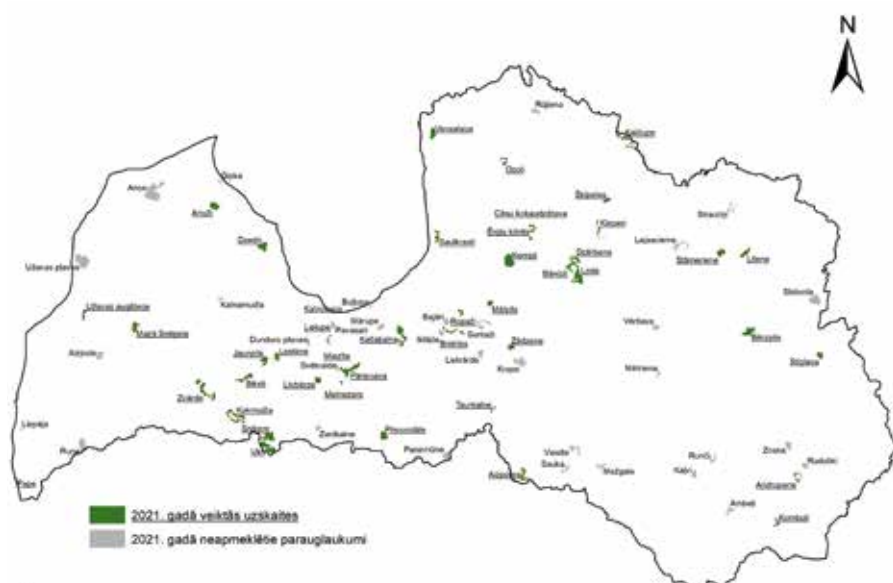
Lauku pētījumu metodes ir sīki aprakstītas jau iepriekš (Keišs 2013). Šo metožu apraksts ir pieejams arī tīmeklī, Latvijas Ornitoloģijas biedrības mājas lapā (https://www.lob.lv/wp-content/uploads/2021/03/Naktsputnu_uzskaisu_metodika.pdf).

Uzskaites dažādos parauglaukumos tika veiktas ar neregulāriem pārtraukumiem. Lai izvērtētu griežu populācijas skaita attīstības tendences un novērtētu parauglaukumos notikušās biotopu izmaiņas, tika lietota monitoringa datu apstrādes programmas TRIM (TRENds and INDICES for Monitoring data) 3. versija (Pannekoek, van Strien 2001). Nīderlandes Statistikas biroja zinātnieki ir radījuši šo programmu tieši putnu monitoringa datu apstrādei, tās lietošanu iesaka Eiropas putnu uzskaitu padome (EBCC – European Bird Census Council), un tā tiek plaši lietota Eiropā (Gregory *et al.* 2019).

Pēc iepriekš minētajiem TRIM programmas nosacījumiem, gadskārtējo TRIM indeksu aprēķināšanā var izmantot tikai to parauglaukumu datus, kuros uzskaites ir veiktas vismaz divus gadus. Pēc 2021. gada sezonas griezei šādu parauglaukumu skaits periodā no 1989. līdz 2021. gadam sasniedza 79, kopā šajā 33 gadu periodā griežu uzskaites veiktas 84 parauglaukumos (tātad – piecas uzskaites veiktas tikai vienu gadu). 2021. gadā viens parauglaukums tika iekārtots no jauna, tomēr ziemā uzskaites tajā netika veiktas.

1. TABULA. Naktspuņu uzskaitu maršrutos 2021. gadā konstatētās sugas.
TABLE 1. Species recorded within the nocturnal species monitoring, 2021.

Nr. p. k. No.	Suga Species	Konstatēta 1. vai 2. uzskaitē Species recorded	Kopējais maršrutu skaits Total plots
1.	Grieze <i>Crex crex</i>	39	44
2.	Purva ļauķis <i>Acrocephalus palustris</i>	31	35
3.	Lakstīgala <i>Luscinia luscinia</i>	29	38
4.	Kārķļu ļauķis <i>Locustella naevia</i>	25	35
5.	Ceru ļauķis <i>Acrocephalus schoenobaenus</i>	23	35
6.	Krūmu ļauķis <i>Acrocephalus dumetorum</i>	18	35
7.	Upes ļauķis <i>Locustella fluviatilis</i>	18	35
8.	Meža pūce <i>Strix aluco</i>	15	35
9.	Sloka <i>Scolopax rusticola</i>	13	35
10.	Paipala <i>Coturnix coturnix</i>	12	37
11.	Vakarļēpis <i>Caprimulgus europaeus</i>	10	35
12.	Ormanītis <i>Porzana porzana</i>	7	35
13.	Niedru strazds <i>Acrocephalus arundinaceus</i>	7	35
14.	Ausainā pūce <i>Asio otus</i>	6	35
15.	Ķīvīte <i>Vanellus vanellus</i>	6	35
16.	Ezeru ļauķis <i>Acrocephalus scirpaceus</i>	5	35
17.	Lukstu čakstīte <i>Saxicola rubetra</i>	5	35
18.	Dzeguze <i>Cuculus canorus</i>	4	35
19.	Laukirbe <i>Perdix perdix</i>	4	35
20.	Sevi ļauķis <i>Locustella luscinioidea</i>	3	35
21.	Mērkaziņa <i>Gallinago gallinago</i>	2	35
22.	Meža tilbīte <i>Tringa ochropus</i>	2	35
23.	Lielais dumpis <i>Botaurus stellaris</i>	2	36
24.	Melnais mežastrazds <i>Turdus merula</i>	2	35
25.	Dziedātājstrazds <i>Turdus philomelos</i>	2	35
26.	Sarkanriklīte <i>Erithacus rubecula</i>	2	35
27.	Upes tārtiņš <i>Charadrius dubius</i>	2	35
28.	Dumbrcālis <i>Rallus aquaticus</i>	1	35
29.	Ķīkuts <i>Gallinago media</i>	1	35
30.	Upes tilbīte <i>Actitis hypoleucos</i>	1	35
31.	Meža pīle <i>Anas platyrhynchos</i>	1	35
32.	Sila cīrulis <i>Lullula arborea</i>	1	35
33.	Lauku cīrulis <i>Alauda arvensis</i>	1	35
34.	Akmeņčakstīte <i>Oenanthe oenanthe</i>	1	35
35.	Erickiņš <i>Phoenicurus phoenicurus</i>	1	35
36.	Dzeltenā stērste <i>Emberiza citrinella</i>	1	35
37.	Niedru stērste <i>Emberiza schoeniclus</i>	1	35

1. ATTĒLS. Griežu uzskaitu parauglaukumi Latvijā 2021. gadā.
FIGURE 1. Corncrake census plots in Latvia in 2021.

Rezultāti un analīze

Naktsputnu uzskaites Latvijā 2021. gadā ir veiktas 45 parauglaukumos, taču līdz datu analīzei un arī raksta sagatavošanas brīdim ir iesniegtas ziņas par novērojumiem 44 no tiem (1. attēls). Deviņos no 44 parauglaukiem uzskaitītas tikai griezes; no tiem trijos – arī lakstīgālas; no šiem parauglaukiem vēl divos – arī paipalas (sk. 1. tabulu). Pārējos 35 maršrutos reģistrētas visas dzirdamās sugas, taču tas atkarīgs no brīvprātīgo novērotāju kvalifikācijas, un šķiet, ka maršrutos, kuros nav konstatētas dažas parastas sugas, tās, visticamāk, nav atrazītas.

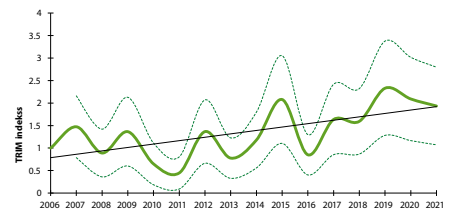
Kopā 44 parauglaukumos reģistrētas 37 putnu sugas (1. tabula), no kurām apmēram 15–20 uzskatāmas par naktsputniem. Vienpadsmit putnu sugas konstatētas 10 vai vairākos parauglaukumos – grieze (39 no 44 parauglaukiem), purva ļauķis (31 no 35), lakstīgāla (29 no 38), kārkļu ļauķis (25 no 35), ceru ļauķis (23 no 35), upes ļauķis un krūmu ļauķis (18 no 35), meža pūce (15 no 37), sloka (13 no 37), paipala (12 no 37) un vakarlēpis (10 no 35). Pārējās sugas novērotas deviņos un mazāk parauglaukumos, t. sk. desmit sugas reģistrētas tikai vienā parauglaukumā (1. tabula).

Tika aprēķinātas populācijas skaita tendences trim laika periodiem: 2006.–2021. gadam (2. tabula), kā arī 2011.–2021. gadam un 2016.–2021. gadam. Griezei ir aprēķināta arī tendence kopš griezes monitoringa pētījumu sākuma – no 1989. līdz 2021. gadam (parādīta 2. tabulā). Kā jau sagaidāms, datu trūkuma dēļ visīsākajā periodā (2016–2021) astoņām sugām tendences ir neskaidras. Atlikušajos divos periodos neskaidras tendences ir tikai trim sugām 2011.–2021. gadā: paipalai, ormanītim un niedru strazdam, bet 2006.–2021. gadā tikai divām: ormanītim un meža pūcei.

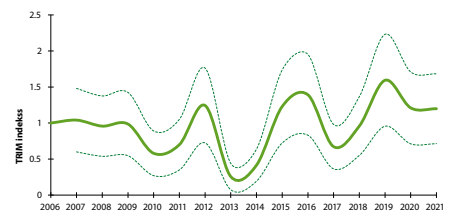
Mērens samazinājums kopš 2006. gada novērojams kārkļu ļauķim, niedru strazdam, griezei, paipalai, upes ļauķim un lakstīgālai. Stabīlas tendences ir purva ļauķim, ceru ļauķim. Mērens pieaugums – slokai, bet straujš pieaugums – krūmu ļauķim (2. tabula). Taču kopš 2011. gada griezei ir vērojams straujš skaita samazinājums, bet mērens samazinājums – upes un kārkļu ļauķiem, savukārt mērens pieaugums – ceru un krūmu ļauķiem, kā arī meža pūcei un slokai. 2016.–2021. gada īstermiņa tendences vairumam analizēto sugu ir neskaidras.

Griezes ilgtermiņa tendence kopš 1989. gada pirmo reizi ir “stabīla” – vēl 1989.–2020. gada tendence griezei bija “mēreni pieaugoša”. Tas nozīmē, ka mūsdienās lauku bioloģiskās daudzveidības noplicināšanās turpinās (kopš 2011. gada griezes skaits strauji samazinās), un par bioloģiskās daudzveidības saglabāšanas nepieciešamību atpazīst tikai to valstu iedzīvotāji, kurās tā jau teju pavisam izzudusi kā Beļģijā vai Nīderlandē. Varu tikai mums novēlēt tomēr sākt par to rūpēties, kamēr vēl nav par vēlu.

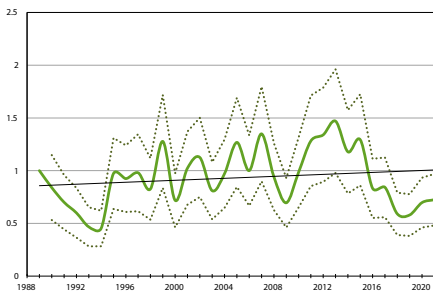
Sloka *Scolopax rusticola* populācijas indekss Latvijā 2006.–2021. gadā mērens pieaugums ($p < 0,01$)

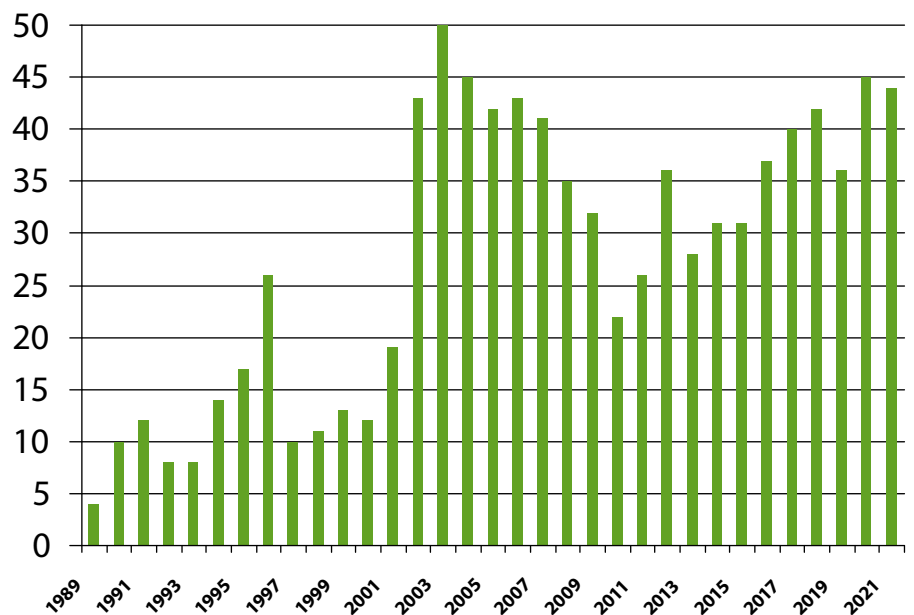
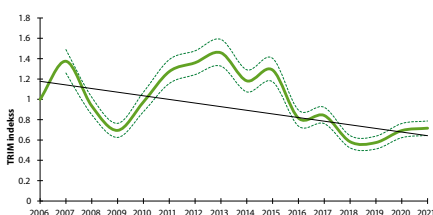
Meža pūces *Strix aluco* populācijas indekss Latvijā 2006.–2021. gadā tendence neskaidra

Griezes *Crex crex* populācijas indekss Latvijā 1989.–2021. gadā tendence stabīla

Griezes *Crex crex* populācijas indekss Latvijā 2006.–2021. gadā mērens samazinājums ($p < 0,01$)

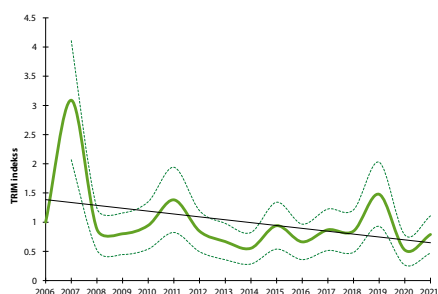
2. ATTĒLS. Uzskaitīto griežu uzskaišu parauglaukumu skaits Latvijā 1989.–2021. gadā. FIGURE 2. Number of sample plots for the Corncrake census in Latvia, 1989–2021.

2. TABULA. Naktspatnu populāciju indeksa izmaiņu tendences Latvijā (2006–2021; griezei izmaiņu tendences aprēķinātas arī periodam no 1989. gada līdz 2021. gadam).

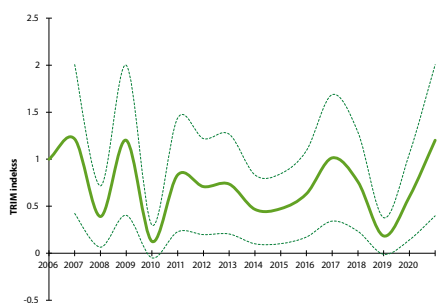
TABLE 2. Changing trends in the nocturnal bird population index in Latvia, 2006–2021 (changing trends for Corncrake are calculated for 1989–2021 as well).

Nr. p. k. No.	Suga Species	Tendence (S) Change index	Standart-kļūda (SE) Standard error	Aprēķinam izmantoto parauglaukumu skaits, n Number of sample plots	Tendences raksturojums Trend	Statistikā būtiskuma līmenis p p-value
1.	Kārķļu ķauķis <i>Locustella naevia</i>	0,9427	0,0067	49	mērens samazinājums	<0,01
2.	Niedru strazds <i>Acrocephalus arundinaceus</i>	0,9494	0,0189	25	mērens samazinājums	<0,01
3.	Upes ķauķis <i>Locustella fluviatilis</i>	0,9589	0,0093	49	mērens samazinājums	<0,01
4.	Paipala <i>Coturnix coturnix</i>	0,9645	0,0157	32	mērens samazinājums	<0,05
5.	Grieze <i>Crex crex</i> 2006–2021	0,9647	0,0041	65	mērens samazinājums	<0,01
6.	Lakstīgala <i>Luscinia luscinia</i>	0,9792	0,0076	52	mērens samazinājums	<0,01
7.	Purva ķauķis <i>Acrocephalus palustris</i>	0,9884	0,0073	50	stabila	–
8.	Ormanītis <i>Porzana porzana</i>	0,9894	0,0324	17	neskaidra	–
9.	Ceru ķauķis <i>Acrocephalus schoenobaenus</i>	0,9924	0,0102	42	stabila	–
	Grieze <i>Crex crex</i> 1989–2021	1,0051	0,0031	79	stabila	–
10.	Meža pūce <i>Strix aluco</i>	1,0222	0,0170	30	neskaidra	–
11.	Sloka <i>Scolopax rusticola</i>	1,0572	0,0217	32	mērens pieaugums	<0,01
12.	Krūmu ķauķis <i>Acrocephalus dumetorum</i>	1,1115	0,0214	41	straujš pieaugums	<0,01

Paipalas *Coturnix coturnix* populācijas indekss Latvijā 2006.–2021. gadā
mērens samazinājums ($p < 0,05$)

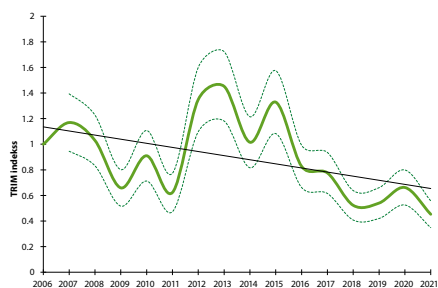
Ormaniša *Porzana porzana* populācijas indekss Latvijā 2006.–2021. gadā
tendence neskaidra

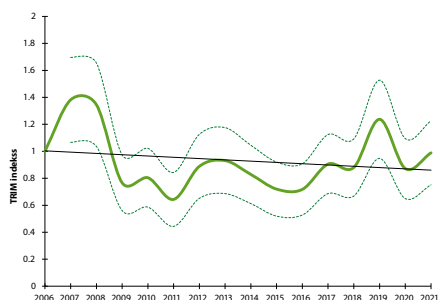
Kārķļu ķauķa *Locustella naevia* populācijas indekss Latvijā 2006.–2021. gadā
mērens samazinājums ($p < 0,01$)

Upes ķauķa *Locustella fluviatilis* populācijas indekss Latvijā 2006.–2021. gadā
mērens samazinājums ($p < 0,01$)

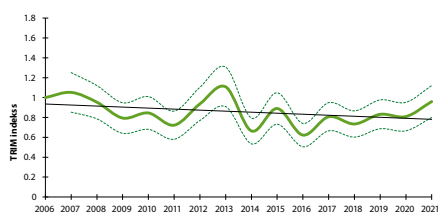
Ceru ķauķa *Acrocephalus schoenobaenus* populācijas indekss Latvijā 2006.–2021. gadā
tendence stabila

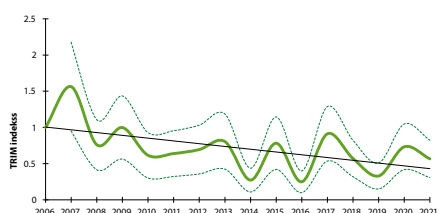
Krūmu ķauķa *Acrocephalus dumetorum* populācijas indekss Latvijā 2006.–2021. gadā
straujš pieaugums ($p < 0,01$)

Purva ķauķa *Acrocephalus palustris* populācijas indekss Latvijā 2006.–2021. gadā
tendence stabila

Niedru strazda *Acrocephalus arundinaceus* populācijas indekss Latvijā 2006.–2021. gadā
mērens samazinājums ($p < 0,01$)

Lakstīgalas *Luscinia luscinia* populācijas indekss Latvijā 2006.–2021. gadā
mērens samazinājums ($p < 0,01$)

Pateicības

Šo pētījumu 2014.–2021. gadā finansēja Dabas aizsardzības pārvalde. Griezēs un naktsputnu monitoringu periodā no 1989. gada līdz 2013. gadam ir finansējuši dažādi avoti, tajā skaitā līdz 1995. gadam; no 1997. līdz 2002. gadam, kā arī 2010. un 2011. gadā monitorings nesaņēma nekādu finansiālu atbalstu, tam tika izmantoti pašu novērotāju un koordinatoru personīgie līdzekļi.

2021. gadā naktsputnus ir uzskaitījuši (un par to viņiem vislielākā pateicība) šie brīvprātīgie novērotāji: Alise Ārgule, Agnese Balandiņa, Aija Bensone, Dmitrijs Boiko, Imants Brusbārdis, Reinis Brusbārdis, Ivo Dinsbergs, Toms Endziņš, Agnese Gaile, Valts Jaunzemis, Inese Kaminška, Elvijs Kantāns, Renāte Kaupuža, Artūrs Kaupužs, Oskars Keišs, Mareks Kilups, Andris Klepers, Toms Kohs, Ilze Kukāre, Normunds Kukārs, Viesturs Ķerus, Edmunds

Lapinskis, Imants Lapinskis, Agnese Laputeva, Andis Laputevs, Edgars Laucis, Edgars Ledīņš, Viesturs Leitholds, Andis Liepa, Ārija Ločmele, Jānis Ločmelis, Sintija Martinsone, Aivars Meinards, Iriša Mukāne, Dainis Nāburgs, Mārtiņš Platacis, Ainis Platais, Artis Strods, Matīss Stunda, Jana Tipovska, Oļģerts Tiliks, Aivis Tjagunovičs, Mārtiņš Vaišļa, Viesturs Vīgants, Juris Vīgulis, Arnis Zacmanis, Ieviņa Zakrepska un Aija Zāgmane.

Literatūra

- Auniņš A. 2013. Putnu BVZ noteikšana dabā. Grām.: Lārmanis V. (red.), Bioloģiski vērtīgo zālāju kartēšanas metodika, Sigulda: Dabas aizsardzības pārvalde, 24–36.
- Auniņš A. 2018. Ligzdojošo putnu skaits turpina samazināties: visvairāk ciēs Āfrikā ziemojošie un ar lauksaimniecības zemēm saistītie putni. *Putni dabā* 81 (2018/1): 10–15.
- Auniņš A. 2019. Parasto putnu skaita pārmaiņas 2015–2018: plukšķis izzūd, bet dzeltenā cielava atgriežas? *Putni dabā* 84 (2019/1): 7–13.
- Auniņš A. 2020. Parasto putnu skaita pārmaiņas 2005–2019: pēdējo gadu nevēlamās tendences saglabājas? *Putni dabā* 87 (2020/1): 6–11.
- Auniņš A., Keišs O. 2012. Lauku putnu populācijas indeksa monitorings. Gala atskaite par 2012. gadu. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība.
- Auniņš A., Keišs O. 2013. Lauku putnu populācijas indeksa monitorings. Gala atskaite par 2013. gadu. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība.
- Bellebaum J., Koffijberg K. 2018. Present agri-environment measures in Europe are not sufficient for the conservation of a highly sensitive bird species, the Corncrake *Crex crex*. *Agriculture, Ecosystems & Environment* 257: 30–37.
- Bignal E. M., McCracken D. I. 2000. The nature conservation value of European traditional farming systems. *Environmental Reviews* 8 (3): 149–171. doi.org/10.1139/er-8-3-149.
- Busch M., Katzenberger J., Trautmann S., Gerlach B., Droschmeister R., Sudfeldt C. 2020. Drivers of population change in common farmland birds in Germany. *Bird Conservation International* 30 (3): 335–354. doi.org/10.1017/S0959270919000480.
- Clough Y., Kirchweger S., Kantelhardt J. 2020. Field sizes and the future of farmland biodiversity in European landscapes. *Conservation Letters* 13 (6): e12752. doi.org/10.1111/conl.12752.
- Celmiņš A. 1990. Preliminary results of “Acroproject” in Latvia. Proceedings of the fifth conference on the study and conservation of migratory birds of the Baltic basin, Rīga, October 5–10, 1987, Vol. I: 67–70.
- Celmiņš A., Baumanis J. 1987. Novērojumi par kauķu *Acrocephalus*, *Locustella* un lakstīgalas *Erithacus lusciniā* dziedāšanas aktivitāti atkarībā no ligzdošanas sezonas un diennakts laika. Rekomendācijas uzskaitēm. *Putni dabā* 1: 21–48.
- Gamero A., Brotons L., Brunner A., Foppen R., Fornasari L., Gregory R. D., Herrando S., Hořák D., Jiguet F., Kmecl P., Lehtikoinen A., Lindström Å., Paquet J.-Y., Reif J., Sirkkiä P. M., Škorpiłová J., van Strien A., Szep T., Telenský T., Teufelbauer N., Trautmann S., van Turnhout C. A. M., Vermouzek Z., Vikström T., Voříšek P. 2017. Tracking progress toward EU biodiversity strategy targets: EU policy effects in preserving its common farmland birds. *Conservation Letters* 10 (4): 395–402.
- Gregory R. D., Škorpiłová J., Voříšek P., Butler S. 2019. An analysis of trends, uncertainty and species selection shows contrasting trends of widespread forest and farmland birds in Europe. *Ecological Indicators* 103: 676–687.
- Greenwood J. J. 2007. Citizens, science and bird conservation. *Journal of Ornithology* 148 (S1): S77–S124.
- Habel J. C., Ulrich W., Biburger N., Seibold S., Schmitt T. 2019. Agricultural intensification drives butterfly decline. *Insect Conservation and Diversity* 12 (4): 289–295.
- Hallmann C. A., Sorg M., Jongejans E., Siepel H., Hofland N., Schwan H., Stenmans W., Müller A., Sumser H., Hörren T., Goulson D., de Kroon H. 2017. More than 75 percent decline over 27 years in total flying insect biomass in protected areas. *PLoS ONE* 12 (10): e0185809.
- Heldbjerg H., Sunde P., Fox A. D. 2018. Continuous population declines for specialist farmland birds 1987–2014 in Denmark indicates no halt in biodiversity loss in agricultural habitats. *Bird Conservation International* 28 (2): 278–292.
- Keišs O. 1997. Griežu uzskaišu rezultāti Latvijā 1989.–1995. gadā. *Putni dabā* 7.1: 11–21.
- Keišs O. 1999. Grieze: sugas aizsardzības plāns Latvijai. Npublicēts ziņojums Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijai. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība.
- Keišs O. 2005. Lauksaimniecības zemes lietošanas izmaiņu ietekme uz griezes *Crex crex* populāciju Latvijā (angliski ar kopsavilkumu latviski). *Acta Universitatis Latviensis, Biology* 691: 93–109.
- Keišs O. 2006. Lauksaimniecības pārmaiņu ietekme uz griezes *Crex crex* (L.) populāciju Latvijā: skaita dinamika, biotopu izvēle un populācijas struktūra. Doktora disertācija. Rīga: Latvijas Universitāte, 100 lpp.
- Keišs O. 2009. Grieze uz naža asmens – starp intensīvu lauksaimniecību un apmežošanu. *Medības. Makšķerēšana. Daba* 2009/6: 24–26.
- Keišs O. 2009. Griezes monitoringa 20 gadi Latvijā. *Putni dabā* 2009/2: 18–19.
- Keišs O. 2012. Naktsputnu monitorings Latvijā – griezes uzskaites no 1989. līdz 2011. gadam. *Putni dabā* 2012/3–4: 10–11.
- Keišs O. 2013. Naktsputnu uzskaites Latvijā 2006.–2012. gadā. *Putni dabā* 2013/3: 4–7.
- Keišs O. 2015. Ceturtdaļgadsimts kopā ar Latvijas griezēm – naktsputnu uzskaites Latvijā kopš 1989. gada. *Putni dabā* 69 (2015/1): 16–20.
- Keišs O. 2016. Naktsputnu uzskaites lauksaimniecības zemēs Latvijā: 1989–2015. *Putni dabā* 74 (2016/2): 10–12.
- Keišs O. 2017. Naktsputnu uzskaites lauksaimniecības zemēs 2016. gadā. *Putni dabā* 78 (2017/2): 3–7.
- Keišs O. 2018. Naktsputnu monitorings lauksaimniecības zemēs Latvijā 2017. gadā. *Putni dabā* 81 (2018/1): 21–25.
- Keišs O. 2019. Naktsputnu monitorings lauksaimniecības zemēs 2018. gadā. *Putni dabā* 85 (2019/2): 3–9.

- Keišs O. 2020. Kad vadzīs lūzīs? Pārskats par naktsputnu monitoringu Latvijā 2019. gadā. *Putni dabā* 87 (2020/1): 17–22.
- Keišs O. 2021. Griežu skaits Latvijā pēdējos 5 gados strauji samazinās: pārskats par naktsputnu monitoringu Latvijā 2020. gadā. *Putni dabā* 89: 11–16.
- Keišs O., Auniņš A. 2017. Estimate of the Corncrake (*Crex crex*) population in Latvia – two methods, three estimates. Programme and Abstracts of the 11th Conference of the European Ornithologists' Union, 18–22 August, 2017, Turku, Finland: 153.
- Keišs O., Ķemlers A. 2000. Griežu (*Crex crex*) skaita palielināšanās Latvijā 1990. gados – vai varam lepoties ar sekmīgu sugas aizsardzību? *Putni dabā* 10.3: 22–30.
- Keišs O., Lediņš E. 2002. Griezes monitorings Latvijā: maršrūtu uzskaites 1989.–2002. gadā. *Putni dabā* 12.3: 13–21.
- Ķerus V., Dekants A., Auniņš A., Mārdega I. 2021. Latvijas Ligzdojošo putnu atlanti 1980–2017: putnu skaits, izplatība un to pārmaiņas. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 512 lpp.
- Koffijberg K., Hallmann C. A., Keišs O., Schäffer N., 2016. Recent population status and trends of Corncrakes *Crex crex* in Europe. *Die Vogelwelt* 136: 75–87.
- Langhammer M., Grimm V. 2020. Mitigating bioenergy-driven biodiversity decline: A modelling approach with the European brown hare. *Ecological Modelling* 416: 108914.
- Leclère D., Obersteiner M., Barrett M., Butchart S. H. M., Chaudhary A., De Palma A., DeClerck F. A. J., Di Marco M., Doelman J. C., Dürauer M., Freeman R., Harfoot M., Hasegawa T., Hellweg S., Hilbers J. P., Hill S. L. L., Humpenöder F., Jennings N., Krisztin T., Mace G. M., Ohashi H., Popp A., Purvis A., Schipper A. M., Tabeau A., Valin H., van Meijl H., van Zeist W. J., Visconti P., Alkemade R., Almond R., Bunting G., Burgess N. D., Cornell S. E., Di Fulvio F., Ferrier S., Fritz S., Fujimori S., Grooten M., Harwood T., Havlik P., Herrero M., Hoskins A. J., Jung M., Kram T., Lotze-Campen H., Matsui T., Meyer C., Nel D., Newbold T., Schmidt-Traub G., Stehfest E., Strassburg B. B. N., van Vuuren D. P., Ware C., Watson J. E. M., Wu W., Young L. 2020. Bending the curve of terrestrial biodiversity needs an integrated strategy. *Nature* 585 (7826): 551–556.
- Łuczaj Ł., Pieroni A., Tardío J., Pardo-de-Santayana M., Söukand R., Svanberg I., Kalle R. 2012. Wild food plant use in 21st century Europe, the disappearance of old traditions and the search for new cuisines involving wild edibles. *Acta Societatis Botanicorum Poloniae* 81 (4). doi.org/10.5586/asbp.2012.031.
- McCullagh P., Nelder A. J. 1989. Generalized linear models, 2nd edition. London: Chapman & Hall.
- von Middendorf A. 1855. Die Isepiptesen Russlands: Grundlagen zur Erforschung der Zugzeiten und Zugrichtungen der Vögel Russlands. St. Petersburg: Buchdruckerei der K. Akademie der Wissenschaften.
- Norris C. A. 1947. Report on the distribution and status of the Corncrake. *British Birds* 40: 226–244.
- Pannekoek J., van Strien A. J. 2001. TRIM 3 manual: TRENDS and Indices for Monitoring data. Research paper No. 0102. Statistics Netherlands, Vosburgh, 58 p.
- Reif J., Vermouzek Z. 2019. Collapse of farmland bird populations in an Eastern European country following its EU accession. *Conservation Letters* 12: e12585.
- Rosenberg K. V., Dokter A. M., Blancher P. J., Sauer J. R., Smith A. C., Smith P. A., Stanton J. C., Panjabi A., Helft L., Parr M., Marra P. P. 2019. Decline of the North American avifauna. *Science* 366: 120–124.
- van Strien A., Pannekoek J., Hagemeyer W., Verstrael T. 2004. A loglinear Poisson regression method to analyse bird monitoring data. *Bird Census News* 13: 33–39.
- Šumrada T., Lovec M., Juvančič L., Rac I., Erjavec E. 2020. Fit for the task? Integration of biodiversity policy into the post-2020 Common Agricultural Policy: Illustration on the case of Slovenia. *Journal for Nature Conservation*: 125804.
- Šumrada T., Kmecl P., Erjavec E. 2021. Do the EU's Common agricultural policy funds negatively affect the diversity of farmland birds? Evidence from Slovenia. *Agriculture, Ecosystems & Environment* 306: 107200. doi.org/10.1016/j.agee.2020.107200.
- Tarjuelo R., Concepción E. D., Guerrero I., Carricondo A., Cortés Y., Díaz M. 2021. Agri-environment scheme prescriptions and landscape features affect taxonomic and functional diversity of farmland birds. *Agriculture, Ecosystems & Environment* 315: 107444. doi.org/10.1016/j.agee.2021.107444.
- Tilman D., Clark M., Williams D. R., Kimmel K., Polasky S., Packer C. 2017. Future threats to biodiversity and pathways to their prevention. *Nature* 546 (7656): 73–81. 10.1038/nature22900.
- Tyler G. A., Green R. E., Casey C. A. 1998. Survival and behaviour of Corncrake *Crex crex* chicks during the mowing of agricultural grassland. *Bird Study* 45 (1): 35–50. doi.org/10.1080/00063659809461076.
- Wilson D. E., Cole F. R., Nichils J. D., Rudran R., Foster M. S. 1996. Measuring and Monitoring Biological Diversity: Standard Methods for Mammals (Biodiversity Handbook). New York: Smithsonian Institution.
- Zabel F., Delzeit R., Schneider J. M., Seppelt R., Mauser W., Václavík T. 2019. Global impacts of future cropland expansion and intensification on agricultural markets and biodiversity. *Nature Communications* 10 (1): 1–10.
- Zemkopības ministrija 2018. Latvia – Rural Development Programme 2014–2020. https://www.zm.gov.lv/public/files/CMS_Static_Page_Doc/00/00/01/33/82/Programma.pdf, pēdējās izmaiņas 04.10.2018.

Summary

An overview of the monitoring of nocturnal birds on agricultural land in 2021 /Oskars Keišs/

The census in 2021 was done by volunteers in 45 plots, the analysis of data from 44 is presented here. There has been a steep decline of the Corncrake *Crex crex* population in Latvia since 2011 and a moderate decline since 2006. The long term trend (1989–2021) for the species is stable for the first time (in 1989–2020 the population was still in a moderate increase).

A moderate decline of populations since 2006 has also been recorded for the Common Grasshopper Warbler *Locustella naevia*, the Great Reed Warbler *Acrocephalus arundinaceus*, the Common Quail *Coturnix coturnix*, the River Warbler *Locustella fluviatilis* and the Thrush Nightingale *Luscinia luscinia*. A stable population trend was recorded for the Marsh Warbler *Acrocephalus palustris* and the Sedge Warbler *Acrocephalus schoenobaenus*. The populations of the Eurasian Woodcock *Scolopax rusticola* and the Blyth's Reed Warbler *Acrocephalus dumetorum* have a steep increase (Table 2).

A moderate decline of populations since 2011 has been recorded for the River Warbler and the Common Grasshopper Warbler. A moderate increase has been recorded for the Sedge Warbler and the Blyth's Reed Warbler as well as the Tawny Owl and the Eurasian Woodcock.

Dabas aizsardzības
pārvalde

Latvijas putnu nosaukumi

Sagatavoja AGNIS BUŠS,
agnis@lob.lv

Saraksts apstiprināts ar Latvijas Ornitoloģijas biedrības padomes lēmumu 2022. gada 11. oktobrī.

Saraksts veidots kā oficiālais savvaļā Latvijas teritorijā sastopamo putnu sugu (un dažos gadījumos arī pasugu) nosaukumu saraksts lietošanai Latvijas Ornitoloģijas biedrības izdevumos un projektos. Oficiālajā sarakstā nav iekļauti putnu sugu nosaukumu sinonīmi, lai neradītu sajukumu ieteicamo oficiālo nosaukumu lietošanā. Daži sinonīmi un nosaukumu atšķirības starp avotiem

paskaidroti kā zemsvītras piezīmes. Kopumā sarakstā iekļauti nosaukumi 371 Latvijā savvaļā dabiski sastopamajai putnu sugai un 16 pasugām (sarakstā atzīmētas ar "P").

Nosaukumi apzināti rakstīti ar mazo sākuma burtu, lai parādītu atšķirības nosaukumiem, kuri rakstāmi ar lielo sākuma burtu, jo tajos izmantoti īpašvārdi.

Ar Latvijas teritoriju šajā publikācijā tiek saprasta Latvijas Republikas sauszemes teritorija, kuru ietver valsts robeža, un jūras teritorija Latvijas te-

ritoriālajos un ekskluzīvās ekonomiskās zonas ūdeņos (teritorija, par kuras bioloģisko daudzveidību Latvija ir starptautiski atbildīga Jūras stratēģijas pamatdirektīvas (MSFD) kontekstā).

Saraksta pamatā izmantota *BirdLife International* izmantotā taksonomija (HBW, BirdLife International 2021), M. Strazda u. c. autoru veidotais saraksts "Holarktikas putnu nosaukumi latviešu valodā" (2014), A. Celmiņa veidotais putnu saraksts interneta vietnē Putni.lv (2021) un žurnālā "Putni dabā" publicētā informācija (Smislovs, Smislovs 2020).

Nr.	Latviski	Zinātniski	
1.	paipala	<i>Coturnix coturnix</i>	
2.	laukirbe	<i>Perdix perdix</i>	
3.	mežirbe	<i>Bonasa bonasia</i>	
4.	baltirbe	<i>Lagopus lagopus</i>	
5.	mednis	<i>Tetrao urogallus</i>	
6.	rubenis	<i>Lyrurus tetrax</i>	
7.	baltgalvas zilknābis	<i>Oxyura leucocephala</i>	
8.	paugurknābja gulbis	<i>Cygnus olor</i>	
9.	ziemeļu gulbis	<i>Cygnus cygnus</i>	
10.	mazais gulbis	<i>Cygnus columbianus</i>	
11.	melngalvas zoss	<i>Branta bernicla</i>	
12.	baltvaigu zoss	<i>Branta leucopsis</i>	
13.	sarkankakla zoss	<i>Branta ruficollis</i>	
14.	Kanādas zoss	<i>Branta canadensis</i>	
15.	meža zoss	<i>Anser anser</i>	
16.	sējas zoss	<i>Anser fabalis</i>	
16.1.	taigas sējas zoss	<i>Anser fabalis fabalis</i>	P
16.2.	tundras sējas zoss	<i>Anser fabalis rossicus</i>	P
17.	īsknābja zoss	<i>Anser brachyrhynchus</i>	
18.	baltpieres zoss	<i>Anser albifrons</i>	
19.	mazā zoss	<i>Anser erythropus</i>	
20.	kākaulis	<i>Clangula hyemalis</i>	
21.	krāšņā pūkpīle	<i>Somateria spectabilis</i>	
22.	parastā pūkpīle	<i>Somateria mollissima</i>	
23.	Stellera pūkpīle	<i>Polysticta stelleri</i>	
24.	tumšā pīle	<i>Melanitta fusca</i>	

Nr.	Latviski	Zinātniski	
25.	Stejnegera pīle	<i>Melanitta stejnegeri</i>	¹
26.	melnā pīle	<i>Melanitta nigra</i>	
27.	Amerikas melnā pīle	<i>Melanitta americana</i>	
28.	gaigala	<i>Bucephala clangula</i>	
29.	mazā gaura	<i>Mergellus albellus</i>	
30.	lielā gaura	<i>Mergus merganser</i>	
31.	garknābja gaura	<i>Mergus serrator</i>	
32.	arlekīnpīle	<i>Histrionicus histrionicus</i>	
33.	Sāmsalas dižpīle	<i>Tadorna tadorna</i>	
34.	rudā dižpīle	<i>Tadorna ferruginea</i>	
35.	lielgalvis	<i>Netta rufina</i>	
36.	brūnkaklis	<i>Aythya ferina</i>	
37.	baltacis	<i>Aythya nyroca</i>	
38.	gredzenpīle	<i>Aythya collaris</i>	
39.	cekulpīle	<i>Aythya fuligula</i>	
40.	ķerra	<i>Aythya marila</i>	
41.	prīkšķe	<i>Spatula querquedula</i>	
42.	platknābis	<i>Spatula clypeata</i>	
43.	pelēkā pīle	<i>Mareca strepera</i>	
44.	baltvēderis	<i>Mareca penelope</i>	
45.	meža pīle	<i>Anas platyrhynchos</i>	
46.	garkaklis	<i>Anas acuta</i>	
47.	krīklis	<i>Anas crecca</i>	
48.	mazais dūkuris	<i>Tachybaptus ruficollis</i>	

¹ Saskaņā ar publikāciju žurnālā "Putni dabā" 88 (2020/2-3) (Smislovs, Smislovs 2020).

Nr.	Latviski	Zinātniski	
49.	pelēkvaigu dūkuris	<i>Podiceps grisegena</i>	
50.	cekuldūkuris	<i>Podiceps cristatus</i>	
51.	ragainais dūkuris	<i>Podiceps auritus</i>	
52.	melnkakla dūkuris	<i>Podiceps nigricollis</i>	
53.	mājas balodis	<i>Columba livia</i> f. <i>domestica</i>	²
54.	meža balodis	<i>Columba oenas</i>	
55.	lauku balodis	<i>Columba palumbus</i>	
56.	parastā ūbele	<i>Streptopelia turtur</i>	
57.	austrumu ūbele	<i>Streptopelia orientalis</i>	
58.	gredzenūbele	<i>Streptopelia decaocto</i>	
59.	stepes smilšvistiņa	<i>Syrhaptes paradoxus</i>	
60.	vakarlēpis	<i>Caprimulgus europaeus</i>	
61.	svīre	<i>Apus apus</i>	
62.	dzeguze	<i>Cuculus canorus</i>	
63.	dumbrcālis	<i>Rallus aquaticus</i>	
64.	grieze	<i>Crex crex</i>	
65.	ormanītis	<i>Porzana porzana</i>	
66.	mazais ormanītis	<i>Zapornia parva</i>	
67.	ceru ormanītis	<i>Zapornia pusilla</i>	
68.	ūdensvistiņa	<i>Gallinula chloropus</i>	
69.	laucis	<i>Fulica atra</i>	
70.	dzērve	<i>Grus grus</i>	
71.	mazā sīga	<i>Tetrax tetrax</i>	
72.	lielā sīga	<i>Otis tarda</i>	
73.	apkakles sīga	<i>Chlamydotis macqueenii</i>	
74.	brūnkakla gārgale	<i>Gavia stellata</i>	
75.	melnkakla gārgale	<i>Gavia arctica</i>	
76.	polārā gārgale	<i>Gavia immer</i>	³
77.	dzeltenknābja gārgale	<i>Gavia adamsii</i>	
78.	ziemeļu vētrasburātājs	<i>Hydrobates leucorhous</i>	
79.	tumšais vētrasputns	<i>Ardenna grisea</i>	
80.	melns stārķis	<i>Ciconia nigra</i>	
81.	baltais stārķis	<i>Ciconia ciconia</i>	
82.	karošknābis	<i>Platalea leucorodia</i>	
83.	brūnais ibiss	<i>Plegadis falcinellus</i>	
84.	lielais dumpis	<i>Botaurus stellaris</i>	
85.	mazais dumpis	<i>Ixobrychus minutus</i>	
86.	nakts gārnis	<i>Nycticorax nycticorax</i>	
87.	dzeltenais gārnis	<i>Ardeola ralloides</i>	
88.	lopu gārnis	<i>Bubulcus ibis</i>	
89.	zivju gārnis	<i>Ardea cinerea</i>	
90.	baltais gārnis	<i>Ardea alba</i>	
91.	zīda gārnis	<i>Egretta garzetta</i>	
92.	cirtainais pelikāns	<i>Pelecanus crispus</i>	

² Mājas balodis ir klinšu baloža *Columba livia* (kas Latvijā nav sastopams) domesticētā forma, kura netiek uzskatīta par pasugu.

³ Citur literatūrā tiek lietots arī nosaukums "melngalvas gārgale".

Nr.	Latviski	Zinātniski	
93.	sārtais pelikāns	<i>Pelecanus onocrotalus</i>	
94.	ziemeļu sulla	<i>Morus bassanus</i>	
95.	mazais jūras krauklis	<i>Microcarbo pygmaeus</i>	
96.	jūras krauklis	<i>Phalacrocorax carbo</i>	
97.	jūrasžagata	<i>Haematopus ostralegus</i>	
98.	avozeta	<i>Recurvirostra avosetta</i>	
99.	garstilbis	<i>Himantopus himantopus</i>	
100.	jūras ķīvīte	<i>Pluvialis squatarola</i>	
101.	dzeltenais tārtiņš	<i>Pluvialis apricaria</i>	
102.	tundras tārtiņš	<i>Pluvialis fulva</i>	
103.	morinella tārtiņš	<i>Eudromias morinellus</i>	
104.	smilšu tārtiņš	<i>Charadrius hiaticula</i>	
105.	upes tārtiņš	<i>Charadrius dubius</i>	
106.	jūras tārtiņš	<i>Charadrius alexandrinus</i>	
107.	tuksneša tārtiņš	<i>Charadrius leschenaultii</i>	
108.	ķīvīte	<i>Vanellus vanellus</i>	
109.	lietuvainis	<i>Numenius phaeopus</i>	
110.	kuitala	<i>Numenius arquata</i>	
111.	sarkanā puskuitala	<i>Limosa lapponica</i>	
112.	melnā puskuitala	<i>Limosa limosa</i>	
112.1.	Islandes melnā puskuitala	<i>Limosa limosa islandica</i>	P
113.	akmeņtārtiņš	<i>Arenaria interpres</i>	
114.	garknābja šņibītis	<i>Calidris tenuirostris</i>	
115.	lielais šņibītis	<i>Calidris canutus</i>	
116.	gugatnis	<i>Calidris pugnax</i>	
117.	dūņšņibītis	<i>Calidris falcinellus</i>	
118.	likšņibītis	<i>Calidris ferruginea</i>	
119.	Temminka šņibītis	<i>Calidris temminckii</i>	
120.	gaišais šņibītis	<i>Calidris alba</i>	
121.	parastais šņibītis	<i>Calidris alpina</i>	
121.1.	Šinca šņibītis	<i>Calidris alpina schinzii</i>	P
122.	jūras šņibītis	<i>Calidris maritima</i>	
123.	trulītis	<i>Calidris minuta</i>	
124.	tundras šņibītis	<i>Calidris melanotos</i>	
125.	sloka	<i>Scolopax rusticola</i>	
126.	ķikuts	<i>Gallinago media</i>	
127.	mērkaziņa	<i>Gallinago gallinago</i>	
128.	vistilbe	<i>Lymnocyptes minimus</i>	
129.	šaurknābja pūslītis	<i>Phalaropus lobatus</i>	
130.	platknābja pūslītis	<i>Phalaropus fulicarius</i>	
131.	terekija	<i>Xenus cinereus</i>	
132.	upes tilbīte	<i>Actitis hypoleucos</i>	
133.	meža tilbīte	<i>Tringa ochropus</i>	
134.	tumšā tilbīte	<i>Tringa erythropus</i>	
135.	lielā tilbīte	<i>Tringa nebularia</i>	
136.	plāvu tilbīte	<i>Tringa totanus</i>	
137.	purva tilbīte	<i>Tringa glareola</i>	

Nr.	Latviski	Zinātniski	
138.	dīķu tilbite	<i>Tringa stagnatilis</i>	
139.	brūnspārnu bezdeligtārtiņš	<i>Glareola pratincola</i>	
140.	melnspārnu bezdeligtārtiņš	<i>Glareola nordmanni</i>	
141.	mazais ķīris	<i>Hydrocoloeus minutus</i>	
142.	sārtā kaija	<i>Rhodostethia rosea</i>	
143.	šķeltastes kaija	<i>Xema sabini</i>	
144.	trīspirkstu kaija	<i>Rissa tridactyla</i>	
145.	lielais ķīris	<i>Larus ridibundus</i>	
146.	acteku kaija	<i>Larus atricilla</i>	
147.	zivju kaija	<i>Larus ichthyaetus</i>	
148.	melngalvas kaija	<i>Larus melanocephalus</i>	
149.	kajaks	<i>Larus canus</i>	
150.	reņģu kaija	<i>Larus fuscus</i>	
150.1.	Skandināvijas reņģu kaija	<i>Larus fuscus intermedius</i>	P
150.2.	Baltijas reņģu kaija	<i>Larus fuscus fuscus</i>	P
150.3.	tundras reņģu kaija	<i>Larus fuscus heuglini</i>	P
151.	sudrabkaija	<i>Larus argentatus</i>	
152.	Vidusjūras kaija	<i>Larus michahellis</i>	
153.	Kaspijas kaija	<i>Larus cachinnans</i>	
154.	mazā polārkaija	<i>Larus glaucoides</i>	
155.	Kamčatkas kaija	<i>Larus schistisagus</i>	
156.	lielā polārkaija	<i>Larus hyperboreus</i>	
157.	melnspārnu kaija	<i>Larus marinus</i>	
158.	mazais zīriņš	<i>Sternula albifrons</i>	
159.	lielais zīriņš	<i>Hydroprogne caspia</i>	
160.	baltvaigu zīriņš	<i>Chlidonias hybrida</i>	
161.	baltspārnu zīriņš	<i>Chlidonias leucopterus</i>	
162.	melnais zīriņš	<i>Chlidonias niger</i>	
163.	upes zīriņš	<i>Sterna hirundo</i>	
164.	jūras zīriņš	<i>Sterna paradisaea</i>	
165.	cekulzīriņš	<i>Thalasseus sandvicensis</i>	
166.	garastes klijkaija	<i>Stercorarius longicaudus</i>	
167.	īsastes klijkaija	<i>Stercorarius parasiticus</i>	
168.	vidējā klijkaija	<i>Stercorarius pomarinus</i>	
169.	lielā klijkaija	<i>Catharacta skua</i>	
170.	melnais alks	<i>Cephus grylle</i>	4
171.	lielais alks	<i>Alca torda</i>	
172.	mazais alks	<i>Alle alle</i>	
173.	tievknābja kaira	<i>Uria aalge</i>	
174.	plīvurpūce	<i>Tyto alba</i>	
175.	svītrainā pūce	<i>Surnia ulula</i>	
176.	apodziņš	<i>Glaucidium passerinum</i>	
177.	mājas apogs	<i>Athene noctua</i>	
178.	bikšainais apogs	<i>Aegolius funereus</i>	

⁴ Putnu vērotāju aprindās bieži tiek lietoti arī sinonīmi – čistiks un svilpējalks.

Nr.	Latviski	Zinātniski	
179.	mazā ausainā pūcite	<i>Otus scops</i>	5
180.	ausainā pūce	<i>Asio otus</i>	
181.	purva pūce	<i>Asio flammeus</i>	
182.	meža pūce	<i>Strix aluco</i>	
183.	urālpūce	<i>Strix uralensis</i>	
184.	ziemeļpūce	<i>Strix nebulosa</i>	
185.	baltā pūce	<i>Bubo scandiacus</i>	
186.	ūpis	<i>Bubo bubo</i>	
187.	zivjērglis	<i>Pandion haliaetus</i>	
188.	melnplecu klijā	<i>Elanus caeruleus</i>	
189.	ķīķis	<i>Pernis apivorus</i>	
190.	čūskērglis	<i>Circaetus gallicus</i>	
191.	baltgalvas grifs	<i>Gyps fulvus</i>	
192.	melnais grifs	<i>Aegypius monachus</i>	
193.	mazais ērglis	<i>Clanga pomarina</i>	
194.	vidējais ērglis	<i>Clanga clanga</i>	
195.	stepes ērglis	<i>Aquila nipalensis</i>	
196.	karaliskais ērglis	<i>Aquila heliaca</i>	
197.	klinšu ērglis	<i>Aquila chrysaetos</i>	
198.	svītrainais ērglis	<i>Aquila fasciata</i>	
199.	pundurērglis	<i>Hieraetus pennatus</i>	
200.	niedru lija	<i>Circus aeruginosus</i>	
201.	lauku lija	<i>Circus cyaneus</i>	
202.	stepes lija	<i>Circus macrourus</i>	
203.	pļavu lija	<i>Circus pygargus</i>	
204.	zvirbuļvanags	<i>Accipiter nisus</i>	
205.	vistu vanags	<i>Accipiter gentilis</i>	
206.	jūras ērglis	<i>Haliaeetus albicilla</i>	
207.	sarkanā klijā	<i>Milvus milvus</i>	
208.	melnā klijā	<i>Milvus migrans</i>	
209.	bikšainais klijāns	<i>Buteo lagopus</i>	
210.	peļu klijāns	<i>Buteo buteo</i>	
211.	pupuķis	<i>Upupa epops</i>	
212.	bišu dzenis	<i>Merops apiaster</i>	
213.	zaļā vārna	<i>Coracias garrulus</i>	
214.	zivju dzenītis	<i>Alcedo atthis</i>	
215.	tītiņš	<i>Jynx torquilla</i>	
216.	pelēkā dzilna	<i>Picus canus</i>	
217.	zaļā dzilna	<i>Picus viridis</i>	
218.	melnā dzilna	<i>Dryocopus martius</i>	
219.	trīspirkstu dzenis	<i>Picoides tridactylus</i>	
220.	vidējais dzenis	<i>Leiopicus medius</i>	
221.	mazais dzenis	<i>Dryobates minor</i>	
222.	baltmugurdzenis	<i>Dendrocopos leucotos</i>	
223.	dižraibais dzenis	<i>Dendrocopos major</i>	

⁵ Citur lietots arī nosaukums "mazā pūcite". Tas var radīt iespēju sajaukt ar citām sugām, piemēram, apodziņu vai mājas apogu, kas angļiski ir "Little Owl".

Nr.	Latviski	Zinātniski	
224.	lauku piekūns	<i>Falco tinnunculus</i>	
225.	kukaiņu piekūns	<i>Falco vespertinus</i>	
226.	purva piekūns	<i>Falco columbarius</i>	
227.	bezdelīgu piekūns	<i>Falco subbuteo</i>	
228.	stepes piekūns	<i>Falco cherrug</i>	
229.	medību piekūns	<i>Falco rusticolus</i>	
230.	lielais piekūns	<i>Falco peregrinus</i>	
231.	vālodze	<i>Oriolus oriolus</i>	
232.	brūnā čakste	<i>Lanius collurio</i>	
233.	rudastes čakste	<i>Lanius phoenicuroides</i>	
234.	Daurijas čakste	<i>Lanius isabellinus</i>	
235.	melnpieres čakste	<i>Lanius minor</i>	
236.	lielā čakste	<i>Lanius excubitor</i>	
237.	bēdrozis	<i>Perisoreus infaustus</i>	
238.	sīlis	<i>Garrulus glandarius</i>	
239.	žagata	<i>Pica pica</i>	
240.	riekstrozis	<i>Nucifraga caryocatactes</i>	
241.	kovārnis	<i>Corvus monedula</i>	
242.	krauķis	<i>Corvus frugilegus</i>	
243.	krauklis	<i>Corvus corax</i>	
244.	vārna	<i>Corvus corone</i>	⁶
244.1.	melnā vārna	<i>Corvus corone corone</i>	P
244.2.	pelēkā vārna	<i>Corvus corone cornix</i>	P
245.	meža zilīte	<i>Periparus ater</i>	
246.	cekulzilīte	<i>Lophophanes cristatus</i>	
247.	purva zilīte	<i>Poecile palustris</i>	
248.	pelēkā zilīte	<i>Poecile montanus</i>	
249.	zilzilīte	<i>Cyanistes caeruleus</i>	
250.	gaišzilā zilīte	<i>Cyanistes cyaneus</i>	
251.	lielā zilīte	<i>Parus major</i>	
252.	somzilīte	<i>Remiz pendulinus</i>	
253.	īspirkstu cīrulis	<i>Calandrella brachydactyla</i>	
254.	ausainais cīrulis	<i>Eremophila alpestris</i>	
255.	silā cīrulis	<i>Lullula arborea</i>	
256.	lauku cīrulis	<i>Alauda arvensis</i>	
257.	cekulainais cīrulis	<i>Galerida cristata</i>	
258.	bārdzilīte	<i>Panurus biarmicus</i>	
259.	klusais ļauķis	<i>Iduna caligata</i>	
260.	iedzeltenais ļauķis	<i>Hippolais icterina</i>	
261.	grīšļu ļauķis	<i>Acrocephalus paludicola</i>	
262.	ceru ļauķis	<i>Acrocephalus schoenobaenus</i>	
263.	krūmu ļauķis	<i>Acrocephalus dumetorum</i>	
264.	purva ļauķis	<i>Acrocephalus palustris</i>	
265.	ezeru ļauķis	<i>Acrocephalus scirpaceus</i>	
266.	palieņu ļauķis	<i>Acrocephalus agricola</i>	

⁶ Saskaņā ar *BirdLife* lietoto sistematiku melnā un pelēkā vārna joprojām tiek uzskatītas par pasugām.

Nr.	Latviski	Zinātniski	
267.	niedru strazds	<i>Acrocephalus arundinaceus</i>	
268.	Pallasa ļauķis	<i>Locustella certhiola</i>	
269.	lāsainais ļauķis	<i>Locustella lanceolata</i>	
270.	Seivi ļauķis	<i>Locustella luscinoides</i>	
271.	upes ļauķis	<i>Locustella fluviatilis</i>	
272.	kārķļu ļauķis	<i>Locustella naevia</i>	
273.	mājas čurkste	<i>Delichon urbicum</i>	
274.	Daurijas bezdelīga	<i>Cecropis daurica</i>	
275.	bezdelīga	<i>Hirundo rustica</i>	
276.	krastu čurkste	<i>Riparia riparia</i>	
277.	svīrlītis	<i>Phylloscopus sibilatrix</i>	
278.	dzeltensvītru ļauķītis	<i>Phylloscopus inornatus</i>	
279.	Hjūma ļauķītis	<i>Phylloscopus humei</i>	
280.	Sibīrijas ļauķītis	<i>Phylloscopus proregulus</i>	
281.	tumšais ļauķītis	<i>Phylloscopus fuscatus</i>	
282.	vītītis	<i>Phylloscopus trochilus</i>	
283.	čuņčiņš	<i>Phylloscopus collybita</i>	
284.	Švarca ļauķītis	<i>Phylloscopus schwarzi</i>	
285.	zaļais ļauķītis	<i>Phylloscopus trochiloides</i>	
286.	ziemeļu ļauķītis	<i>Phylloscopus borealis</i>	
287.	garastīte	<i>Aegithalos caudatus</i>	
288.	melngalvas ļauķis	<i>Sylvia atricapilla</i>	
289.	dārza ļauķis	<i>Sylvia borin</i>	
290.	tuksneša ļauķis	<i>Sylvia nana</i>	
291.	svītrains ļauķis	<i>Sylvia nisoria</i>	
292.	gaišais ļauķis	<i>Sylvia curruca</i>	
293.	brūnspārnu ļauķis	<i>Sylvia communis</i>	
294.	īspirkstu mizložņa	<i>Certhia brachydactyla</i>	
295.	mizložņa	<i>Certhia familiaris</i>	
296.	dzilnītis	<i>Sitta europaea</i>	
297.	paceplītis	<i>Troglodytes troglodytes</i>	
298.	ūdensstrazds	<i>Cinclus cinclus</i>	
299.	mājas strazds	<i>Sturnus vulgaris</i>	
300.	sārtais strazds	<i>Pastor roseus</i>	
301.	raibais zemesstrazds	<i>Zoothera dauma</i>	
302.	silā strazds	<i>Turdus viscivorus</i>	
303.	dziedātājstrazds	<i>Turdus philomelos</i>	
304.	plukšķis	<i>Turdus iliacus</i>	
305.	melns mežastrazds	<i>Turdus merula</i>	⁷
306.	pelēkais strazds	<i>Turdus pilaris</i>	
307.	apkakles strazds	<i>Turdus torquatus</i>	
308.	melnrīkles strazds	<i>Turdus atrogularis</i>	
309.	pelēkais mušķērājs	<i>Muscicapa striata</i>	
310.	sarkanrīklīte	<i>Erithacus rubecula</i>	

⁷ Citur mēdz lietot nosaukumu "melns strazds", tomēr vēl 20. gs. literatūrā ar šo nosaukumu tika apzīmēta cita suga – mājas strazds. Un arī mūsdienās ir liela iespēja radīt pārpratumus ar nosaukumu, kuru varētu attiecināt uz divām sugām.

Nr.	Latviski	Zinātniski	
311.	zīrīklīte	<i>Cyanecula svecica</i>	
312.	lakstīgala	<i>Luscinia luscinia</i>	
313.	rietumu lakstīgala	<i>Luscinia megarhynchos</i>	
314.	Sibīrijas rubīnīklīte	<i>Calliope calliope</i>	
315.	rudsānu zilastīte	<i>Tarsiger cyanurus</i>	
316.	mazais mušķērājs	<i>Ficedula parva</i>	
317.	melnais mušķērājs	<i>Ficedula hypoleuca</i>	
318.	baltkakla mušķērājs	<i>Ficedula albicollis</i>	
319.	melnais erickiņš	<i>Phoenicurus ochruros</i>	
320.	erickiņš	<i>Phoenicurus phoenicurus</i>	
321.	lukstu čakstīte	<i>Saxicola rubetra</i>	
322.	tumšā čakstīte	<i>Saxicola torquatus</i>	⁸
322.1.	Sibīrijas tumšā čakstīte	<i>Saxicola torquatus maurus</i>	P
323.	akmeņčakstīte	<i>Oenanthe oenanthe</i>	
324.	smiltāju čakstīte	<i>Oenanthe isabellina</i>	⁹
325.	tuksneša čakstīte	<i>Oenanthe deserti</i>	
326.	daglā čakstīte	<i>Oenanthe pleschanka</i>	
327.	zeltgalvītis	<i>Regulus regulus</i>	
328.	sārtgalvītis	<i>Regulus ignicapilla</i>	
329.	zīdaste	<i>Bombycilla garrulus</i>	
330.	Sibīrijas peļkājīte	<i>Prunella montanella</i>	
331.	peļkājīte	<i>Prunella modularis</i>	
332.	mājas zvirbulis	<i>Passer domesticus</i>	
333.	lauku zvirbulis	<i>Passer montanus</i>	
334.	koku čipste	<i>Anthus trivialis</i>	
335.	sarkanrīkles čipste	<i>Anthus cervinus</i>	
336.	pļavu čipste	<i>Anthus pratensis</i>	
337.	ūdeņu čipste	<i>Anthus spinoletta</i>	
338.	akmeņu čipste	<i>Anthus petrosus</i>	
339.	lielā čipste	<i>Anthus richardi</i>	
340.	stepes čipste	<i>Anthus campestris</i>	
341.	dzeltenā cielava	<i>Motacilla flava</i>	
341.1.	ziemeļu dzeltenā cielava	<i>Motacilla flava thunbergi</i>	P
341.2.	parastā dzeltenā cielava	<i>Motacilla flava flava</i>	P
341.3.	melngalvas dzeltenā cielava	<i>Motacilla flava feldegg</i>	P
342.	pelēkā cielava	<i>Motacilla cinerea</i>	
343.	citroncielava	<i>Motacilla citreola</i>	
344.	baltā cielava	<i>Motacilla alba</i>	
344.1.	Jarela baltā cielava	<i>Motacilla alba yarrellii</i>	P
345.	žubīte	<i>Fringilla coelebs</i>	
346.	ziemas žubīte	<i>Fringilla montifringilla</i>	
347.	dižknābis	<i>Coccothraustes coccothraustes</i>	

⁸ Atbilstoši *BirdLife* pašlaik lietotajai taksonomijai, Latvijā ligzdo tumšās čakstītes pasuga *Saxicola torquatus rubicola*. Dažās citās taksonomijas sistēmās to jau uzskata par patstāvīgu sugu – *Saxicola rubicola*.

⁹ Citur tiek lietots arī nosaukums “dūkanā čakstīte”.

Nr.	Latviski	Zinātniski	
348.	mazais svilpis	<i>Carpodacus erythrurus</i>	
349.	ziemeļu svilpis	<i>Pinicola enucleator</i>	
350.	svilpis	<i>Pyrrhula pyrrhula</i>	¹⁰
351.	zaļžubīte	<i>Chloris chloris</i>	
352.	kalnu ķēģis	<i>Linaria flavirostris</i>	
353.	kaņepītis	<i>Linaria cannabina</i>	
354.	parastais ķēģis	<i>Acanthis flammea</i>	
354.1.	mazais ķēģis	<i>Acanthis flammea cabaret</i>	P
354.2.	gaišais ķēģis	<i>Acanthis flammea hornemanni</i>	P
355.	priežu krustknābis	<i>Loxia pytyopsittacus</i>	
356.	egļu krustknābis	<i>Loxia curvirostra</i>	
357.	baltsvītru krustknābis	<i>Loxia leucoptera</i>	
358.	dadzītis	<i>Carduelis carduelis</i>	¹¹
359.	ģirlicis	<i>Serinus serinus</i>	
360.	ķivulis	<i>Spinus spinus</i>	
361.	Lapzemes stērste	<i>Calcarius lapponicus</i>	
362.	sniedze	<i>Plectrophenax nivalis</i>	
363.	melngalvas stērste	<i>Emberiza melanocephala</i>	
364.	lielā stērste	<i>Emberiza calandra</i>	
365.	dārza stērste	<i>Emberiza hortulana</i>	
366.	dzeltenā stērste	<i>Emberiza citrinella</i>	
367.	priežu stērste	<i>Emberiza leucocephalos</i>	
368.	niedru stērste	<i>Emberiza schoeniclus</i>	
369.	birztalu stērste	<i>Emberiza aureola</i>	
370.	meža stērste	<i>Emberiza rustica</i>	
371.	mazā stērste	<i>Emberiza pusilla</i>	

¹⁰ Bieži sabiedrībā tiek lietots šis sugas sinonīms – sarkankrūtītis. Tomēr šo sinonīmu nosaukumu jāuc ar citas sugas – sarkanrīklītes – nosaukumu.

¹¹ Vēsturiski un citur literatūrā bieži tiek lietots arī sinonīms – ciglis.

Literatūra

HBW, BirdLife International 2021. Handbook of the Birds of the World and BirdLife International digital checklist of the birds of the world. Version 6.

<http://datazone.birdlife.org/species/taxonomy>.

Putni.lv 2021. Latvijas putnu sugu sistemātiskais saraksts.

<http://www.putni.lv/saraksti/lvpsss.xlsx>.

Smislovs E., Smislovs V. 2020. Par Stejnegera pīles novērojumu Kolkā. *Putni dabā* 88 (2020/2–3): 36–37.

Strazds M., Baumanis J., Funts K. 2014. Holarktiskas putnu nosaukumi latviešu valodā. *Putni dabā* pielikums 4: 1–84.

Summary

Latvian bird names /Agnis Bušs/

A full list of the bird species recorded in Latvia is given with their scientific and Latvian names. Several subspecies are also included. According to the taxonomy used by BirdLife (HBW, BirdLife International 2021), the Latvian avifauna currently includes a total of 371 species. This list of Latvian names was approved by the Council of LOB on 11.10.2022 for use in LOB publications and projects.

Iepazīsties! LOB biedri un viņu putnustāsti

KITIJA BALCARE,
kitija@lob.lv

Turpinot videostāstu ciklu "Putnustāsti. Personība", no vairāk nekā 800 biedru kuplā pulka aicinām tuvplānā iepazīt dažus LOB biedrus un viņu putnošanas paradumus.

Putnošana – pārsteigums un miers

LOB biedriem – skolotājai **Agnesei Gailei** un mērniekam **Mārtiņam Platacim** – putnošana ir iespēja ikdienā piedzīvot pārsteigumu un reizumis arī rast mieru, piemēram, vērojot, kā mostas rīts.

Agnese, LOB biedre kopš 2007. gada, pašreiz ir arī LOB Cēsu vietējās grupas organizatoriskā vadītāja un stāsta par gandarījumu, kāds rodas, palīdzot citiem izzināt putnu pasauli: "Ir liels prieks redzēt, kad kāds kaut ko iegūst. Kaut vai saprot, ka tā ir žubītes balss, lai arī tikai tajā konkrētajā minūtē. Redzu, ka interese par putniem ir, tikai reizēm tā cilvēkos jāpamodina."

Abi aktīvi darbojas LOB Cēsu vietējā grupā un ikdienā meklē praktiskus risinājumus, kā mierpilni sadzīvot putnam un cilvēkam, piemēram, kā savā namā zem viena jumta sadzīvot ar čurkstēm un kāpēc ir vērts izplaut pļavā taciņas.

Dokumentēt, ko redzi

Par putniem un to harismu, kura pieprasa no putnu vērotāja arī izma-

nību, stāsta **Andris Klepers**, tūrisma speciālists un Vidzemes Augstskolas asociētais profesors, kurš LOB biedru rindās ir jau gandrīz 30 gadu. Kāds ir labs putnotājs, Andraprāt? Pirmkārt, svarīgi ir gribēt zināt vairāk, jo arī putnošana ir sava veida mūžizglītošanās. Otrkārt, ir svarīgi spēt ieraudzīt un atpazīt putnu ne tikai pie raktāmgalda, bet arī dabā. Treškārt, labs putnotājs ir tas, kurš arī dokumentē to, ko viņš redz, turklāt ne tikai savā kladē, bet arī portālā Dabasdati.lv.

Andris atceras pirmo sugu, ko noteica toreiz vēl no noteicēja ar melnbaltām lappusēm: "Tas bija pelēkais mušķērājs, kurš bija ielaidies ķirsi." Ieraksts par šo putnu toreiz bija arī pirmais Andra dabas kolekcijā, kuru veidot putnu vērotājs sācis jau deviņu gadu vecumā un kurā pašreiz ir ietvertas 303 putnu sugas, kas novērotas tepat Latvijā. Turklāt katra šī novērojuma pamatā ir kāds stāsts, piedzīvojums.

"Ja kādreiz vecumdienās saņemšu uzaicinājumu piedalīties 2060.–2064. gada ligzdojošo putnu atlanta datu vākšanā, es noteikti būšu gatavs doties. Varbūt tik entuziastiski vairs nelīdīšu uz vēdera pa purvu, neizvēlēšos grūtākās vietas, neatpazīšu zeltgalvīša saucienu, jo dzirde to vairs netvers, bet es varu dot savu "pienesumu" arī lielā vecumā, jo kaislība putnot, manuprāt, tikai pieņemas spēkā," spriež Andris.

Izprast putna lomu dabā

Latvijas Universitātes Bioloģijas fakultātes studente **Elza Zacmane** ir LOB biedre kopš 2015. gada. Viņas patika būt dabā ar katru gadu ved aizvien dziļāk putnu pētniecībā. Pašreiz viņa strādā LU Bioloģijas institūtā un piedalās mājas strazdu pētījumos, uz putniem lūkojoties jau ar pētnieka acīm, kā arī gredzeno putnus Papē un nodarbojas ar orientēšanās sportu.

Ciešāka pētnieciska interese par putniem Elzai radusies pēc nometnes "Gribu būt ornitologs", kā arī apmeklējot ornitoloģijas pulciņu pie Pētera Dakņa. Tagad brīvajā laikā Elza pati ir Rīgas Dabaszinību skolas interešu izglītības skolotāja un vada ornitoloģijas pulciņu bērniem no 1. līdz 7. klasei. Pulciņš ir lieliska iespēja iepazīt domubiedrus, ar kuriem turpmāk var arī doties dabā. Savukārt jau vecākiem putnu interesentiem Elza iesaka iesaistīties kādā no LOB vietējām grupām, jo tā ir iespēja satikt vienuviet gan pētniekus, gan putnu vērotājus.

Elza iesaka regulāri mācīties ne tikai atpazīt putnu sugas, bet arī to lomu un dzīvi dabā, kaut vai dodoties vismaz reizi nedēļā dabā. Vēl Elza rosina sekot līdz dabas novērojumu portāla Dabasdati.lv interesantākajiem novērojumiem, cenšoties izprast to neparastumu.

Foto: Edgars Dzenis

Pēc retumiem jādodas dabā

“Gribi ieraudzīt retumu, dodies biežāk dabā, īpaši no rītiem,” ir pārliecināts **Edgars Laucis**, kurš nāk no Bauskas, ikdienā ir tiesu medicīnas eksperts un psihiatrs. LOB biedrs Edgars ir jau kopš 2006. gada, brīvajā laikā aizvien nododoties putnu vērošanai.

Putnu iepazīšana Edgaru saistījusi jau kopš bērnības, bet līdz ar biežāku putnu vērošanu, gan dodoties uz noteiktām vietām, gan tepat pilsētā, mostas arī interese par citu dzīvo dabu, piemēram, par tauriņiem un to atpazīšanu dabā. Starp aizraujošākajiem novērojumiem Bauskā Edgars piemin ūdensstrazdus, kurus izdodas redzēt Mēmeles krastos.

Piedzīvot gadalaiku maiņu

“Putnu vērošana ir labs veids, kā dzīvot līdzīgi gadalaikiem un sezonālām pārmaiņām dabā. Tā ir nodarbe bez ierobežojumiem. To var darīt ikviens jebkurā diennakts laikā un vietā. Pat esot mājās, raugoties pa logu, ja tur ir barotava,” uzsver **Ēriks Dreibants**, kurš kopš 1989. gada ir LOB biedrs, bet ikdienā ir pavārs un saimnieks Pavāru mājai Līgatnē. Ar putnu vērošanu aizrāvis jau no agras jaunības, pievienojoties ornitoloģijas pulciņam. Tas ļāvis ne vien redzēt putnus tuvplānā, bet arī rāpties kokos, doties pārgājienos ar

nakšņošanu brezenta teltīs un vatētu segu guļammaisos un piedzīvot citas aizraujošas lietas dabā.

“Nekad nebiju domājis, ka būšu pavārs. Biju pārliecināts, ka mana nodarbošanās būs saistīta ar bioloģiju, tomēr tā nenotika. Pēc armijas 90. gados sāku piestrādāt virtuvē, sākumā par kartupeļu mizotāju, un tā tas turpināja attīstīties. Kādā brīdī sapratu, ka kulinārija ir ļoti saistīta ar bioloģiju. Kad atklāju šo saikni, sāku pavisam citādi skatīties uz pavārmākslu, izzinot caur to gan bioloģiju, gan ģeogrāfiju. Vienlaikus līdzās vienmēr ir bijusi arī putnu vērošana. No rīta devos vērot putnus, bet pēc tam jau uz darbu,” stāsta Ēriks, piebilstot, ka līdz ar Līgatnes Pavāru mājas radīšanu tagad var klausīties putnus, arī būdams darbā. Ir svarīgi pamanīt, ka putni ir visur, pat Vecrīgas ielās.

Tuvoties dabai zīmējot

Māksliniece, pēc profesijas ekonomiste, **Daira Januša** aizraujas ne tikai ar putnu vērošanu, bet arī ar to gleznošanu akvareļu tehnikā. Viņa ir LOB biedre kopš 2021. gada. Togad, neskatoties uz pašreizējo mājvietu ārvalstīs, pēc dalības zīmējumu konkursā “Gada putns” izlēmusi pievienoties LOB biedru pulkam un atbalstīt organizācijas darbību Latvijā.

Daira ir aktīva LOB zīmējumu konkursa “Gada putns” dalībniece: 2020. gadā viņa ieguva 3. vietu par savu zivju dzeniņa zīmējumu, savukārt šogad – 2. vietu par svīres lidojumu virs pilsētas.

Stundām vērot putnus un to uzvedību Daira mēdz jau kopš bēr-

nības. Pašreiz viņa dzīvo Šveicē, vēro putnus savu māju apkaimē un pārgājienos dabā, kā arī putnu vērošanu papildina ar to zīmēšanu, kas pārtop par mirkli radošas meditatīvas ikdienas ritmos. Pēdējā laikā jauna Dairas aizraušanās ir putnu balsu atpazīšana. Daira iesaka putnus ne tikai novērot, bet arī pamēģināt tos uzzīmēt, jo tas palīdzot tuvoties dabai, vienlaikus radot izpratni par šo dabas “lidzbiedru” klātbūtni.

Dairas Janušas zīmējums “Gada putns” konkursā 2022. gadā ieguva 2. vietu.

Summary

Get to know each other! LOB members share their birding stories /Kitija Balcare/ Continuing the series of videostories ‘Bird stories. Personality’, the article provides an insight into birding habits and gives close-ups of some of the more than 800 LOB members. The videostories are part of the project implemented with the support of the Active Citizens Fund.

Par videostāstu ciklu “Putnustāsti. Personība”

Videostāstu cikls “Putnustāsti. Personība” top, pateicoties projektam “Latvijas Ornitoloģijas biedrības interešu pārstāvība un sabiedrības iesaiste”, ko finansē Islande, Lihtenšteina un Norvēģija ar Eiropas Ekonomikas zonas un Norvēģijas grantu programmu “Aktīvo iedzīvotāju fonds”.

Projektā Latvijas Ornitoloģijas biedrība ne tikai gatavo videostāstu ciklu par LOB pieredzi pilsoniskajās aktivitātēs un dabai draudzīgā rīcībā, mudinot arī pārējo sabiedrību iesaistīties pilsoniskās aktivitātēs un lēmumu pieņemšanas procesos, bet arī darbojas sugu un biotopu aizsardzības un dabas resursu ilgtspējīgas apsaimniekošanas jomās, iesaistoties darba grupās, veic politikas plānošanas dokumentu izvērtējumu, sniedz atzinumus par organizācijas darbības jomām atbilstošajiem normatīvo aktu projektiem.

Projekts norisinās no 2020. gada septembra līdz 2023. gada decembrim.

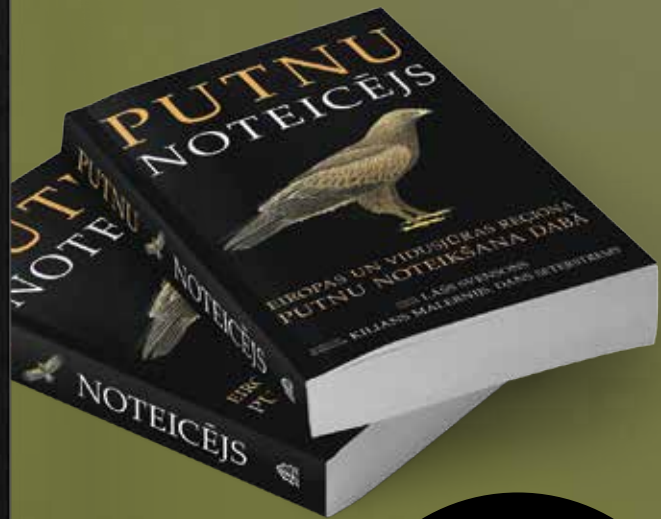
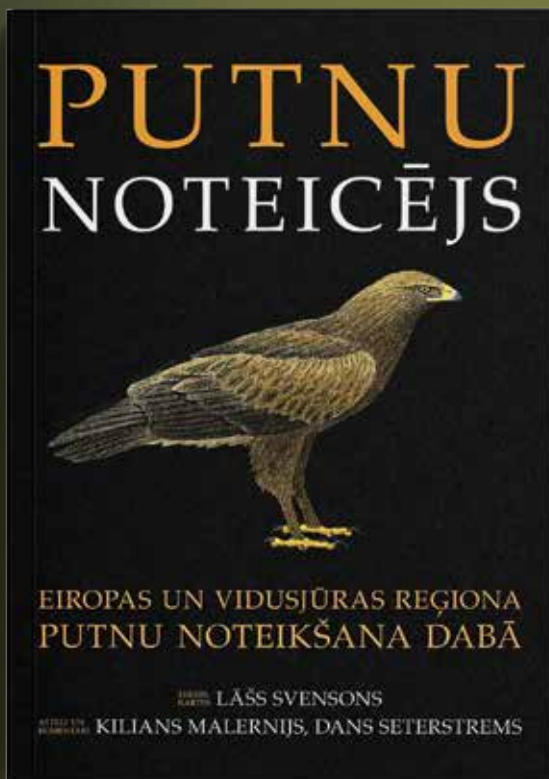
Iceland
Liechtenstein
Norway
Active citizens fund

Videostāstu cikls “Putnustāsti. Personība” skatāms LOB Youtube kontā: ej.uz/putnustasti.

IEGĀDĀJIES “PUTNU NOTEICĒJU” LĒTĀK!

Pērc grāmatu “Putnu noteicējs”
i-veikalā kartes.lv,
izmanto atlaižu kupona kodu LOB23
un saņem **20,23%** atlaidi!

Akcija ir spēkā līdz 2023. gada 31. martam

Vēlies uzdāvināt kādam dalību LOB? Lūk, ir šāda iespēja!

Iepazīšanās gads

Latvijas Ornitoloģijas biedrībā

Ja zini – kādam interesē putni un viņš gribētu kļūt par LOB biedru, vari uzdāvināt šim cilvēkam iespēju gada laikā iepazīt LOB. Ko tas nozīmē?

POTENCIĀLAIS LOB BIEDRS:

nākamo gadu saņems visus tos pašus informatīvi izglītojošos materiālus, ko pārējie LOB biedri;
saņems iepazīšanās sūtījumu ar pieejamiem žurnāla "Putni dabā" numuriem un citiem materiāliem, kā arī pievienotu LOB biedra anketu;
ja vēlēties, gada laikā varēs atsūtīt aizpildītu biedra anketu mums un kļūt par pilntiesīgu LOB biedru. Turklāt biedru nauda par attiecīgo gadu būs jau samaksāta;
nākamā gada laikā varēs izmantot LOB biedru priekšrocības, t. sk. atlaides interneta veikalā Motacilla.lv un LOB rīkotajiem pasākumiem (piemēram, ikgadējam lekciju ciklam "Pirmie soļi putnu pazīšanā") u. c.

Aizpildi pieteikumu www.lob.lv/iepazisti-LOB

